HENRIETTE YVONNE STAHL

Lena, fata lui Anghel Margarit

roman

CARTEA ROMÂNEASCĂ

HENRIETTE YVONNE STAHL

LENA, FATA LUI ANGHEL MĂRGĂRIT

roman

CARTEA ROMÂNEASCĂ

Coperta de *Emilia Boboia*
Portretul de pe copertă de *Maria Dima*

Iar eu te întreb : poate fi înfăptuit tot binele pământului, dacă inimile lor ar rămîne josnice ?

I

Așezată în plin cîmp, numai la cîțiva kilometri de București, se afla o gară mică de triaj la care toate trenurile, chiar și cele luxoase, înainte de-a intra în capitala țării, opreau cîteva minute. Nu cobora nimeni, decît numai seara tîrziu, sau noaptea, cu o lanternă în mînă. vreun impiegat sau muncitor care locuia la gară sau în cătunul din apropiere.

Gara era foarte mică : cîteva odăi la parter și un etaj scund, cu alte cîteva încăperi clădite din cărămidă roșie și chirpici. La parter se aflau birourile mișcării, sus, la etaj, locuia șeful gării cu familia. Gara, sărăcuță, luminată cu lămpi de gaz și acetilenă, avea în față un peron pietruit, cîteva ghivece cu flori și, mai în lături, o fîntînă cu pompă din care curgea, victorioasă, apa.

Spre stînga gării, un closet văruit alb, pe care scria deslușit : femei, bărbați. Mirosea îngrozitor. Domina creolina. În cealaltă parte, cîțiva pomi fructiferi, neîngrijiți, se trudeau să trăiască. De jur împrejurul gării, salcîmii crescuseră fără sfială : vara, plini de frunze, flori, vrăbii și praf, se legănau nepăsători în aerul cald și lumina

soarelui. Iarna, despuiați de frunze — schelete negre — grei de zăpadă și ciori, răbdau încremeniți. Sub salcîmi se înșirau niște magazii lungi de lemn, și alte cîteva odăi mărunte, clădite din chirpici, și toate văruite și ele la fel cu closetele : otova alb.

In magherniţele astea locuiau o parte din oamenii de rînd ai gării : acari, fochiști, fierari, muncitori cu brațele, umili impiegați, fiecare cu familia lui, cu coteţele orătăniilor, cocinele porcilor, cușca cînelui. În spatele gării se întindea, cît vedeai cu ochii, cîmpul semănat cu porumb înalt, cu cîntec de mătase, cu grîu cu unduirea tainică. Iarna, pămîntul se odihnea sub zăpadă.

Peste cîmp, peste arie, în zare, se lăsa bănuit cătunul. Se desluşeau, pe timp senin, acoperişurile lui de stuf cenuşiu, iar iarna fumurile albe ale coşurilor. Urmărind însă cu privirea nenumăratele şine de tren ce se întindeau în faţa gării, ca şerpii uriaşi, culcaţi pe pămînt, se putea ghici în întunericul nopţii, ca o boare de putere şi lumină, oraşul cel mare al ţării, capitala.

Lena, cu mama ei, Maria Mărgărit, şi cu tatăl, Anghel Mărgărit, locuiau în magherniţele şubrede de scînduri şi chirpici de sub salcîmii gării. Fata se născuse acolo, crescuse acolo, niciodată nu plecase din lumea asta, nimeni nu o dusese nici în sat, nici la oraş, şi Lena nu-şi putea închipui o altă lume. Lumea asta era împărăţia copilăriei ei.

Odaia cu pereţii subţiri, tencuiţi, a sărăcie, aşezată direct pe pămînt, avea, în loc de duşumea, tot pămînt. Maria Mărgărit, mama Lenei, de cîteva ori pe an amesteca într-un lighean lut galben clisos cu balegă proaspătă, un fel de cocă moale, pe care o ungea pe jos cu grijă. Nu era voie să calci pînă nu se usca. Alături de odaia asta, familia Mărgărit mai avea şi o magazie. Magazia era chiar lipită de odaie, dar, ca să mergi din odaie în magazie şi din

magazie în odaie, trebuia să treci pe afară : iarna prin zăpadă, toamna prin noroi, vara prin praf şi căldura cotropitoare a soarelui.

Vara era bine, căci mama gătea şi spăla în magazie. Odaia de locuit rămînea curată, răcoroasă. Iarna însă, ca să nu facă două focuri, mama gătea şi spăla în odaie. Gătea pentru ei trei, tata, mama şi ea, Lena, dar de spălat spăla şi pentru familia domnului şef, şi pentru toţi impiegaţii gării. Atunci, în odaie toată iarna te înecau aburii, fumul, mirosul de săpun amestecat cu mirosul de mîncare de varză. De obicei, cînd nu se gătea varză, tot a varză mirosea. Varză şi fasole. Bineînţeles, gătea şi cartofi, dar cartofii nu au miros atît de tare.

Mama spăla, Lena căra lemnele, surcelele, cărbunii din magazie şi apa de la fîntînă. Ca să le aduci, trebuia să umbli prin frig. Lena ştia. Întîi se zgribulea, apoi, fără să ia nimic pe umeri, uşoară ca o pisică, ţinîndu-şi respiraţia, trecea în goană pînă-n magazie sau pînă la fîntînă. La înapoiere nu-i mai era frig. Încărcată cu lemne grele sau căldări cu apă, se înroşea puţin şi-i era chiar cald. Azvîrlea lemnele în vatră şi sufla. Mama nici nu o privea, n-avea timp. Dacă însă Anghel Mărgărit se afla acasă cînd mama îi spunea : „Lena, mergi de adu un braţ de lemne !", tatăl Lenei se scula în picioare, masiv, înalt, liniştit :

— Las' că aduc eu !

Lena ştia că tatăl ei va spune aşa, şi de cîte ori se găsea tata acasă şi mama îi poruncea să meargă după lemne sau cărbuni, Lena, ascultătoare, lăsa păpuşa de cîrpă din mînă, se scula pregătindu-se de plecare, dar, înainte de a ieşi, azvîrlea o privire fugară către tată. Întîlnea privirea lui caldă, aţintită asupră-i. I se părea că vede chiar un surîs, apoi îi auzea glasul :

— Las' că aduc eu !

— Tu eşti obosit, intervenea mama, să meargă ea !

— Un fleac pentru mine ! Copilul poate răci, afară s-a întunecat ! o îmbuna tata.

Lena îl iubea mai mult pe tata decît pe mama. Cu mama se afla toată ziua acasă. Ea nu vorbea. Se grăbea mereu. Lucra şi tăcea. Lena trebuia să-i ajute, şi-i ajuta la toate : şi la rufe, şi la vase, şi la dereticat, şi la curăţatul cartofilor. Tata venea acasă seara, cu trenul. Era negru şi pe haine şi pe faţă şi pe mîini. Numai ochii îi sticleau curaţi, dar atît de curaţi, că totdeauna Lena se mira. Uimită, îl privea drept în ochi. Atunci ochii se făceau parcă şi mai curaţi.

Cum intra, tatăl o lua pe Lena în braţe şi o ridica sus de tot. Tata mirosea a fum şi a cărbune. Lena închidea ochii. Atingea cu mîna tavanul şi îşi da seama cît era tatăl ei de mare şi de puternic. Inima fetiţei bătea a bucurie. Nu-i lucru obişnuit să atingi cu mîna tavanul ! Chiar şi mama lăsa o clipă lucrul din mînă şi surîdea şi ea ! Iar dimineaţa, cînd tata se bărbierea, Lena sta lîngă el să-i privească faţa plină de săpun. Faţa i se umplea de clăbuc alb. Din timp în timp, dintr-o mişcare vioaie, o mînjea pe Lena pe nas cu clăbuc. Lena întîi se prefăcea că se sperie, apoi rîdea. Rîdea şi tata. Apoi, după ce tata se bărbierea, Lena îi turna apă să se spele. I-o turna în pumni, şi tata îşi clătea faţa. Lena îi întindea ştergarul şi faţa tatei se ivea proaspătă.

Lena era mulţumită. Şi tatăl ei era mulţumit.

Odaia lor, mare, avea pereţi subţiri. De cum se stingea focul, se făcea un frig de dîrdîiai chiar şi sub pătură. Dacă Lena tuşea noaptea, tatăl ei venea îndată, o lua în braţe şi o aducea în pat, lîngă mama. El se culca în partea cealaltă a patului. De cîte ori îi era frig, Lena avea grijă să tuşească. Îi plăcea să doarmă cu mama şi să ştie că şi tata este acasă, acolo, aproape. Dacă ar fi întins mîna peste mama, ar fi dat de tata.

Iarna, totdeauna foarte lungă, se auzea crivățul dezlănțuit pe cîmp cum urlă ca o fiară. Pomii, dezgoliți de frunze, se zbăteau să se desprindă, să fugă. Dar nu puteau. Se frămîntau pe loc. Vîntul, șuierînd, pătrundea pretutindeni. Intra pe coș, azvîrlea fumul înapoi din sobă, de se înecau și le curgeau lacrimi din ochi. Dar, cu tot fumul, nu puteau deschide geamul. Tata avusese grijă, pentru iarnă, să-l bată în cuie, căci frigul e mai rău ca fumul. Ușa o puteau crăpa, așa, puțin, cu grijă, că altfel ți-o lua vîntul din mîini.

Întotdeauna Lena se temea ca nu cumva vîntul să dărîme odaia toată. Unde s-ar fi dus ? Casa șefului de gară era solidă, dar acolo nu avea voie să meargă. Nici să se joace în fața casei șefului nu avea voie.

Noaptea ningea. Zăpada, tăcută, se urca pînă la geam, apoi mai sus, pînă la jumătatea lui. Atunci numai tata putea deschide ușa împotmolită și apoi ieșea cu lopata. Făcea pîrtii în nămeții de zăpadă, pînă la magazie, la fîntînă, la coteț.

Rîneau alături de el și alți oameni. Curățau peronul ca în palmă. Șeful de gară nu rînea la zăpadă. El ieșea pe peronul curat, de cîte ori trecea un tren, dar numai la trenurile cu oameni ieșea, nu și la marfare. Avea șapcă roșie. Saluta trenul. Trenul negru, lung, luminat pe dinăuntru, plin de oameni, venea în goană, șuiera lung, asurzitor, împroșca fum, abur, scîntei, se oprea în fața gării o clipă să răsufle. În timpul ăsta șeful de gară sta nemișcat, cu mîna la chipiul lui roșu. Apoi, cînd trenul dispărea, șeful intra din nou în casă.

Și noaptea, Lena auzea fluierul trenului, prelung, ascuțit, sfîșiind liniștea. Greu, uriaș, pufăia, duduia de se scutura odaia și zăngănea geamul și patul Lenei. Lena nu știa dacă și noaptea șeful ieșea cu șapca roșie pe cap să salute trenul, dar bănuia că da. Ar fi vrut să știe.

Trenurile erau pentru Lena un lucru foarte important. Cu toate că nimeni nu cobora și nimeni nu avea treabă la gara asta, totuși întreaga viață a tuturor celor ce locuiau la gară era cîrmuită de trenurile călătoare. Și treceau tot felul de trenuri. Iarna, cînd se întuneca devreme, Lena vedea coliviile astea luminate pe dinăuntru, ticsite cu oameni cenușii, cu copii care plîngeau, scîrțîiau, trenuri lungi, nesfîrșite, murdare, apoi altele și mai lungi, vagoane cu vite, mărfuri, lemne...

Dar erau și trenuri curate, vagoane cu lumini bogate, lustruite, strălucitoare, pline de oameni deosebit de frumos îmbrăcați, cu cucoane cu părul sclipitor, cu brățări și inele la mîini, cu blănuri, cu flori, domni cu cravate viu colorate, cu mănuși în mîini. Rîdeau și vorbeau, mîncau la mese, beau din pahare străvezii. Alături de ei, în picioare, oameni îmbrăcați și ei frumos și cu mănuși albe în mîini îi serveau...

Odată, Lena a văzut o fetiță care avea în brațe o păpușă mare, cît ea de mare. Erau amîndouă, și fetița și păpușa, blonde.

Lumea asta, a vagoanelor strălucitoare, era lumea de basm a Lenei. Desigur că oamenii din trenurile curate erau ființe nemaipomenite, o lume de vis, de taină...

Lumea de vis, lumea de lumină, i se întipărise Lenei Mărgărit în minte ca o poveste auzită de nenumărate ori. O știa pe de rost. Începea așa : în liniștea cîmpului, fie ziua, fie noaptea, fie iarna, fie vara, se deslușea departe, foarte departe, prelung, fluieratul trenului. Apoi trenul se apropia. Uriașul clătina în goana lui pămîntul, pomii, geamurile. Fluiera din ce în ce mai tare, azvîrlea scîntei, fum și aburi pe nări, pe gură, sosea ducînd în trupul lui de foc o lume întreagă. Se oprea cîteva clipe să răsufle, pe urmă se urnea șușuind, scîrțîind și pleca.

Se topea în depărtări cu încărcătura lui cu tot, cu toată marfa, cu toţi oamenii.

Lena însă nu ştia: erau oare mereu aceiaşi oameni, oameni care trăiau aşa în tren şi trenul îi ducea de colocolo, sau erau mereu alţi oameni ? Trenul sta atît de puţin, încît Lena nu avea timp să-i ţină minte. Deosebite erau numai vagoanele strălucitoare, de cele întunecate. Deosebiţi numai oamenii de lumină, de oamenii de întuneric.

Cîteodată, în puterea nopţii, trenul trecînd fluiera şi duduia atît de tare, încît o deştepta pe Lena. Atunci ştia că trenul, cu povestea lui de oameni, iar a venit. Lena nu deschidea ochii. Îi vedea parcă aievea şi aşa, cu ochii închişi. Ar fi vrut să intre şi ea odată în tren, în vagoanele strălucitoare, să vadă de aproape minunea oamenilor frumoşi, să-i pipăie, să ştie din ce sînt făcuţi, ei şi hainele lor. Dacă tată-său, murdar de fum şi cărbune, putea să o ridice pînă-n tavan, oare ce erau în stare să facă oamenii aceia atît de strălucitori ? Nu degeaba stau ei în coliviile lor de aur, împodobiţi cu pietre scumpe, cu buchete de flori în mîini ! Ei erau o lume aparte, o lume în care, desigur, ea, Lena, nu va putea niciodată merge. Oare nu va putea niciodată merge ?

Lena a întrebat-o pe mama ei :

— Mamă, oamenii din tren sînt oameni adevăraţi ?

— Da, păi ce să fie ?

— Şi ăia frumoşi tot oameni sînt ?

— Dă-i la naiba de frumoşi !

Mirată, Lena a tăcut. Totuşi, l-a întrebat şi pe tatăl ei :

— Tată, oamenii din tren sînt oameni adevăraţi ?

Tatăl ei a privit-o uluit :

— Da ce să fie, fetiţă ? Oameni sînt.

— Şi ăi frumoşi tot oameni adevăraţi sînt ?

Tatăl ei a rămas pe gînduri. A zis, tărăgănînd cuvintele :

— Ăi frumoşi, să fie oameni adevăraţi ?! Ştiu şi eu ?! Or fi şi oameni adevăraţi ! Or fi, dar ce-ţi veni, fetiţă ?

— Tată, noi de ce nu mergem cu trenu în vagoanele frumoase ? De ce stăm aici şi nu ne plimbăm cu trenu ?

Tatăl Lenei a rîs cu hohote :

— Bată-l sfîntu de tren ! Păi tu nu ştii că eu toată ziua numai cu trenu merg ? !

— Cum, tată ? ! Dumneata mergi, aşa îmbrăcat, mergi, mergi cu oamenii ăia frumoşi ?

Tatăl ei a clipit din pleoape de parcă i se aprinsese o lumină neaşteptată în ochi.

În clipa asta Lena crezu că poate, poate şi tatăl ei, nu numai că o ridica pînă în tavan, dar poate că el ştie ce fac oamenii aceia, poate ştie şi alte minunăţii, că o să-i spună şi ei...

Dar tatăl ei a încruntat fruntea :

— Aşa, zi, ţi se par frumoşi oamenii din tren clasa întîi. Ei, Doamne ! Apoi, dacă ai să mai creşti, o să-ţi explic eu cît de frumoşi pot fi oamenii din clasa întîi ! Am să-ţi spun eu ţie că oamenii ăştia sînt în stare...

— Lasă copilul, a zis mama, e prea mică.

Tata a rămas pe gînduri.

— Vezi, Marie, cîteodată mi se pare că trebuie să mă grăbesc să-i spun tot, să-i spun eu tot, să nu o poată înşela alţii. Nu vezi ce vorbeşte copilul ăsta ? !

— E prea mică ! a repetat mama cu acelaşi ton. Acum nu poate înţelege ! Are tot timpul să înţeleagă. E prea mică ! a repetat iar mama, şoaptă stinsă, ca propriul ei ecou, ecou obosit.

Tata a zis cu năduf :

— Păi, atunci... să o învăţ măcar literele. Că dacă stă aici în cîmp, la ce şcoală să meargă ? Nu o pot lăsa analfabetă !

— Învaţ-o !

Şi tata, chiar în seara aceea, a început să o înveţe literele alfabetului.

Lena a priceput repede, a prins şi i-a plăcut. „Tata, gîndi ea, ştie multe. Poate odată, cînd m-oi face mai mare..."

Era spre toamnă. Acum, cînd sosea trenul, Lena vindea porumb fiert, în loc de cireşe legate pe băţ. Maria Mărgărit, mama, fierbea cocenii plini de boabe galbene într-un căzănel, îi aşeza apoi într-o găleată, îi învelea cu o cîrpă curată şi Lena vindea pe la geamuri, la pasageri.

— Porumbelul, porumbelul fierbinte ! Porumbelul dulce !...

Lena trebuia să alerge în grabă la toate vagoanele. Repede ! Şi la înghesuiala oamenilor cenuşii, şi la cei strălucitori. Şi ei cumpărau. Rîdeau, ca de o glumă bună, şi cumpărau.

Într-o zi, cu găleata în mînă, Lena se opri înmărmurită. A rămas îndelung cu gura căscată de mirare : în geam apăruse o femeie ţinînd în braţe două pisici nemaivăzute : mîţe de o culoare cenuşie, cu blana bogată şi coada scurtă, stufoasă. Ochii le erau albaştri. Pisicile aveau amîndouă, la gît, zgardă împodobită cu clopoţei. Aveau şi cîte o cureluşă. Una roşie, alta verde.

Lena mai văzuse în tren căţei, cu moţ de funde, aşezaţi în coşuleţe cu aşternut, cu dantele, dar pisici cu zgardă şi clopoţei, niciodată. Rămase în faţa geamului, încremenită. Mirarea ei era atît de nestăvilită, încît doamna din geam începu să rîdă în hohote. Trenul a plecat şi doamna încă rîdea, şi Lena stătea încă nemiş-

cată şi privea să vadă dacă pisicile erau adevărate sau numai aşa, din cîrpe...

La trenul acela Lena n-a vîndut nici un porumb ! A uitat să vîndă !

Cînd mama a dat la o parte cîrpa de pe găleată şi a văzut-o plină, a certat-o :

— Unde ai stat, zăpăcito, de n-ai vîndut nimic ? Te-ai jucat tontoroiu cu copiii, în praf ?

Lena n-a răspuns. Pisicile erau nemaivăzut de frumoase ! Cu zgardă şi cureluşe, cu mărţişoare şi clopoţei, cu ochii ca mărgelele albastre ! Să fi fost pisici adevărate ?

Mai tîrziu după aceea, într-o zi, tata a zis :

— Să duc copilul ăsta, măcar o dată, să se plimbe cu trenu ! Ce zici, Marie ?

— Ce-ţi veni, Anghele ?

— Ba o duc, mîine o duc. O iau de dimineaţă pînă-n prînz. La cursa a doua, o aduc înapoi.

Lena a aşteptat cu înfrigurare. Visul mult dorit se va împlini, deci ! O va duce în trenul cel luminat ! Va sta la masă cu oamenii aceia frumoşi ! Va vedea de aproape cum sînt pieptănate cucoanele şi ce inele au, şi ce mănîncă !

Odată, o cucoană îi azvîrlise pe geam o bomboană învelită în aur. Poate or fi şi copii în tren, să se joace cu ei, căţei în coşuri cu funde şi cearceafuri cu dantelă, pisici cu ochi albaştri, clopoţei şi zgardă !...

A doua zi mama a spălat-o, a pieptănat-o mai cu grijă, i-a pus o rochiţă curată şi i-a dat mai multă mîncare. Dar Lena nu putea înghiţi de nerăbdare. Ar fi dorit să aibă o rochie frumoasă, nouă, ca să-i fie îngăduit să intre în trenul de clasa întîi. Oare cu rochiţa asta o s-o lase în tren ?

Apoi, au început să treacă trenurile. Lena, nemişcată pe peron, a citit pe vagoane, silabisind încet, ce scria pe ele. Apoi a trecut alt tren.

Şi abia în al treilea tren, curat, frumos, pe care scria: „Berlin—Wagon lits" a luat-o tata în braţe şi a suit-o în faţă, la locomotivă. Acolo era foarte cald. Alţi oameni, tot înnegriţi ca tatăl ei şi goi pînă-n brîu, stau lîngă nişte cărbuni şi lîngă tot felul de manivele. Pe unul dintre ei îl recunoscu îndată. Era Tudor, băiatul nanei Lisa. Tudor venea mereu la ei la gară, de sta de vorbă cu tata. Cînd Lena l-a văzut, s-a bucurat. Pe Tudor, Lena îl iubea. Tudor, cînd venea la gară în vizită, îi aducea bomboane. Cu toate că avea 16 ani, se juca cu ea. Într-o zi i-a făcut, dintr-o cutie veche şi patru mosorele goale, un cărucior. Lena a pus păpuşa în cărucior şi a plimbat-o aşa, prin odaie. Tudor avea ochi la care trebuia să te uiţi mereu: de departe erau negri, de aproape verzi. Nana Lisa, într-o zi, i-a spus Lenei, de faţă cu mama şi tata:

— Cînd s-o face Lena mare, o fac noră-mea. O mărit cu Tudor!

Toată lumea a rîs, a rîs şi Tudor, şi Lena s-a bucurat mult. Şi Lena a întrebat:

— Cît de mare trebuie să mă fac? Mai e mult pînă atunci?

Au rîs şi mai tare, şi tata a spus:

— Lăsaţi copilul în pace! Auzi ce fleacuri vorbiţi în faţa ei!...

Acum Lena era în tren. Trenul alerga. Lena sta şi aştepta cuminte să o ducă tata la vagoanele curate, la lumină, să se facă mare şi să se mărite cu Tudor.

— Luaşi şi plodu cu dumneata? a întrebat unul dintre fochişti.

— Da, să vază şi ea.

— Să vază, pe naiba! Ce să vază?!

— Copil nenorocit de ceferist ! a şoptit altul, unul cărunt. Hai, stai aici, fetiţă ! Cum te cheamă ?

— Elena Mărgărit. Îmi zice Lena...

— Ia te uită !

— Drăguţ copil, vai de capul ei ! a şoptit omul şi apoi şi-au văzut de treburi cu toţii şi n-au mai băgat-o în seamă.

Lena aştepta să o ducă tata în vagoanele cu lumină. Aştepta. Trenul alerga ameţitor. Vîjîia !

Într-un tîrziu, Tudor, băiatul nanei Lisa, i-a spus, privind-o cu o uimire plină de duioşie :

— Vezi, Lena, să nu-ţi intre cărbuni în ochi !

A rîs frumos la ea, cu dinţii lui albi, s-a căutat prin buzunare, dar nu avea bomboane. Lena sta nemişcată. Avea lacrimi în ochi, nu cărbuni. Îi era prea cald. Transpirase. Simţea şi vedea cum i se murdăreşte de fum rochiţa ei proaspăt spălată. Îi era şi sete, dar nu îndrăznea să ceară nimic şi nici să întrebe despre oamenii din vagoanele luminate.

Cu încetul, stînd aşa la locomotivă, înţelese că te poţi urca într-un tren în care sînt şi ei, cei frumoşi, dar că totuşi la ei nu poţi merge, la oamenii din tren, oamenii din vis, oamenii strălucitori !...

Au ajuns în Bucureşti. Gara era mare de te ameţea, cu multe şine şi şiruri de trenuri, atîtea de nu le-ai fi putut număra. Toate la fel ! Lume înnebunită care forfotea, striga, se îmbrăţişa, se înghesuia, se ciocnea, plîngea, rîdea, se saluta, căra valize şi pachete...

Tatăl ei a luat-o iar în braţe, a trecut-o peste nişte şine şi a dus-o într-alt tren. Tot la locomotivă a suit-o. I-a spus :

— Stai cuminte, că mă întorc îndată. Să nu te mişti. Am puţină treabă !

Şi a dispărut în mulţime.

Lena a rămas singură şi i-a fost deodată o frică îngrozitoare ! Dacă tata n-o să mai cunoască trenul în care a lăsat-o ? Dacă or să vie alţi ceferişti şi trenul o să plece cu ea, dar fără tata ?

Năpădită de o spaimă şi o tristeţe prea mare, începu să plîngă. Dar tata s-a întors, a rîs, a mîngîiat-o şi i-a dat un covrig. I-a dat să bea şi apă dintr-o sticlă. Apoi a dus sticla la gura lui şi a băut şi el. Apoi, tot cu trenul, tot la locomotivă, tot vîjîind, s-au întors acasă.

Şi Lena la gara ei mică din cîmp a visat mai departe, singură, visul ei cu oamenii din tren, văzuţi prin geam, ca păpuşi mari, cu ochi albaştri de porţelan...

Vara însă totul era minunat în împărăţia ei, împărăţia gării şi a cîmpului. E drept că nu avea voie să plece prea departe de casă, dar împărăţia ei nu avea gard, deci nu avea hotar, deci era cît vedeai cu ochii.

Mai erau şi alţi copii de-ai ceferiştilor cu care se juca. Şi şeful gării avea un băieţaş. Lena nu avea voie să-l bată, cînd el da în ea sau o trăgea de păr sau îi azvîrlea în ochi cu praf. Mama i-a spus :

— Dacă-l baţi pe Gheghe sau îl pîrăşti, te omor ! El e băiatu şefului. Dacă-l baţi, îl dau pe tat-tu afară şi murim de foame. Ai înţeles ? Cînd te bate el, să taci.

Şi Lena, îngrozită, a înţeles. Dar nici să nu se joace cu el nu avea voie. Adică, trebuia să-l rabde. Şi-l răbda...

Dar Gheghe nu era întotdeauna rău. Cîteodată te puteai juca şi cu el. Şi apoi, se găseau destui copii !

Fugeau de Gheghe şi se jucau de-a v-aţi ascunselea în porumb, se jucau şotron în praf, de-a prinselea pe cocoţate, de-a baba oarba.

Gheghe ştia să umble în echilibru pe şinele de tren. Îngroziţi, ceilalţi copii îl priveau pe Gheghe cu admiraţie. Ei nu aveau voie să se apropie de şine. Gheghe, sfidător, chiar cînd venea cîte un tren, mergea în echilibru pe

şine spre tren, cu faţa la trenul care sosea. Era nemaipomenit !

Lenei i-ar fi plăcut să facă la fel. Să meargă aşa spre trenul plin de foc, uriaşul cu burta plină de oameni, care azvîrlea fum şi aburi fierbinţi pe nări.

Dar Gheghe ar fi pîrît-o, numai el avea voie. Gheghe avea voie orice.

Într-o zi, Gheghe a dus-o în dosul closetelor urît mirositoare şi, pe furiş, cît ai clipi, i-a arătat păsărica lui. Lena a fugit, dar nu l-a pîrît. Mama îi spusese doar că Gheghe nu trebuie pîrît.

Cîteodată, vara, Lena se culca în plin cîmp, pe spate, cu faţa la cer. Sta aşa nemişcată. Simţea sub ea mirîştea grîului secerat, aspră, dîrză. Vîntul nestingherit îi sufla în urechi, îi mîngîia părul, iar greierii cîntau pretutindeni. Lena ameţea. Se învîrtea cerul cu ea. Cerul era ca un gol albastru în care s-ar fi putut prăbuşi. Cîmpul era fără hotar şi cerul fără fund. Cîteodată ameţea atît de tare şi îi era atît de frică să nu cadă în golul cerului, încît Lena se prindea cu mîinile de iarbă, de cotoarele porumbului, ale grîului, să simtă, să pipăie pămîntul sub ea. Sta aşa, fericită, în beţia cerului, a golului, pînă auzea pe copii că o strigau :

— Lena, unde eşti, Lena ? Hai să jucăm şotron !

Şi Lena, clătinîndu-se ca beată de ameţeala cerului şi a luminii, se ridica şi mergea să se joace.

Sau mama ei o chema să spele vase. Şi atunci Lena se ridica şi mergea. Era desculţă. Praful era dulce picioarelor, ca o mîngîiere.

În zilele de ploaie nimeni nu o chema în casă. Sta în ploaie, desculţă, goală sub rochiţă. Cîteodată, ploaia era rece, cîteodată însă călduţă şi plină de soare. Lena atunci întîrzia cu capul gol, să o ude bine, pînă o făcea ciuciulete. La picioare, praful făcut noroi clisos era şi mai dulce,

şi mai lunecos ca praful. Cînd Lena intra în casă, aşa udă, mama ei abia o privea. Nu o certa. Îi spunea numai :

— Pune o zdreanţă mai uscată pe tine, c-ai să răceşti ! Copii nebuni !

Şi era bine !

Odată, noaptea, tot vara, Lena s-a întins în plin cîmp. Se auzeau greierii. În jurul ei pămîntul era negru, deasupra cerul tot negru, dar plin de stele. Acelaşi gol, ca şi ziua, dar nu albastru, ci negru şi plin de stele. A stat cu ochii deschişi să vadă stelele. Deodată Lenei i s-a făcut o spaimă fără seamăn : golul era atît de mare, că nu-l puteai cuprinde nici cu ochii, nici cu gîndul. Gol tăcut, nemişcat. Golul aştepta să o înghită. Dacă luneca şi cădea acolo ? Înspăimîntată, s-a ridicat şi a fugit în casă, în odaia mică, lîngă lumina lămpii, lîngă glasul mamei, ocrotită de glasul mamei, despărţită de golul cerului prin pereţii odăii.

Vara, pomii rodeau. Copiii mîncau poamele înainte de a se coace : prune, caise, corcoduşe verzi. Numai nucile, vişinele şi cireşele le mîncau coapte, iar dudele negre şi albe le adunau de jos, calde de soare, şi le mîncau pline de praf. Cele negre le murdăreau dinţii şi faţa, de-i poceau, dar erau dulci de tot ! Cînd se coceau cireşele şi vişinele, copiii le culegeau, le legau cu aţă de un băţ şi le vindeau la tren. Oamenii frumoşi din tren vorbeau o limbă neînţeleasă şi azvîrleau banii pe jos. Copiii adunau banii din praf. Cîteodată şi a doua zi mai găseau cîte un bănuţ ascuns în praf, cald şi el de atîta soare, cald ca dudele...

Într-o noapte, era vară şi geamul mare al odăii deschis. Odaia, uşor luminată de felinarul de afară. O lumină dulce. Cînd a trecut trenul, a fluierat chiar în faţa geamului şi Lena s-a trezit. A rămas nemişcată cu ochii închişi. Sosise iar trenul cu povestea lui. Trenul a trecut

luminînd odaia cu o lumină vie, curgătoare. Se auzeau roţile, aburii pufăind, fluieratul. Apoi, încet, toate s-au îndepărtat. Trenul plecase cu luminile lui, cu oamenii lui...

S-a topit trenul, ca toate trenurile, în noapte ! Dar Lena n-a adormit îndată ! Înainte să adoarmă, Lena a auzit glasul părinţilor ei. Spuneau în şoaptă :

— Lasă că doarme, nu aude !

— Stai, Anghele, dacă s-o fi deşteptat.

— Doarme, e copil doară !...

Şi aşa, în liniştea şi întunericul nopţii, i-a auzit pe părinţi. La început n-a înţeles, apoi s-a înspăimîntat ! A crezut că tata o bate pe mama ! Mama gemea, tata lovea. Lena a deschis ochii şi a văzut învălmăşeală în întuneric.

Apoi Lena a înţeles că ce-i spusese Gheghe şi ceilalţi copii era adevărat ! S-a vîrît sub plapumă, şi-a astupat urechile şi a rămas nemişcată, cu ochii închişi, abia mai putînd respira. Ar fi vrut să plîngă, să-şi strige părinţii, dar atunci ei ar fi înţeles că ea a văzut, a auzit...

Lena a adormit tîrziu, cu faţa plină de năduşeală. Ce simţise fusese aşa, ca atunci cînd stătuse în cîmp noaptea, singură, culcată, cu teama că va cădea în golul acela nemăsurat al nopţii...

A doua zi s-a sculat ca bolnavă. Parcă îi muriseră părinţii. Era vară. Cîmpul sta liniştit sub mîngîierea soarelui, sub adierea vîntului molcom. Copiii se jucau, dar Lena parcă nu mai era copil, parcă îi murise şi copilăria. Umbla de colo-colo, fără rost. A văzut fluturii care se urmăreau, a văzut vrăbiile care se uneau în praf, a văzut cîinii care se fugăreau, se încăierau, a văzut cocoşul cu găinile, a auzit cotcodăceala lor, a văzut răţoiul cu raţele. Atentă, Lena a urmărit cu ochii să vadă împerecherea asta nestăvilită şi s-a mai liniştit. Îşi zise : „Desigur, oamenii cei frumoşi din tren nu fac aşa ceva. Ei au haine curate, pe care nu trebuie să le mototolească !"

Un timp i-a fost o silă ciudată de părinți și silă să se mai joace cu copiii. Apoi a uitat. Atîta numai că noaptea, dacă îi era frig și-i venea să tușească, se căznea să nu tușească, să nu o ducă tata la ei în pat. Atîta doară ! Dar ziua era bine, cînd se juca iar cu copiii, bine cînd mama o ținea o clipă în brațe și, mai ales, bine cînd tata venea acasă și o ridica în tavan și apoi o învăța literele. Îi cumpărase un abecedar și o tăbliță :

— O, i, oi ! O, m, om !

Lena citea acum binișor.

Apoi a fost un timp din copilăria ei, greu, timp pe care Lena nu l-a mai uitat niciodată : mama l-a născut pe Victoraș. Acum însă ea nu mai avea voie să se joace. Adică, voie avea, dar nu mai avea timp, căci era mereu de făcut ceva și, mai ales, de legănat copilul, de purtat în brațe. Victoraș creștea grăsuț. Dacă nu-l legănai, plîngea. Se învățase numai în brațe. Se făcea vînăt de plîns. Se înneca. Se zvîrcolea. Atunci Lena, căci mama avea treabă, trebuia să-l ia în brațe.

De dimineață pînă seara, Lena îl ducea în brațe. Căuta să se joace așa, cu el în brațe, dar Victoraș atîrna greu. Adormea la ea în brațe. I se bălăbănea greu capul, cînd sărea cu el la șotron. Atunci Lena îl așeza binișor jos, pe iarbă, la umbră. Dar îndată ce nu mai era scuturat, legănat, Victoraș începea să răcnească. Mama ieșea în prag :

— Lena, ce-i cu Victoraș ?

Resemnată, Lena îl lua iar în brațe. O durea mijlocul. O durea tot trupul. Slăbise. Se umflase în burtă. L-ar fi legat pe Victoraș cu vreo zdreanță de ea, să-l ducă în spate, să-i fie măcar mîinile libere, dar n-avea cum. Îl proptea cu burta umflată și-l ducea.

Seara, tata spunea :

— Mi se pare, sau Lena a slăbit ?

Mama răspundea :

— Creşte !

Tata o privea pe Lena, îngrijorat, cu milă, cu duioşie. Lua din farfuria lui cea mai bună bucată şi, pe furiş, să nu-l vadă mama, o trecea în farfuria Lenei. Dar degeaba ! Lena slăbea. Avea cearcăne la ochi şi sta cocîrjată.

Acum tata nu o mai ridica în tavan. Îl ridica pe Victoraş. Îl ridica de zece ori în şir. Lena înţelegea. Surîdea. Oh, de-ar fi avut şi ea puterea tatii să-l poată duce pe Victoraş mai uşor ! Ca piatra era Victoraş, ca piatra de greu.

De la un timp, mama şi tata păreau şi ei supăraţi. Lena nu ştia de ce. Vorbeau în şoaptă. Mama lăsa chiar lucrul din mînă, se aşeza lîngă tata. Tata vorbea mult. Dînsa da din cap, suspina :

— Da, da, da, numai să nu vă prindă şi pe voi. Ştii ce-au păţit ceilalţi ! Au turbat de tot împotriva noastră ! Vor să ne farme !

— Marie, tocmai asta dovedeşte că se tem de noi.

Şi mama spunea iar :

— Numai să nu te prindă, Anghele, gîndeşte-te ! Tudor e un copil, să nu vă prindă !...

— Noi am luat toate măsurile...

Tata rămînea pe gînduri. Apoi a şoptit cu îndîrjire, de mai multe ori :

— Altfel nu se poate ! Aşa nu se mai poate !

Mama a zis şi ea :

— Aşa nu se mai poate ! şi-şi frînse mîinile.

Apoi mama suspina adînc şi se apuca iar de treabă.

Tata, seara cînd venea, după ce se spăla, citea. Avea hîrtii multe. Avea hîrtii şi în odaie, şi în magazie. Teancuri legate cu sfori. Sta mult şi în magazie. Cînd era acolo, Lena nu avea voie să intre. Numai Tudor, cînd venea, şi de la un timp venea din ce în ce mai des, intra cu tata în magazie. Mama zicea că ei deretecă la scule. Apoi Tudor venea cu tata în casă, se aşezau mai la o parte, şi tata şi cu

el vorbeau mult. Lena nu avea voie să asculte, iar mama nu avea timp.

Cînd pleca de acasă, tata încuia magazia și lua cheia lacătului cu el.

Într-o zi, Lena a luat o hîrtie de lîngă tata și a silabisit :

— Ma-ni-fe...

Dar mama i-a smucit hîrtia din mîini :

— Anghele, a strigat, vezi ce faci cu hîrtiile tale, sau ai înnebunit de le lași pe mîna copiilor ? ! Vrei să ne nenorocești ?

Dar Lena nu avea putere nici să mai asculte cînd Tudor vorbea cu tata. Era prea obosită ! Seara, cînd Victoraș adormea și ar fi vrut și ea să se joace, cădea vlăguită. Pica de somn. Adormind, se gîndea cu groază că a doua zi va trebui din nou să-l care pe Victoraș.

Și Victoraș era din ce în ce mai greu, Victoraș înflorea. Lena se tîra cu el de colo-colo, ca și cum Victoraș ar fi făcut parte din trupul ei. Ca o femeie însărcinată îl căra. Îl ducea și pe el să vadă trenul, sau mai bine zis se ducea cu el în brațe să vadă trenul. Odată, din vagoanele strălucitoare, o doamnă cu părul ca aurul a deschis geamul. Lena îl avea pe Victoraș în brațe, iar într-o mînă, de vînzare, cîteva bețe cu cireșe. Cucoana tînără, cînd a văzut-o pe Lena și pe Victoraș, a început să strige cu încîntare către un domn :

— Vino să vezi ce tablou minunat ! O fetiță minusculă își duce frățiorul în brațe !

Într-o zi, jucîndu-se de-a baba oarba cu Victoraș în brațe, Lena, alergînd, s-a împiedicat și au căzut amîndoi. Lena a auzit cum a bușit trupul lui Victoraș de pietre. Victoraș a rămas nemișcat. Lena l-a văzut și cu sînge la gură. Cu toate că se lovise și ea tare, la amîndoi genunchii, s-a ridicat, îndată, și l-a adunat pe Victoraș de

pe jos. Victoraș, ca sugrumat, nu-și putea găsi răsuflarea. Se înneca. Lena a fugit cu el în casă. Mama l-a luat pe Victoraș, l-a desfășat în grabă și a început să-l stropească cu apă rece, multă apă rece, apoi l-a stropit și cu oțet. Victoraș, după ce a fost mai întîi vînăt, s-a făcut apoi alb și deodată parcă a slăbit și a rămas nemișcat.

Lenei, de spaimă, i s-a făcut rău. A început să verse, îi venea să leșine, dar nimeni nu se uita la ea. Victoraș trăgea să moară. A venit și doamna șefului să-l vadă cum sta alb și țeapăn. Fiecare avea altă părere, fiecare da alt sfat. Au vorbit și despre doctor. Au trimis și un om în sat după o babă pricepută. Baba a venit și i-a descîntat, dar seara, cînd a venit tata, Victoraș stătea tot nemișcat, cu unghiile vinete, rece ca gheața și cu ochii închiși. Dar încă sufla. Mai pe seară a venit și un doctor, adus de tata cu trenul. Degeaba i s-a spus doctorului că Victoraș a căzut, el zicea că are aprindere la plămîni. Lenei i-a părut bine că doctorul a zis că are aprindere la plămîni : asta însemna că Victoraș nu trage să moară din pricina ei. Dealtfel, nimeni nu o certa. Nimeni nu o băga în seamă. Toată lumea sta cu ochii la Victoraș. Acum Lena nu-l mai ducea în brațe. Lena umbla prin curte cu mîinile goale, despovărată. Se gîndea : „Cel puțin pînă s-o vindeca, măcar de ar fi bolnav cîteva zile, ca să mă odihnesc și să mă joc". Dar Lena nu avea putere să se joace. Se simțea și ea bolnavă. Se tîra de colo-colo.

Victoraș a mai trăit așa, alb la față, o săptămînă. Apoi a murit ! Ca un pui de găină a murit. Mama a plîns mult și tare, că doară Victoraș era băiat. Tata și-a șters ochii pe furiș. Iar Lena se uita cum sta Victoraș nemișcat pe pat. Și îi era groază ca nu cumva Victoraș să se răzgîndească și să se scoale din morți și să trebuiască să-l care iar în brațe.

I-au făcut lui Victoraş o înmormîntare foarte frumoasă. L-au învelit într-o hîrtie albă, ca o dantelă, mai frumoasă chiar decît cearceafurile căţeilor din vagoanele clasa întîi. Numai faţa i-a rămas afară. Apoi l-au pus ca pe o păpuşă într-un coşciug mic. A venit şi nana Lisa cu Tudor. Au adus şi flori de la oraş. Nana Lisa făcuse şi o colivă cu bomboane colorate. Din sat a sosit o căruţă. S-a suit întîi nana Lisa, apoi mama cu tata şi cu Lena şi, la urmă, Tudor. S-au urcat cu toţii lîngă coşciugul descoperit. Au pornit-o aşa cu Victoraş, care sta încremenit, învelit ca o prăjitură în hîrtia lui albă. Capacul coşciugului era alături. Tudor a luat-o pe Lena de mînă şi i-a spus :

— Ţi-e frig ? Vezi să nu răceşti !

Lena era şi ea galbenă ca ceara şi tremura. L-au dus pe Victoraş la cimitir în sat, lîngă o biserică. L-au băgat pe Victoraş într-o groapă.

Lena privea uluită. A cîntat şi popa şi a tămîiat, pe urmă l-au acoperit cu pămînt şi femeile l-au chemat pe nume, l-au strigat, au aprins lumînări pe mormînt. Au mîncat colivă, apoi şi covrigi şi au băut şi vin, chiar acolo. Au turnat vin şi pe mormînt, ca să bea şi Victoraş.

Apoi cei din sat au plecat fiecare care-ncotro. Lena cu părinţii, cu Tudor şi nana Lisa s-au întors tot în căruţă acasă, dar fără Victoraş. Cînd au ajuns acasă, s-a servit o masă cu vin şi mîncare, dar Lena n-a putut nici măcar să guste. A încercat, dar a început iar să verse. Mama şi cu nana Lisa vorbeau în şoaptă, iar tata şi cu Tudor vorbeau şi ei tot în şoaptă, mai deoparte.

Lena a fost şi ea mult timp bolnavă. Nu se putea lămuri cum şi din pricina cui murise Victoraş. Doctorul spusese că Victoraş a murit de aprindere la plămîni. Îl stropise mama doară cu atîta apă rece ! În febră, i se părea că Victoraş murise din pricina ei. Îşi închipuia chiar că ea îl

azvîrlise înadins din braţe pe Victoraş, ca să scape de el. Dar cel mai teamă îi era ca nu cumva Victoraş să învie, să se întoarcă de acolo şi să trebuiască iar să-l care.

Apoi, viaţa a reînceput în casă aşa ca mai înainte de naşterea lui Victoraş. Tata a început din nou să o înveţe carte pe Lena. Într-o zi, cînd Lena a citit şi a scris bine, tata a ridicat-o iar pînă-n tavan. De bucurie şi mirare, Lena a dat un ţipăt de fericire. Şi cînd tata a aşezat-o jos, Lena a suspinat adînc, uşurată : tata nu era supărat pe ea că murise Victoraş, băiatul !

Anghel Mărgărit venea seara acasă. Venea cu trenul şi Lena ştia cu ce tren vine. Dacă nu era prea frig, sau zăpada prea mare, Lena îl aştepta pe peron şi, cînd îl vedea coborînd de pe locomotivă, se furişa repede pînă la el. Anghel Mărgărit, fără nici un cuvînt, o lua de mînă şi aşa împreună mergeau spre casă. Lena gîndea : „Să vedem acum, cînd ajungem acasă, mi-o fi adus un caiet nou sau un creion ?“ Şi toate se împlineau aidoma gîndurilor ei. Prin buzunare tata avea şi bomboane. Tudor şi tata aveau bomboane, aşa că dacă ea, Lena, se va mărita cu Tudor, o să fie bine.

Într-o seară, Lena şi mama ei l-au aşteptat pe Anghel Mărgărit pînă tîrziu. Niciodată tata nu întîrzia, decît dacă întîrzia şi trenul, dar în seara asta trenul a venit fără el. Apoi a venit şi alt tren, tot fără el. Se întunecase de mult. Mama începu să umble de colo-colo prin odaie ca înnebunită, frîngîndu-şi mîinile, şoptind :

— Doamne ! Doamne !

De cîteva ori mama i-a spus Lenei :

— Ia şi mănîncă şi te culcă !

Dar Lena nu voia să mănînce, nu voia să doarmă. Îl aştepta pe tata. Auzea mereu pasul mamei, parcă se grăbea să ajungă undeva, aşa umbla de repede de colo-colo prin odaie. Auzea şi glasul ei înăbuşit :

— Doamne ! Doamne !

Apoi, obosită, a ațipit așa, cu capul rezemat de brațe, brațele pe masă. Asta un timp...

A deșteptat-o o zarvă mare. În odaie intraseră patru domni. O clipă, Lena își închipui că erau domnii frumoși din tren, că veniseră ei la ea. Într-adevăr, semănau cu ei și erau îmbrăcați ca ei. Dar domnii ăștia nu rîdeau. Se schimonoseau la față și vorbeau răcnind către tata, care sta drept, nemișcat în fața lor, lîngă ușă. Tata era mai înalt ca ei, mai voinic. Lena se uita cu spaimă la el. Tata era atît de schimbat, încît părea străin de el însuși și părea că toată puterea lui era acum de prisos. Avea fața umflată, neagră și mînjită, de parcă ar fi curs apă sau năduşeală pe fața lui plină de fum, iar domnii, toți patru, răcneau mereu.

Mama sta într-un colț al odăii cu mîinile pe față. Și-o apăsa atît de tare, de îi erau degetele albe. Din cînd în cînd se uita la bărbatul ei, apoi își acoperea din nou cu groază fața și se frîngea din mijloc ca lovită.

Lena vedea și auzea tot, dar nu avea nici timp și nici putere să se dezmeticească și să înțeleagă. În lumina slabă a lămpii cu gaz îi vedea pe domni cum zbierau ; cînd unul, cînd altul, cînd toți :

— Știi prea bine că ai să spui tot, Anghel Mărgărit !

— Anghel Mărgărit, sau nu-ți pasă de pielea ta ? !

— Spune, unde ai ascuns totul, unde ți-e comoara, Anghel Mărgărit ?

— Tu, Anghel Mărgărit, ai să plătești cu viața, auzi ? Cu viața !...

Îl vedea pe tata nemișcat, cu fața umflată, cu părul încîlcit și ud. Anghel Mărgărit ! Anghel Mărgărit ! Numele ăsta auzit așa, fața umflată a tatălui ei întrezărită în lumina slabă a odăii ! Toate i se întipăreau în mintea Lenei, ca o înfierare. Anghel Mărgărit era tatăl ei !

Apoi domnii, doi din ei, ceilalți doi priveau, au început să cotrobăiască prin casă. Azvîrleau tot în mijlocul odăii. Desfundau pernele, salteaua, răscoleau rufele, azvîrleau cratițele, totul laolaltă, maldăr, pe jos. Adunau însă hîrtiile, cărțile, pe masă.

Apoi, și mai furioși, din ce în ce mai furioși, începură să dea cu pumnii în obrazul lui Anghel Mărgărit. Anghel Mărgărit se clătina la fiecare lovitură și domnii răcneau :

— Unde le-ai ascuns, bestie ?

Atunci mama a strigat :

— Mai avem o magazie, o fi acolo...

Tata a spus :

— Taci, femeie, că e degeaba ! Hotărîrea s-a luat, nu mă poți tu salva !...

Atunci i-au tras tatii alți pumni, de l-a văzut Lena cum se clătina ca un pom lovit. Lena a vrut să strige, să se repeadă la domnii aceia, să-i roage să-l lase pe tata, că tata este bun, dar s-a oprit, pironită de privirea tatii ațintită asupra ei, grea, tristă. A rămas încremenită. L-a privit și ea pe tatăl ei. Nu a deslușit ce simte, dar în clipa aceea s-a încheiat în inima ei o tainică pecetluire.

Apoi domnii au ieșit cu tata așa, ducîndu-l în pumni. Au dus și lampa cu ei.

Lena și cu mama ei au rămas în întuneric. Lena ar fi vrut să-și astupe urechile, ochii, totuși asculta cu încordare să audă ce se petrece în magazie, dar nu auzea decît, lîngă ea, plînsul mamei, care gemea în întuneric.

A auzit și un tren care a trecut în goană, luminînd odaia orbitor pentru cîteva clipe. Trenul a dispărut și odaia a rămas iar în întuneric. Lena și-a închipuit compartimentele acelea duse de tren, pline de lumină, pline de oameni frumoși, cu pisici cu clopoței. Și-a amintit iar

de tatăl ei, care era în magazie, acolo, cu oamenii aceia atît de învrăjbiți și care semănau cu cei din tren...

Domnii aceia au stat atît de mult acolo, în magazie, cu tata, încît Lena credea că noaptea aia de spaimă nu se va mai sfîrși niciodată.

Apoi s-au reîntors toți în odaie, cu lampă cu tot. Anghel Mărgărit avea cătușe la mîini. Lena le-a văzut. Domnii au împachetat tot felul de hîrtii și lucruri. Le-au legat cu sfori. Păreau mulțumiți. Cînd să plece, unul a strigat către tata :

— Hai, bestie, mergem...

Atunci tata s-a întors puțin către mama și i-a zis cu o voce schimbată, răgușită :

— Maria, vezi de Lena ! Vezi de copil !...

Dar domnii s-au repezit la el și l-au scos în pumni din odaie. Tata avea cătușe la mîini.

Așa a plecat tata, și Lena a simțit deodată inima strîngîndu-i-se dureros de teamă că poate n-o să-l mai vadă niciodată.

II

Lena s-a deşteptat a doua zi în zori. Era singură în odaie, singură în patul mare al părinţilor. O culcase mama ei noaptea, tîrziu, în locul tatii. Lena îşi aminti că tata fusese dus şi se înspăimîntă. Fulgerător, văzîndu-se singură în odaie, gîndi că „domnii" o luaseră şi pe mama, că or veni şi or lua-o şi pe ea, Lena, cu cătuşe la mîini, trăgîndu-i pumni în faţă.

Lena sări din pat, şi aşa dezbrăcată ieşi îngrozită afară : mama era în faţa albiei şi spăla de zor rufe. Cînd o văzu pe Lena, spuse :

— Lena, îmbracă-te şi adu-mi nişte apă de la fîntînă !

Şi Lena s-a îmbrăcat în grabă, apoi a început să care apă. A auzit gîlgîitul victorios al găleţii care se umplea. Nişte vrăbii se fugăreau ciripind. Se scăldau fericite în praful drumului. Soarele de toamnă era dulce, cald. Pomii, plini de frunze şi praf, se legănau alene.

Şi Lena, cu găleata grea de apă în mîini, se opri o clipă locului. Se uită încolo şi-ncoace. Lanul de porumb plin de rod copt era luminat de soare, dincoace şinele de tren luceau pînă-n zare, spre oraş. Lena îl aştepta pe

tata. Poate se va întoarce, ca de obicei, seara. O va ridica sus...

De departe sosea un tren. Lena puse găleata plină de apă jos şi aşteptă. Da, poate îl va aduce pe tata chiar trenul ăsta.

Uriaş, negru, din ce în ce mai mare, fluierînd, urlînd, pufăind, duduind, trenul sosi, apoi opri. Nimeni nu se dădu jos din el. Nici tata. Lena văzu şi compartimentele de clasa întîi. Aveau perdelele albe, bine întinse, ca nişte zmeie ce nu-şi puteau lua zborul. Lena citi : Internaţional — Berlin — Paris. Una din perdele se ridică. O clipă, o faţă privi afară : o doamnă grasă, cu părul alb ca o coroană. Mîinile ei aveau inele multe şi brăţări. Lena simţi o sfîşiere în inimă. Îşi aminti de mîinile tatălui ei, cu cătuşe...

Trenul începu să se mişte greoi, să pufăie, să azvîrle iar aburi. Lena gîndi : „Odată pot să mă azvîrl sub el". Se înfioră. Îşi aminti de faţa tatălui ei, umflată, udă, de vocea lui :

— Marie, vezi de Lena, vezi de copil !

Acum Lena trebuia să-l aştepte. Cine ştie ? ! Poate diseară va veni. O să-l aştepte. Îl va aştepta mereu, mereu, pînă va veni...

Dar Lena auzi vocea mamei ei :

— Lena, ce faci ? Adă apă ! Hai !

Lena luă căldarea, o ridică şi o duse mamei. De obicei mama nu vorbea cu ea, dar azi îi spuse :

— Astea sînt rufele domnului şef. Trebuie să le terminăm, să vedem ce-o zice de noi...

Maria Mărgărit şi Lena au muncit la rufe toată ziua, în grabă. Din timp în timp mama lăsa albia, se aşeza pe o piatră şi plîngea. Lena sta în faţa ei şi o privea înmărmurită. Apoi Maria Mărgărit se apuca iar de rufe.

Pe seară, cînd rufele au fost gata, uscate şi călcate, Lena şi cu mama ei le-au pus într-un coş şi le-au dus la domnul şef. În timp ce dînsa, cucoana şefului, le număra şi le controla, a venit şi domnul şef. A privit-o încruntat pe mama şi i-a zis răspicat :

— Şi acum, femeie, să vă căutaţi loc într-altă parte. Să plecaţi !

Mama a şoptit :

— Unde să mergem ?

Şeful a zis :

— Sau crezi că asta mă priveşte pe mine ?

Mama a zis şi dînsa, vorbă şoptită :

— Poate s-o întoarce Anghel. O zi, două...

Atunci domnul şef s-a proptit mai bine cu picioarele în duşumea, aşa, puţin crăcănat, şi a strigat :

— Ascultă, femeie, cu mine să nu umblaţi cu fleacuri, că nu merge. Sau crezi că-s tîmpit şi n-am înţeles ce s-a petrecut ? Din pricina voastră pot şi eu să fiu tras la răspundere. Auzi vorbă ! Acţiuni clandestine, acte de ilegalitate ! Sau vrei să spui că nu ştiai ? Că nu ai fost părtaşe ? Poate că nu ştii nici ce-a fost la Bucureşti, la Griviţa, la căile noastre ferate ? ! O să vă arătăm noi vouă, că nu mai terminaţi ! O să vă împuşte pe toţi, ca pe cîinii turbaţi ! Poate chiar că ar fi mai prudent din partea mea să nu te las să pleci, ca să nu ţi se piardă urma, să poţi fi şi dumneata şi copilul cercetaţi. Vorbim mîine...

Mama îşi duse mîinile la faţă. Îşi acoperi ochii, aşa cum făcuse şi în noaptea trecută, dar nu atît de apăsat. Tăcu adînc.

— Aşa că, mai zise răspicat domnul şef, să vă luaţi tălpăşiţa cît de repede. Am nevoie de oameni cinstiţi în locul vostru, nu de duşmani. Auzi ! să întreţin eu duşmani, duşmani ai statului ! O să plătiţi voi scump imbecilitatea voastră mîrşavă. Vă dă omul posibilitatea să trăiţi,

şi voi visaţi cai verzi pe pereţi ! Duşmanilor ! Afară cu voi ! S-a înţeles ? Scurt pe doi !...

Mama a făcut semn cu capul că da, a înţeles. Apoi a luat-o pe Lena de mînă şi a ieşit. Lena şi-a dat seama că doamna domnului şef a uitat să-i plătească pentru rufe, dar n-a zis nimic.

Cînd au intrat în odaie, mama i-a spus Lenei :

— Eu trebuie să merg la nana Lisa, chiar astă-noapte. Puteam să plec la ea fără să-ţi spun, într-o goană, cînd dormeai. Să te încui şi să plec, dar e mai bine să ştii, că eşti mare acum. Să nu plîngi şi să nu fugi, să nu mă cauţi. Să stai cuminte, că mă întorc mîine, cît oi putea de dimineaţă. Tu să nu ieşi afară la joacă, la copii, să stai în casă. Îţi las ceva de mîncare şi să mă aştepţi. Mă duc la nana Lisa să vorbesc cu ea, ne găseşte dînsa un loc bun şi apoi plecăm amîndouă, acolo, să ne piarză urma...

Şi a rămas Lena noaptea singură. De frică, s-a ascuns sub plapumă, cu cap cu tot. Aşa, sub ţoale, a stat mult trează. Îl aştepta pe tata. Spusese şi mama doară domnului şef că poate tata vine în cîteva zile, dar îi era şi teamă ca nu cumva să vie „domnii" să o ia şi pe ea. Apoi Lena a adormit.

S-a trezit a doua zi. Soarele era sus şi ea tot singură în odaie era. S-a îmbrăcat, s-a uitat pe geam. Afară, copiii se jucau. Le auzea şi glasurile. Mai tîrziu a vrut să mănînce, dar n-a putut, nu-i era foame. S-a apucat să cureţe în odaie, ca să-i treacă de urît. A încălzit apă, a spălat nişte rufişoare de ale ei şi de-ale mamei. A frecat şi ligheanele şi cratiţele, dar mama tot nu venea. A făcut patul cel mare. Acum va dormi mereu cu mama, în locul tatii, ca să economisească aşternutul, aşa îi spusese mama. Şi mama atunci adăugase, dusă pe gînduri :

— Pînă o veni tata !

Acum însă nu erau nici mama şi nici tata acasă. Dar dacă nu se mai întoarce nici tata şi nici mama ?

Spre seară, cînd i se făcuse Lenei inima ca un bob de gheaţă, a sosit şi mama cu nana Lisa. Umblau amîndouă îndesat şi vorbeau în şoaptă. Aşa au intrat în casă. Amîndouă aveau ochii roşii şi feţele umflate. Lena nu şi-a putut da seama dacă şi pe ele le bătuse sau numai plînseseră mult. Nana Lisa a cuprins-o pe Lena în braţe, a sărutat-o şi a plîns. Mama a întrebat-o pe Lena :

— Ţi-a fost urît ?

Lena n-a răspuns, că nu putea vorbi. Plîngea. Atunci mama a întrebat-o din nou :

— Mîncaşi ?

Lena plîngea întruna.

Mama a ridicat capacul cratiţei şi, văzînd-o plină, aşa cum o lăsase, a zis :

— Ia şezi colo şi mănîncă, proasto !

Şi Lena s-a aşezat şi s-a apucat să mănînce. Îi era o foame de o durea burta !

Nana Lisa şi mama i-au spus :

— O să strîngem repede ce-om putea şi mîine în zori plecăm. Ne-a găsit nana Lisa un loc bun, mergem acolo.

În timp ce Lena mînca, nana Lisa şi mama au început să strîngă în grabă boarfe în legături. Vorbeau. Se opreau din strîns şi vorbeau. Lena auzea ce vorbeau ele. Mînca şi asculta. Apoi n-a mai putut mînca. A stat să asculte.

Nana Lisa a zis :

— Acum îl caută pe Tudor. Numai de nu l-ar găsi. Cînd mă gîndesc, mi se moaie oasele.

— Pe el nu l-au găsit încă ? Are timp să se ascundă, a spus mama.

— Pe el încă nu. Mario, să fim înţelese : mîine plec şi eu de unde sînt. De veneai cu o zi întîrziere, nu mă mai găseai. Mi-au adus veste, să mă ascund. Poate să mă

omoare, și eu nu știu unde este Tudor. E jale mare. Numai de nu m-ar prinde. E vînătoare mare de oameni!

Maria Mărgărit zise :

— Cel mai rău o fi de Anghel al meu. Că el o fi știind unde e Tudor. Și Anghel acum e în mîinile lor...

Și Maria Mărgărit gemu și-și frînse mîinile. Apoi se lăsă căzută pe pat și plînse greu :

— Înnebunesc, nană Lisă, înnebunesc !...

Nana Lisa a lăsat-o să plîngă, a plîns și ea, apoi a zis :

— Și acum, hai, că plînserăm destul. Să plecăm, pînă nu se luminează de zi. Măcar să vă știu pe voi ascunse. Să pot fugi și eu să mă ascund.

Mama s-a ridicat de pe pat, s-a uitat la Lena și, cînd a văzut-o că stă încremenită cu furculița în mîini, i-a zis cu glasul moale, ca în somn :

— Hai, Lena, hai, mănîncă... fetiță !

Da, „fetiță" i-a zis, așa cum îi zicea tata : „fetiță"...

Locul „bun" găsit de nana Lisa era la o cîrciumă de la periferia Bucureștiului. Cîrciumii îi zicea „La Termopile". Stăpînii erau greci. El și sora lui. Nimeni nu știa cum îi cheamă. Clienții îi spuneau dînsului „conu Termopile" și dînsei „coana Termopile", iar grecul o striga pe ea „Caliope", iar ea pe el „Sofocle" sau „Sofo".

Nana Lisa, care-i cunoștea mai de mult, vorbise cu ei în ajun și se tocmiseră așa : Maria Mărgărit, angajată fără leafă, pe mîncare și haine. Ei, stăpînii, așa, de pomană, vor hrăni și îmbrăca copilul, pe Lena. Lena va munci în schimb cîte ceva, după puteri : cu serviciul pe la mese, la clienți, cu vasele, cu găinile. De vor fi mulțumiți, peste un an vor vorbi ei și despre niscai bani. Astea toate ca să nu spună nana Lisa că lor nu le este milă de văduvă și de orfan, care dealtfel nu aveau acte.

Maria Mărgărit, mama Lenei, era învățată cu munca, dar aici la cîrciumă era muncă peste fire. Muncă grea, căci grecii, cînd le-au angajat pe Lena și mama ei, goniseră pe băiatul ce-l avuseseră înainte, că se făcuse prea mare, optsprezece ani, pretențios și se înfumurase de tot : nu mai voia să umble desculț. Sîmbăta și duminica își închiria haine și pantofi, se spăla mereu, se parfuma cu colonie și fugea la bal să danseze. Și astea toate sîmbăta seara, cînd erau clienți mai mulți la cîrciumă. Dansa în sala unui restaurant din apropiere, concurența grecului. Auzi, să danseze la dușmani ! Conu Termopile era foarte dezamăgit ! Spunea că, în ziua de azi, nu mai poți avea încredere în nimeni.

Conu Termopile, grecul, nu era prea bătrîn, dar era slab, uscat, fuma mult, tușea și scuipa pretutindeni, apoi fuma iar și iar. Zicea că numai așa i se potolește tusea, dacă fumează. Era, la trup și la față, uscat de tot. Nu avea nevastă. Se lăuda că nu-i trebuie belea pe cap.

Soră-sa, și ea nemăritată, era tot așa de uscată ca el, mereu îmbrăcată în negru, cu fustă lungă și strîmtă și ou un testemel alb pe cap, peste care punea, cînd se gătea, încă un testemel negru. Ea singură în casă avea odaia ei. El, cîrciumarul, avea numai o saltea pe care o căra acolo unde voia să se culce. O așeza pe jos, în cîrciumă, în dosul tejghelei, ori în vreo magazie și cîteodată, vara, chiar în curte.

De gătit, mîncarea uneori o gătea ea, coana Termopile, alteori o gătea el, conu Termopile, iar de spălat vasele, le spălau împreună. Se învoiau bine.

După ce angajară pe Maria și Lena Mărgărit, nici grecul și nici grecoaica nu mai vrură să facă nimic. Cereau să fie serviți la mînă. Ea, sora cîrciumarului, se cocoța pe divan la ea în odaie și începu să-și petreacă zilele bînd

cafele, fumînd şi făcînd pasienţe. Îşi ghicea toată ziua viitorul, cînd în cărţi, cînd în cafea, după cum nimerea.

Maria Mărgărit şi cu Lena dormeau într-o magazie şi, cu toate că abia începuse toamna, totuşi noaptea era tare frig. Cînd ploua, tavanul lăsa să pice apa în magazie. Puneau ligheane, tăvi, albioare, crătiţi, peste tot. Pica şi pe pat. Puneau şi pe pat vase şi apa împroşca. Înţelegători, conu Termopile şi coana Termopile se sfătuiră şi le dădură o umbrelă mare, veche, neagră.

— La ploaie ţine, că numai la vînt se răsuceşte, şi în magazie nu-i doară vînt.

Maria şi Lena se sculau dimineaţa ude şi ţepene.

Maria Mărgărit şi Lena o aşteptau cu înfrigurare pe nana Lisa să le dea veşti. Dar nana Lisa nu mai sosea. Maria Mărgărit plîngea mai tot timpul. Cîteodată, cînd era singură, se oprea din lucru şi-şi frîngea mîinile, apoi iar lucra şi lacrimile îi curgeau şiroaie. Sora cîrciumarului, coana Termopile, care bineînţeles nu ştia nimic din cele întîmplate cu Maria, ca să o îmbărbăteze, glumea :

— Să nu mai pui sare în mîncare, că lacrimile sînt destul de sărate ! Păi nu zău, soro, ce-oi fi avînd de tot plîngi, că o să mă satur ! Bocitoare de meserie să fii şi n-ai plînge atîta !

Au trecut aşa vreo două săptămîni, înfiorător de lungi, fără nici o veste de la Anghel.

Într-o seară, cînd se întunecase de tot afară, a venit nana Lisa. A dat bună seara grecilor, i-a întrebat de sănătate, de cum merge cu Maria Mărgărit, Lena şi cîrciuma, a mai vorbit cîte ceva, dar astea toate numai aşa, în treacăt şi în grabă, de omenie, apoi a căutat să rămînă singură cu Maria Mărgărit. A venit în magazia unde locuia. Era şi Lena acolo, dar pe ea nici mama, nici nana Lisa nu o bagară în seamă.

Nu au vorbit tare, şuşoteau, dar Lena asculta încordată. Auzea frînturi, dar ce auzea era îngrozitor. Nu îndrăznea nici să strige, nici să întrebe, nici să se mişte. Căci ar fi dat-o afară din magazie şi niciodată n-ar mai fi aflat adevărul. Şi Lena a aflat adevărul : că tatăl ei murise, că Anghel Mărgărit nu voise să spuie la prefectura poliţiei ce ştie, nu a vrut să-şi trădeze tovarăşii, că-l salvase pe Tudor şi l-au bătut şi l-au chinuit pînă l-au omorît...

Lena a auzit geamătul ca de animal înjunghiat al mamei. A văzut-o cum se frînge de mijloc, cum se prinde cu mîinile de pîntece şi geme.

Şi nana Lisa sta încremenită şi nu se mişca. Lena îşi simţea trupul din ce în ce mai rece. Şi mai tîrziu a auzit din nou cum vorbesc. Nana Lisa zicea :

— Da, pe Tudor nu l-au prins. L-a salvat Anghel. El a fugit, a reuşit să se ascundă. Au să-l judece în lipsă. Ce viaţă ne aşteaptă şi pe mine şi pe el... Eu, am fugit şi eu. De două săptămîni stau ascunsă. Voi să rămîneţi ascunse aici, că nu vă ştie nimeni urma. Nimeni nu poate veni, că e pericol...

Şi nana Lisa s-a închinat. Mama o privea cu o privire grea, de animal lovit. Şi nana Lisa a mai zis :

— Acum plec şi n-o să mai pot veni pe la voi. Că stau şi eu ascunsă un timp, poate mai mult timp, să ne piarză de urmă. Voi să staţi aici, că nu vă ştie nimeni. Şi, cînd oi putea, oi veni eu la voi. Să nu mă căutaţi, că-i rău, şi nici nu aveţi unde...

Şi nana Lisa a plecat. O umbră în noapte.

Lena, în pat, lîngă mama ei, sta lipită de ea. Plînsul nesecat al mamei o scutura încet, ca într-o legănare.

Aşa a adormit, legănată de plînsul mamă-si...

S-a trezit pe urmă o dată în noapte. I s-a părut că iar plouă în magazie, îi era faţa udă, dar şi-a dat seama că erau numai lacrimile mamei care curgeau pe obrazul ei.

Lena a întins mîinile pe după gîtul mamei şi a adormit aşa din nou, istovită, legănată de acelaşi plîns...

A doua zi au început din nou să facă treabă amîndouă.

Noaptea, Maria Mărgărit avea timp să plîngă, iar de adormea, gemea în somn, că ziua nu pridideа cu treaba : gătea, spăla, servea clienţii, spăla podele.

Coana Termopile se pregătea de sărbători şi poruncise o curăţenie mare de tot. Zicea că trebuie făcută din vreme. Maria Mărgărit spălă podelele, preşurile de pe jos, ţearceafurile groase de in şi cînepă. Spălă şi duşumeaua în cîrciumă.

Grecoaica era încîntată, dar nu zicea nimic, ca Maria Mărgărit să nu-şi „închipuie" că face prea mult. Coana Termopile, îmbrăcată cu rochia ei neagră, lungă, sta cu mîinile încrucişate pe pieptul ei sărac şi privea cu satisfacţie.

În genunchi, Maria Mărgărit spăla podeaua în cîrciumă, unde zeci şi sute de oameni veniseră şi plecaseră zilnic şi încă veneau şi plecau şi vor mai veni şi vor mai pleca. Nici Lena nu sta degeaba în nici o clipă. Alerga. Sfrijită, desculţă, cu o zdreanţă de rochie pe ea, gălbejită, ofilită, cu ochii ei galbeni-verzui, măriţi de slabă ce era, alerga. Fără să spună nimic, făcea cît putea mai mult, ca să o ajute şi să o uşureze pe mama ei.

Maria Mărgărit era bolnavă. Cîteodată i se părea că va muri. Se apuca de lucru, dar brusc se oprea şi aştepta să moară. Îi era groază de toată viaţa ei. Avea dureri mari în pîntece. Vărsa, ameţea. Îşi dete seama că e însărcinată. Nu ştia cum să scape de plod. Nana Lisa trebuie să cunoască vreo femeie care... Dar şi Lena şi Maria Mărgărit ştiau că pe nana Lisa nu mai puteau să o caute. Iar coanei Termopile nici gînd să-i poţi spune aşa ceva.

Sora cîrciumarului zicea, fără răutate, numai așa într-o doară, ca să o ambiționeze :

— Nu ești bună de nimic. Te-a lăudat degeaba nana Lisa. Dacă e vorba pe-așa, mai bine lipsă. Să-ți cauți alt loc. După ce te ține cu copil, mai ești și leneșă. Și ce-oi fi tot plîngînd atîta, frate ? Ce, ți s-au înecat corăbiile ? Ți s-au ars plăcințile ?

De groază că o vor da afară cu Lena cu tot, Maria Mărgărit se căzni să-și întreacă suferința, dar durerile erau din ce în ce mai mari. Și într-o zi, ridicînd ceva greu, sîngele porni din ea ca din fîntînă. Maria Mărgărit căzu jos. Ca să nu murdărească țoalele din pat, a rămas așa, pe jos.

Lena sta în fața ei. Vedea cum se lărgește balta de sînge de sub mamă-sa și vedea și privirea mamei, cu ochii căscați de spaimă. Apoi, încet, ochii obosiră, încet, privirea se stinse ca o înserare și pleoapele se închiseră pentru totdeauna. Pe fața Mariei Mărgărit se așternu o liniște mută și, pe buze, parcă se ivi un surîs de descătușare.

Abia atunci Lena dete un țipăt și căzu leșinată. Așa a găsit-o coana Termopile, a ridicat-o de pe cadavrul mamei ei și a dus-o în brațe la ea în odaie. O frecă cu oțet și îi dădu să bea apă îndulcită cu zahăr.

Salvarea, chemată, nu sosi decît tîrziu. Doctorul constată moartea Mariei Mărgărit. Cu ceva bacșișuri, chestia cu lipsa actelor se rezolvă ușor. Nu se prezenta nimic suspect. Lena era un copil, nu avea importanță. Nici conu Termopile nu cunoștea adresa Lisavetei Calotă, care i-o adusese pe Maria. Într-o cîrciumă se perindă atîta lume !

Maria Mărgărit a fost dusă la morgă, de unde nimeni nu a mai cerut-o. Din autopsie, rezultă că fusese o sarcină extrauterină. Nu era nimeni de vină. O moarte naturală.

III

Lena Mărgărit rămase la cîrciuma Termopile, în grija fraţilor Termopile. Nu mult după aceea, grecii s-au mutat cu cîrciumă cu tot. Găsiseră un vad mai bun.

N-a fost uşor să cari tot acaretul, tot dichisul cîrciumii. Lena a ajutat cît a putut.

După aceea, Lena n-a mai aşteptat-o pe nana Lisa să vie. Se mutase cîrciuma, deci nana nu mai ştia adresa ei. Nici ea, Lena, nu ştia adresa nimănui pe lume. Clienţii, zeci şi zeci, tot felul de oameni, care se perindau în orice clipă pe la cîrciumă, nu-i cunoştea. Murise Victoraş, murise tata, murise mama...

Lena sta cu grecii în cîrciumă şi îi era dor de gara mică, de viaţa de acolo, de odaia în care sosea tata, în care mama spăla rufe, de Gheghe, băiatul şefului de gară, care umbla fără frică în echilibru pe şinele de tren.

Grecii nu erau răi, dar nu ştiau nici că Lena e atît de speriată, nici că e atît de obosită. Nu ştiau că şi copiii pot suferi înfiorător !

Coana Termopile, sora cîrciumarului, i-a dat Lenei să se lege la cap în semn de doliu, după moartea mamei ei, o legătură de-a ei veche, neagră, și i-a zis :

— Cînd s-o face frig de tot, ai să dormi la mine în odaie, că doară n-am să fac foc și pentru tine în magazie! Lena, tu nu mai ai pe nimeni pe lume, decît pe noi ! Nici acte nu ai, nu știm de unde ai venit. Am să te țin de pomană. Tu ai să ajuți pe aici. Mai tîrziu, cînd ai să te faci mare, am să-ți dau zestre și am să te mărit. Cine știe, poate cu vreun nepot de-al nostru, dacă ești cuminte. Noi avem mulți nepoți în Grecia...

Cele mai murdare treburi le făcea Lena. În fundul curții era cocina cu porci, cotețul cu orătănii, latrina pentru clienți, dealtfel mai toți beți și care murdăreau nespus de tare. Lena le curăța pe toate. Îi mai ajuta și grecul, conu Termopile, cîrciumarul, dar ce era mai murdar Lena făcea. El nu punea mîna decît cînd vedea că Lena se opintește zadarnic.

Se uita la ea, căzut pe gînduri :

— La iarnă o să trebuiască să luăm și un băiat să te ajute ! Mai e și zăpada, mai sînt și lemnele de tăiat !

Băiat n-au luat, că băieții se obrăznicesc repede. Tot Lena le-a făcut pe toate, cu conu Termopile împreună.

Lena mergea vara și iarna la depozit, după lemne, la reparatul butoaielor de vin și țuică și, în zori, înainte de a se lumina, după gaz. Iarna aștepta în frig. Ochii îi luceau sălbatic pe fața ei mică. Obrajii se învinețeau, mîinile la fel.

Gîndea : „Desigur că a murit și nana Lisa, au prins-o și au omorît-o și pe dînsa, de-aia nu mai vine ! O să moară și grecul și grecoaia, că-s bătrîni, am să rămîn singură în cîrciumă. Și atunci, ce mă fac ? Sau poate o veni nepotu din Grecia și o să mă ia el de nevastă. Dar dacă vine

Tudor ? Că așa zicea nana Lisa, că o să mă mărit cu Tudor. Pe nepot nu-l cunosc, pe Tudor îl cunosc ! Dar dacă vine și Tudor într-o zi și mă găsește măritată cu nepotul ? Dar poate că a murit și Tudor ! De-ar veni numai mai repede nepotu din Grecia, să mă ia de aici, cu zestrea mea cu tot."

Așteptînd la coadă în frig, vedea lumea, lume multă, vedea tramvaiul plin de oameni, dar ea era singură pe lume. Unde să meargă cu tramvaiul, de se suia în el ? „Dacă mă mărit, poate o să-mi dea coana Termopile broboada aia groasă și cerceii ei. Dar dacă și el, nepotu, o să mă trimeată la gaz în zori, sau noaptea în pivniță, după țuică ?"

Căci pentru Lena mersul în pivniță noaptea era lucrul cel mai de spaimă. Pivnița avea chepengul chiar în cîrciumă. Abia îl putea ridica. Scara cobora drept în întuneric. Lenei îi era groază de întunericul umed și rece. Oare nu erau ascunși acolo „domnii" răi de-l luaseră pe tata, sau, cine știe, poate chiar tată-su mort, ori Victoraș în coșciug, învelit în hîrtie albă, sau mama plină de sînge ! Lena cobora cu ochii închiși, să nu vadă întunericul. Simțea pe trup umezeala pivniței. Număra cît putea de repede, spunea tabla înmulțirii și toate literele din abecedar.

De la un timp, așa pe întuneric se învăță să soarbă cîteva înghițituri de țuică. Cînd bea, prindea curaj. Scotea vin sau țuică în cană, o ducea la gură și sorbea. O dată a băut prea mult și a ieșit din pivniță beată, clătinîndu-se. Au rîs grecii să moară :

— Fă, ai băut, auzi ? O să-ți ținem socoteala, ne ruinezi. O să dăm faliment din pricina ta !

— O să plătesc din zestre ! a sfidat Lena.

Conu și coana Termopile s-au tăvălit de haz.

— Auzi, strengărița !

— E deșteaptă foc !

Odată, ameţită fiind, Lena le-a povestit o poveste haotică, cum că ea l-ar fi omorît pe Victoraș, pentru că era obosită. Grecii însă n-au luat seama la cuvintele ei. Erau învăţaţi cu poveștile beţivilor ! S-au distrat de minune !

Timpul trecea, dar Lena de învăţat cu pivniţa tot nu se învăţa. Cînd se întorcea în cîrcumă, cu cana de ţuică sau vin, îi bătea inima repede, ca la vrăbiile prinse. Cînd ajungea sus, cîrciuma îi părea un rai. Era cald, lumină, erau oameni la mese, mîncau, beau şi cîntau, un lăutar scîrţiia din diblă, mirosea plăcut a ţuică fiartă, a scorţișoară, a cuișoare, a mîncare de varză cu slănină, a usturoi. Dealtfel, grecii îi dădeau Lenei mîncare cît voia. Numai de dormit Lena nu avea timp să doarmă destul. Istovită, adormea în cîte un colţ al cîrciumii, chircită ca potăile, pe scînduri. La orice oră din zi sau noapte o sculau din somn. Mai ales el, conu Termopile, o trezea. O împingea binișor cu piciorul :

— Scoală, Lena, scoală, hai, scoală ! Mergi de adă lemne, mergi de fierbe ţuică, mergi în beci şi mai adă vin. Lena, vezi că nu ştiu ce are porcu de grohăie !

Cîteodată, Lena, epuizată de muncă, zdruncinată la nervi de tot ce păţise, se oprea brusc şi sta înţepenită cu privirea în gol. Nici un gînd nu mai avea în minte. Nu ştia pe ce lume este ! Dacă în clipa asta cineva o striga, se speria, sau, dacă o apuca „golul“ ăsta în timp ce umbla, cădea jos ca un fulg. De obicei se lovea.

— Iar te-ai împiedicat, tîmpito ! zicea tanti Caliope.

— Nu m-am împiedicat, încerca Lena să îngîne.

— Atunci de ce ai căzut ? Ce te-a apucat ? Vorbeşti numai aşa, ca să mă contrazici. Sau iar ai băut ?

— Azi n-am băut.

— Ia te uită, „azi" nu şi-a făcut porţia, beţivanca ! Ia te uită, sfrijitura, slăbănoaga !

— Da ce, dumneata eşti grasă ?

Rîdeau cîrciumarii Termopile înveseliţi, căci de fapt ţineau la Lena.

Cîţiva ani trecură. Într-o zi, cînd au găsit-o luptîndu-se cu un beţivan care se dase la ea, conu Termopile s-a înfuriat şi l-a dat afară în brînci pe om, iar coana Termopile i-a zis Lenei :

— Mie de acum înainte să-mi zici „tanti Caleope", iar dînsului „nene Sofocle".

— Poţi să-mi spui şi „nene Sofo", că-i mai scurt, a adăugat Sofocle. Să ne zici tanti şi nene, şi noi o să zicem că ne eşti nepoată. Te-ai făcut mare cît o prăjină, au început să se dea beţivii la tine. Dacă eşti nepoata noastră, or să te respecte. Şi, ţi-am mai spus, cînd o să te faci mare, cine ştie, o să te mărit eu, dacă eşti cuminte, cu vreun nepot, nepot de-al nostru. Avem mulţi băieţi buni în Grecia...

— Unde-i Grecia ? întrebă Lena visătoare şi frîntă de oboseală.

— Departe ! o lămuri tanti Caliope.

Nenea Sofo asculta şi da afirmativ din cap.

Iar seara, la culcare, tanti Caliope, uscată, stearpă, o lămuri pe Lena ce este amorul :

— Să bagi de seamă, că amorul e lucru periculos. Se dă la tine şi rămîi însărcinată. El dispare şi tu rămîi cu ţîncul în braţe, mori de foame, că cine să te ia cu copil ! Asta e amorul, Lena !

Între timp, pînă să vie vreun nepot din Grecia, Lena se apucase de băutură. Făcea ce făcea şi lua o duşcă de rachiu şi o da pe gît. După băutură, îi era mai bine. Grecii observaseră asta şi, înţelegători, o lăsau să bea. Aşa muncea mai mult.

Pe de altă parte, cînd Lena s-ar fi putut odihni şi mai ales dormi, tanti Caliope îi cerea să-i răsucească ţigările, zicea că le face mai bine ca ea. O striga :

— Lena, o pipă, Lena.

Şi, cît ai clipi, Lena îi răsucea o ţigară şi i-o lipea.

Într-o zi, Lena şi-a răsucit şi ei o ţigară, a dosit-o în buzunar, apoi s-a ascuns în magazie şi a fumat. I s-a făcut rău, a ieşit de acolo clătinîndu-se, albă ca varul, şi a început să verse.

— Ai mîncat prea mult, ţi s-a aplecat ! i-a spus tanti Caliope, şi a tras-o pe tîmple, pe vinele gîtului şi pe încheieturile mîinilor cu oţet.

Trupul Lenei era numai oase şi rece ca gheaţa. Lena s-a gîndit : „De băut pot să beau, că-mi face bine, dar de fumat nu pot încă, sînt prea mică. Trebuie să mai aştept. Poate cînd o să vie nepotul, după ce mă mărit."

Tot în timpul liber, în loc să se odihnească, Lena trebuia să o frece pe grecoaică pe picioare pînă adormea grecoaica, sau îi citea *Universul* şi tot felul de romane de amor : *Genoveva de Brabant, Cheia visurilor, Prinţesa cerşetoare, Secretul spînzuratului.* Grecul se certa uneori cu grecoaica că şi-a luat guvernantă şi nu o lasă pe Lena să facă treabă.

Dar Lena prinsese gust de citit. Lua cărţi să le citească în ascuns. Mergea în magazie. Se vîra într-un colţ, deschidea umbrela mare şi neagră, de i-o dăduse cucoana Termopile cînd dormea cu mama ei, să se ferească de ploaie, aprindea lanterna cea cu care mergea noaptea în fundul grădinii să vadă de cîine şi porc, şi citea.

Tot auzind vorbindu-se greceşte, învăţase şi ea. Spre mirarea grecilor, se amesteca în vorba lor grecească. Apoi a început să citească pe greceşte romanele cucoanei Termopile. Plîngeau amîndouă la pasajele de amor şi disperare.

— Ia te uită, maimuța, ce repede a prins grecește!

— Are talent la toate. Și gătește bine, a zis conu Termopile cu admirație.

Apoi Lena a învățat să și scrie grecește. Făcea corespondența cu „nepoții" din Grecia.

— Foarte bine că înveți grecește, cînd ai să te măriți cu un nepot, ai să te poți înțelege cu dînsul.

Grecii au învățat-o pe Lena și să cînte grecește. Avea voce și ureche bună. A învățat-o și scripcarul cîntece românești, țărănești și altele mai „deosebite", mai „deocheate". Clienții se înveseleau cînd o vedeau așa sfrijită, cîntînd cîntece de amor sau cu dublu înțeles. O cinsteau cu cîte un bănuț, din care își cumpăra, chiar din cîrciuma grecilor, bomboane. Grecul, cu mare seriozitate, îi încasa banii „cîștigați" și îi cîntărea sau număra bomboanele la care rîvnea Lena. Dealtfel, Lena nu fura decît băutură și ei știau asta. Aveau încredere în ea, și Lena era și ea mîndră că nu fură. Puteau să lase și tejgheaua pe mîna ei, sau să încaseze banii, și niciodată nu lipsea nimic.

— E cinstită! decreta tanti Termopile.

— Fură țuică, băutură! șoptea grecul.

— Ei, cît poate să fure? întorcea vorba tanti Caliope. E mică. Cînd bea, face treabă mai multă. Las' să bea! Ce te calicești așa cu copilul ăsta?!

Înțelegător, grecul da din cap afirmativ.

Lena a învățat și să țopăie un fel de dans. Ca sfîrleaza îi mergeau picioruşele. Distra clienții de minune. Și, ca să nu le plece clienții prea devreme, grecii nu o lăsau pe Lena să se culce sau, de adormea, o sculau din somn să danseze și să cînte. N-au bătut-o niciodată. Pînă tîrziu, Lena servea, vara în grădiniță și pe trotuar, iarna în cîrciumă, pe la mesele clienților. Tot felul de clienți. Unii dintre ei o știau bine pe Lena, nepoata grecilor. O

cinsteau şi pe ea cu cîte un pahar de vin, ţuică. O clipă, Lena, invitată, se aşeza la masă cu ei, golea paharul, apoi o pornea din nou.

Cîteodată, vara, istovită, se urca în cireş să se odihnească, sau se ascundea în dosul vreunui butoi. Rămînea nemişcată, ca aiurită. Îi vîjîiau urechile, i se părea că trece trenul, că e la gară, că tata va sosi, o va lua de acolo, o va duce de mînă înapoi acasă, la gară. Vlăguită, Lena sta aşa, ca pe altă lume. Încet, ridica privirea spre cer. Era acelaşi cer ca cel de la gară. Oare, oriunde s-ar fi dus pe lume, deasupra sta acelaşi cer ? Noaptea, cerul îi părea un tavan bătut în cuiele strălucitoare ale stelelor. Stelele sclipeau ca luminile unei gări imense, la care nici un tren nu sosea. Dar dacă se uita mai mult, ameţea, atunci cerul se făcea un gol fără fund, în care putea cădea...

De departe, din cîrciumă, auzea ca în vis glasul lui nenea Sofo, care o striga. O pornea iar la servitul clienţilor.

Niciodată bătrînii greci nu au întrebat-o nimic din trecutul ei. Ce trecut putea avea un copil ? ! Pe nana Lisa o cunoscuseră întîmplător. Nana Lisa o adusese la ei, şi asta le ajungea. Curiozitatea lor era satisfăcută. Planurile, gîndurile, speranţele lor erau legate de ţara lor. Adunau bani, ca vreodată să plece înapoi. O iubeau pe Lena mai ales pentru că învăţase greceşte.

Aşa a vieţuit Lena în cîrciumă poate cinci ani, poate şase. Nimeni nu mai ţinuse socoteala. Se făcuse mare. Nu mai ştia nimeni cîţi ani are. Nu avea acte şi nici cine să spuie cînd s-a născut.

Grecii discutau :

— Cînd a venit la noi, să fi avut opt-nouă ani.

— Poate zece.

— Aş, de unde ? !

— Nu se declarase încă războiul...

Lena asculta. Auzea şi nu se lămurea. Să fi fost patru, să fi fost cinci, poate şase...

Apoi, într-o zi, a venit la cîrciumă Lisaveta Calotă, nana Lisa. Cînd a văzut-o, Lena a recunoscut-o imediat. A simţit că-i stă inima în loc şi apoi a izbucnit în plîns, un plîns isteric, plîns de criză de nervi.

Nana Lisa s-a speriat, a luat-o în braţe, grecoaica a stropit-o cu apă, a frecat-o cu oţet. Nana Lisa a legănat-o ca pe copiii mici, a pipăit-o ca pe pui în piaţă cînd vrei să-i cumperi. Lena era numai oase.

— Aţi ţinut-o flămîndă, zise nana Lisa coanei Termopile. care continua să o tragă pe Lena cu oţet aromatic.

— Mănîncă cît şapte.

— Nu ţi-au dat de mîncare, Lena, spune ?

— Ba mi-au dat, multă... hohotea Lena.

— A avut noroc cu noi ! Nu toată lumea în timp de război are de mîncare ca la noi.

— Te-au bătut ?

— Nu, că mă iubesc. Sînt ca nepoata lor, or să-mi dea zestre, o să mă mărit, cu un nepot...

— Atunci, de ce plîngi ?

Mirată de întrebare, Lena s-a oprit din plîns o clipă, apoi a izbucnit mai tare în hohote.

Şi Lena avu, în plin, o criză de nervi, cu leşin, cu plînsete, ţipete. Se zbătea să fugă, zicea că o aşteaptă Victoraş, şi mama, şi tata...

Dar nana Lisa, deşteaptă, a iscodit şi oarecum a înţeles ce viaţă duce Lena, copilul. A zis :

— Uite ce e, nu vă pricepeţi să creşteţi copii !

— Noi n-am avut copii, nu ne-am căsătorit, au bîiguit grecii cam speriaţi. Noi ne-am învăţat cu ea. Ne-am gîn-

dit să o și măritäm, să-i dăm zestre, dar s-a cam dat la daru beției.

— Am auzit că doarme în cîrciumă pe jos, cîntă și dansează pentru beți. Doamne ferește de mai rău ! a zis nana Lisa.

— Doamne ferește, dar am păzit-o noi ! au spus grecii speriați și ei de posibile consecințe.

— Eu n-o mai las aici !

— Noi ne-am făcut pomană cu ea. Era singură pe lume. Am cheltuit cu ea, n-o mai dăm. Stă cu noi. E ca și copilul nostru.

— Atunci, vreți să mă duc la tribunal...

— Nu are acte. Dumneata ne-ai adus-o așa.

— Actele sînt la mine. Voi ați ținut-o. Se face mare. Nu se mai poate. O să fiți întrebați...

— Parcă nu ne putem învoi și noi așa, între noi ?

— Asta zic și eu. O iau și, dacă o fi nevoie, spun eu tribunalului că i-ați dat drumul pe bună înțelegere.

— Am cheltuit cu ea, noi...

Nana Lisa a scuipat :

— Rușine !

— Noi o iubim foarte mult. Voiam să o măritäm cu un nepot...

Nana Lisa a rămas cu ochii încremeniți.

— Nu știu, a spus nana Lisa, eu nu știu, n-am învățat la școală : grecii sînt creștini ?

— Să nu ne insulți neamu !

— Ce atîta tura-vura, o duc de aici și pace. Tac eu, tăceți și voi !

— Să tăcem, dacă zici dumneata !

Au vrut să-i adune îmbrăcăminte, dar totul era așa de mic și zdrențăros, că nana Lisa a refuzat să ia bocceluța.

— Las' că-i fac eu altele, pe măsura ei. Acum plecăm.

Grecoaica a început să plîngă. A luat-o pe Lena în brațe și a sărutat-o.

— Mă învățasem cu tine. Aveam și eu cu cine vorbi. Ne mai înveseleai cîrciuma. Lena, să nu ne uiți ! Noi ți-am fost ca niște părinți, eu voiam să-ți dau zestre, să te mărit cu vreun neam, vreun nepot. Am dormit cu tine în pat...

Plîngea din toată inima, și conu Termopile avea lacrimi în ochi. Atît se pricepuseră, atît făcuseră. Conu și coana Termopile nu erau răi.

Lena, zdruncinată, hohotea acum în brațe la grecoaică. Deodată, simți că aici fusese căminul ei. Unde o duce nana Lisa ? Lena se înfioră. Tudor mai trăia oare ? Tudor o va lua de nevastă ? Cine o să-i dea zestre ? N-o să-i mai vadă pe greci niciodată ? Și a început din nou să plîngă în hohote.

Nana Lisa a luat-o de acolo aproape cu sila. Lena, plecînd, mai zise grecilor, care, politicoși, ieșiseră în stradă să o conducă pe nana Lisa și Lena :

— Las' că vin eu pe la dumneavoastră, că știu adresa și tramvaiu. Dar acum plec, la revedere ! Vă las cu bine ! Să aveți grijă de clienți, la revedere ! Mai vin eu, să nu mă uitați...

Se întunecase de-a binelea, cînd nana Lisa a plecat cu Lena de la cîrciumă. Lena se simțea bolnavă. Ar fi vrut să se culce chiar așa, în stradă, pe jos, în tramvai, oriunde, și să doarmă la nesfîrșit...

Lena nu mersese niciodată în oraș, nici tramvaiul nu-l luase spre centru. Nu avusese timp, era mult de lucru la cîrciumă, și singură i-ar fi fost frică. De la cîrciumă pînă la capătul tramvaiului mai era o bucată de drum. Lena

nu umblase decît prin apropierea cîrciumii, la gaz, la cizmar, la lemne, la butoaie, toate din apropierea cîrciumii.

Acum nana Lisa o sui cu ea în tramvai şi o porniră. Lisaveta Calotă gîndea cu voce tare :

— Am s-o culc cu mine. Am să-i spun doamnei că mi-e nepoată, că e orfană, o să-mi scadă ceva din leafă, da nu face nimic, o ţin cu mine ! Poate mai tîrziu să ajute în casă. Dacă doamna n-o vrea să mă lase să o ţin, plec cu Lena şi-mi caut alt loc. Nu are pe nimeni pe lume ! De unde să fi ştiut eu că a murit Maria Mărgărit ? Că Lena a rămas copil orfan, singur printre străini ?

Lisaveta Calotă îşi aminti cu înfiorare şi îşi povesti sieşi, ori poate Lenei, că Tudor al ei scăpase de ocnă sau moarte, pentru că tatăl Lenei, Anghel Mărgărit, răbdase să moară în chinuri decît să-şi trădeze tovarăşii. El, Anghel Mărgărit, cu preţul vieţii lui, salvase viaţa lui Tudor, copilul ei. Tudor fusese judecat şi condamnat la moarte în lipsă. Sta ascuns.

Încet, pe furiş, nana Lisa îşi şterse ochii. Îşi zicea : „La început, nu putea nimeni să rişte să vină să o vadă pe Lena, ar fi dat de bănuit, iar mai tîrziu, cîrciuma se mutase. Pînă am dat de noua adresă... Acum ea o va creşte pe Lena. De sufletul lui Anghel Mărgărit, măcar atît, să-i crească copilul rămas orfan, el care îl salvase pe Tudor." Lisaveta Calotă îşi şterse iară ochii.

Lena sta nemişcată în tramvai. După un timp, în ameţeala răului, Lena văzu cu uimire luminile oraşului, vitrinele, becurile electrice, lumea, automobilele. O trecu un fior. Oare intrase în împărăţia oamenilor văzuţi odinioară în trenuri ? O apucă o spaimă ciudată ! Îşi aminti iar de cerul înstelat, aşezat în golul acela imens al nopţii, în care i se părea că ea, Lena, dezlipindu-se de pămînt, va aluneca. Apoi se lăsă un timp legănată de mersul tramvaiului. Tramvaiul era aproape gol.

Deodată, Lena se ridică puțin și, într-o șoaptă, aproape de urechea nanei Lisa, întrebă :

— Nană ! Tudor, mai trăiește ? El, a scăpat ? El, n-a murit cu tata ?

Neașteptat, Lisaveta Calotă tresări, se închină repede. Șopti :

— Da, trăiește. El trăiește. El a scăpat, trăiește...

— Unde e ? E cu dumneata ? Mergem la el ?

— Nu ! El este, este departe !

— Nană, ce a făcut tata, de a fost omorît ?

Lisaveta Calotă se frămîntă, își da seama că nu o poate lămuri pe Lena. Lena era prea copil, iar ea nu era în stare! Mai tîrziu, mai tîrziu, cînd va crește, îi va povesti, poate...

Lisaveta Calotă șopti :

— N-au făcut nimic rău, dimpotrivă, să știi, Lena, că ei sînt niște eroi, așa, ca niște sfinți, au murit pentru binele omenirii.

— Atunci ? !

— Ai să înțelegi mai tîrziu.

Legănate de tramvai, au mers un timp în tăcere. Dar brusc, cuprinsă de spaimă că Lena ar putea vorbi cu cineva, Lisaveta Calotă o apucă pe Lena, fața Lenei, și o întoarse către ea cu violență. Îi spuse, ochi în ochi, suflare în suflare :

— Lena, acum eu te iau cu mine, am să-ți fiu ca o mamă, ca o mamă, dar trebuie să-mi făgăduiești că niciodată, auzi ?, niciodată n-ai să mai pomenești nici de Tudor și nici de tatăl tău, nimănui, și nici mie, niciodată ! Că ne ia și pe noi poliția și ne omoară ! Să taci, auzi ? Să taci ! Știi să taci ?

Lenei i se făcu frică. Ochii nanei Lisa luceau atît de grozav ! Și Lena spuse înfiorată :

— N-am să mai vorbesc niciodată de ei ! Am să tac. Știu să tac...

— Jură !

— Jur !

— Nici de gară să nu pomenești. Doamne, de-ai putea uita ! De te întreabă cineva, să zici că ești o nepoată de-a mea din Transilvania. Acum te cheamă Calotă, ca pe mine. Nu te mai cheamă Mărgărit. Calotă te cheamă. Elena Calotă, Lena Calotă. N-ai acte. Nimeni nu te poate controla, dar să nu vorbești, să taci ! Ține minte : te cheamă Lena Calotă.

Lisaveta Calotă și Lena Mărgărit, îmbrățișate în tramvai, plîngeau.

„Poate că mă minte, poate a murit și Tudor, ca tata, în bătăi !“ și deodată Lena se simți atît de obosită, atît de obosită, încît se uită cu spaimă în jurul ei, la lumina străzii, la ea însăși : i se păru că e bătrînă, că e moartă !

Apoi n-a mai plîns. Tramvaiul o ducea. Din timp în timp, Lena avea un fior. Atunci nana Lisa punea mîna pe gîtul ei slăbuț, o pipăia, îi șoptea :

— Vai, cum arzi ! Vai, ce slabă ești !

Și tramvaiul a dus-o mai departe prin orașul luminat, printre case uriașe, cu ferestre strălucitoare, printre mulțime de oameni, de vitrine împodobite cu oglinzi, lumini, automobile, culori. A văzut în geamuri păpuși mari cît oamenii, păpuși cu pălării pe cap, care stau țepene.

Nana Lisa o pipăia pe Lena mereu pe frunte, pe gît și pe mîini și șoptea :

— Vai, cum arzi, vai, ce slabă ești !

Apoi au coborît din tramvai, au mers cît au mers pe jos și au intrat întîi printr-o poartă grea de fier, lucrată frumos, apoi printr-un fel de tunel îngust, pietruit, alb pe jos și unde se auzea muzică de la niște geamuri mari, deschise sus, orbitor luminate și ele. Din tunel au intrat neașteptat într-o grădină plină de flori de toate culorile, o

grădină pe care cineva, un bărbat, o stropea cu o ploaie pe care o ţinea în mîinile lui...

Lena delira. Avea patruzeci de grade.

Lena Mărgărit, fata lui Anghel Mărgărit, a fost bolnavă grav. Meningită, au spus unii doctori, alţii epuizare fizică şi nervoasă. În tot cazul, Lena a aiurat îndelung. În delir se simţea ridicată de tatăl ei atît de sus, încît ar fi putut atinge cu mîna stelele. Plîngea de bucurie şi de spaimă. De bucurie că tatăl ei şi stelele erau cu ea, şi de spaimă, golul acela negru de deasupra capului era înfiorător de întunecat şi tăcut!

Dar nici atunci, nici în delir, n-a pomenit de Tudor, nici de Victoraş, nici de tatăl ei, de Anghel Mărgărit, pe care-l aştepta, cu toate că ştia că-i mort, omorît în bătăi la prefectura oraşului, a oraşului cu case uriaşe, cu ferestre strălucitoare, cu grădini pline de flori stropite de oameni care ţineau ploaia în mîinile lor, oraşul luminat electric, cu cofetării, restaurante şi cinematografe pline de oameni care se distrau, oraşul cu civilizaţia orînduită de aceşti oameni, în anul Domnului 1940...

IV

Lena Mărgărit, după aproape un an de zile, s-a sculat din boală crescută uimitor de mult, şi slabă ca o mîţă. Abia se putea ţine pe picioare. Se clătina umblînd. Cînd nana Lisa, după sfatul medicului, a vrut să o ridice din pat, nu a avut cu ce să o îmbrace. Crescuse. Unica rochie cu care venise nu o mai încăpea. Nana Lisa i-a pus nişte lucruri de ale ei, largi şi bătrîneşti. Lena a privit cu uimire la trupul ei înăltuţ, la mîinile ei albe, la părul ei tăiat scurt, ca la ocnaşi, dar care mijise în cîrlionţi arămii pe capul ei. Toţi ai subsolului au venit să o vază. Se făcuse frumoasă..

Lena locuia la subsol, cu nana Lisa. Dormea într-un pătuc al ei. Subsolul era mare şi avea cîteva odăi bune. Una era a şoferului cu soţia lui, ea spăla rufe toată ziua în spălătorie, alta a feciorului Ilie, care locuia singur, alta a nanei Lisa cu ea, Lena. În subsol era şi o bucătărie mare de tot, albă, cu plită şi cuptor de faianţă, o cămară plină cu dulapuri, apoi sala caloriferului, cîteva pivniţi. Era şi un dulăpior-ascensor, în care nana Lisa punea mîncările fierbinţi, aşezate frumos în tăvi de argint. Apăsa

pe un buton şi dulăpiorul pleca sus cu mîncarea, spre sufragerie, unde Ilie, feciorul cu mănuşi albe în mîini, le servea la masă.

La subsol erau şi o mulţime de sonerii. Se auzeau sunînd toată ziua : de două ori, sau o dată, sau de trei ori, sau de repetate ori. Fiecare fel de a suna însemna altceva. De cum zornăia soneria, feciorul, şoferul, nana Lisa, ascultau atenţi, apoi o porneau aşa după cum erau chemaţi. Îşi puneau în grabă şorţurile lor albe, feciorul îşi lua şi mănuşile cu el, şi se repezeau pe scări la odăile de sus. Era şi un telefon cu care cei de sus puteau vorbi cu cei de jos. Dar cei de jos nu puteau chema pe cei de sus.

La început, după boală, Lena s-a simţit atît de slabă, încît nu s-a mişcat din odaie şi nici nu a dorit altceva decît odihnă. Apoi a început să umble prin subsol de colo-colo. Mai mult se tîra decît umbla. Purta o tristeţe permanentă, nepotrivită cu vîrsta ei. Nu ştia să se joace. Ştia numai să muncească şi acum nu avea voie şi nici puterea să muncească. Avea prea mult timp să se gîndească şi mai ales să-şi amintească trecutul. Ca un ecou întîrziat, se răsfrîngea în fiinţa ei tot ce trăise. Gara, Victoraş, mama, grecii, cîrciuma cu pivniţa ei întunecată. Apoi, ca din depărtări, auzea parcă aievea fluieratul trenurilor, duduitul locomotivelor, lumina compartimentelor, cînd cele sărace, cînd cele bogate, trecînd în goană, şi peste toate, stăpînind totul, tatăl ei, cu cătuşele la mîini, cu privirea lui. Îi auzea glasul : Marie, vezi de copil !..."

Şi-i era dor şi de cîmpul nesfîrşit, şi de jocul în praf, dar şi de cîrciumă, cu forfota ei, cu cîntecele ei, cu mirosul butoaielor, al plăcinţilor, cu ţambalul şi dansurile ei. Nu avea cu cine vorbi. Şi, mai ales, ştia că trebuie să tacă. Da, ştia să tacă !

Într-o zi, umblînd așa de colo-colo prin subsol, Lena intră în spălătorie. Aici, soția șoferului spăla rufe. Lena văzu odaia plină de aburi calzi, denși de miros de săpun. Rămase locului încremenită : soția șoferului, așa aplecată asupra albiei, văzută din spate în abureala odăii, îi aminti de mama ei. Așa spăla mama toată ziua rufe, pentru toți ai gării !

O emoție mare o cuprinse pe Lena. Rămase nemișcată, întîrziind înadins în visul acesta al amintirii. O nesfîrșită duioșie îi cuprinse inima. Nemaiputînd răbda nemișcarea, Lena făcu un pas, intră mai adînc în vis, șopti :

— Mamă, lasă-mă să-ți ajut, să-ți aduc apă cu găleata !...

Femeia se întoarse și o privi uimită :

— Păi am apă, aici, la robinet !

Văzută din față, femeia nu mai semăna cu mama ei. Nici glasul nu era același. Visul se destrămase.

Lena avu un gest al mîinilor, neputincios. Bărbia îi tremura a plîns. Femeia văzu plînsul de copil. Își închipui că Lena se plictisește.

— Na, stai aici, lîngă mine, și bălăcește și tu la rufe.

Lena șopti :

— Am crezut că pot să te ajut. Dar n-am putere încă, sînt prea slabă ! Nu pot...

Copleșită, Lena se așeză pe un scăunel ce sta acolo într-un colț. Nu se mai putu stăpîni și începu să plîngă. Își îngropă fața în mîini și plînse. Speriată, femeia lăsă rufele și veni lîngă Lena :

— De ce plîngi, Lena ? Te doare ceva ? Ești încă bolnavă ?

— Nu, nimic ! Mi-a venit așa, să plîng ! Merg să mă culc.

Și Lena plecă.

Apoi, zile şi zile se tîrî iar prin subsol de colo-colo. Se plictisea, visa...

Într-o zi i-a fost în suflet atît de mare pustiu — noaptea îl visase pe tata, cu faţa umflată — încît a întrebat-o pe nana Lisa, cu teamă, în şoaptă, o şubredă încercare :

— Dumneata, nană, nu ai cumva puţină ţuică ?

Nana Lisa o privi cu spaimă :

— Ţuică, fată ?

— Aşa, puţină. Aş bea, poate mi-ar da putere, mă simt nu ştiu cum !

— Copil nenorocit ! Păi, n-ai tot ce-ţi trebuie ? Ţi-i foame ? Ţi-i frig ?

— Am zis şi eu aşa de ţuică, măcar puţină, te rog ! Te rog, nană, dă-mi...

Într-o zi, nana Lisa a auzit-o cîntînd, încet ca pentru ea, un cîntec dubios, un cîntec de ruşine. A rămas cu gura căscată :

— Vai de mine, Lena, cum se poate ? !

Lena s-a înroşit şi n-a mai cîntat. A şoptit :

— N-am ce face ! Poate aş citi ! Cărţi aş vrea ! Aş vrea să merg la şcoală !

Şi nana Lisa a rămas pe gînduri, dar după cîteva zile i-a adus cărţi. A cerut de la cei de sus şi i-a adus.

Cei de la subsol, văzînd-o că citeşte, au rugat-o să le citească şi lor. Şi Lena le citea şi lor, aşa cum citise şi pentru coana Termopile, cărţi cu poveşti : *Cei trei muşchetari, Contele de Monte Cristo, Singur pe lume.* Ascultau cu pasiune.

Apoi, cei de la subsol au început să o roage să le scrie scrisorile lor. Şi Lena le scria. Ei dictau şi Lena scria. Scrisorile şoferului şi ale soţiei erau pentru Transilvania, unde aveau părinţi, care le creşteau copiii. Şoferul şi soţia lui munceau aici şi trimiteau acolo banii.

Toate scrisorile începeau la fel : „Aflați că sîntem sănătoși care sănătate vă dorim și dumneavoastră...“ chiar dacă în fraza următoare spuneau că sînt bolnavi.

Lena scria și scrisorile lui Ilie, feciorul, toate către „niște fete“. Fetelor, Ilie le scria la toate la fel, că le iubește și că le va iubi toată viața. Ilie decupa, din jurnalele pe care Lena le citise în gura mare, tot felul de poezii și poze, le vîra în plic, cu scrisoarea. De fiecare dată, Ilie se emoționa pînă la lacrimi, și la prima, și la a doua, și la a treia scrisoare pe care le scria pentru diferite „fete“. Îi plăcea la nebunie să fie poetic ! Zicea în scrisori : „Te rog să mă aștepți preferîndu-mă, căci eu te voi iubi cu veșnică pomenire în suflet, ca pe o scumpă comoară de nestemate“.

Lena scria ce-i dicta el, fără uimire. Din cînd în cînd îi zicea :

— Păi asta i-ai spus și celeilalte, azi-dimineață !

— Nu face nimic, Lena, e frumos ! Îi spun și ăsteilalte, ca să-i placă și ei ce scriu eu !

Lena l-a întrebat odată, lăsînd tocul din mînă :

— Dar de însurat n-ai să te însori cu nici una ? Ce ai să te faci pînă la urmă cu toate fetele ?

— Ei ! Odată și odată sigur că o să mă însor, mai tîrziu, la mine în sat. Acum, sînt tînăr. Așa e tinerețea, iubăreață ! Trăiesc și eu romanul vieții mele !

Lena scria scrisorile, toate scrisorile subsolului, și-și da seama că numai ea nu are cui scrie. Atunci, Lena a cerut voie nanei Lisa să le scrie grecilor, la cîrciumă. Îi era dor de ei. Nana Lisa i-a spus :

— Da, dar numai o dată, că altfel or să se mire că te-am luat de la ei și or să vie să te ia înapoi !

Lena n-a prea înțeles. Totuși, a scris așa cum i-a dictat Lisaveta Calotă : „Vă rog să aflați că m-am făcut sănătoasă, care sănătate vi-o doresc și dumneavoastră. Doctorul a spus că sînt prea slabă ca să muncesc, așa că acum rămîn

aici la mătușa mea. Dumneavoastră cum o duceți ?" Și Lena adăugă : „Ce face cîinele și pisica ? Dar găinile și porcii ? Ați afumat destulă carne ? Aveți destui clienți ? Vă rog să mă iertați dacă v-am supărat cu ceva și odată am să vin să vă văd, împreună cu mătușa mea. Aveți vești de la rudele dumneavoastră din Grecia ? A dumneavoastră, cu tot respectul, Lena."

Nana Lisa nu o lăsă nici să-și dea adresa ei în scrisoare. Lena se supuse cu tristețe. I-ar fi plăcut să primească și ea corespondență. Lena se gîndea : „Dar Tudor, dacă este departe, de ce nu-i scrie nanei, mamei lui ? A uitat-o, oare ?" Tudor ar putea să-i scrie și ei, Lenei, ca Ilie „fetelor" : „Aștept cu nerăbdare clipa fericită cînd recunoștința mea eternă să nu mai fie o taină !"

Dar Lena își spuse cu mare liniște : „Nu, el nu-mi poate scrie mie așa. Eu sînt copil, el e bărbat. Așa scrie desigur la «niște fete». Oare o fi avînd și el tot atîtea fete ca și Ilie ?"

Încet, dar din ce în ce mai deslușit, Lena începu să priceapă că acum ea trăia în subsol și că în odăile de sus, la etaj, trăiau alți oameni, cu altă viață, cu totul altă viață. Pe ei nu-i vedea niciodată. Ei nu veneau jos. Numai cei de jos, din subsol, urcau sus la ore fixe și pentru treburi, sau în grabă, cînd erau sunați. Se repeta într-un fel viața misterioasă de la gară, unde pasagerii nu coborau din trenuri și totuși toți ai gării trăiau în comanda trenurilor.

Prima dată cînd, întîmplător, i-a zărit totuși pe acești oameni, pe stăpîni, boierii Racoteni, a fost într-o dimineață. Se făcuse primăvară și nana Lisa a scos-o în grădină. A așezat-o în grădină, pe un scaun de paie cu spetează, în dosul unui boschet uriaș de frunze. Nana Lisa i-a spus :

— Eu zic că ai putea să stai în grădină. Te ascund eu după frunziș. Iei o carte cu tine... și stai.

I-a cumpărat o rochiță, rufe, pantofi, tot ce-i trebuia. A îmbrăcat-o. Lena s-a privit în oglindă. Nu s-a mai recu-

noscut. A văzut un chip străin, ciudat. Părul crescuse, des, numai cîrlionți.

— Nană, cîți ani am ? Am cincisprezece ? a întrebat.

— Păi, știu și eu ? ! Nu știu. Cred că da, vreo cincisprezece. Ai crescut mare. Poate spre șaisprezece.

— Să socotim.

— Cum să socotim, că nu știu cîți aveai cînd te-am dus la greci ? ! Ce să mai socotim ? ! Să zicem că ai cincisprezece și pace !

— Cînd m-am născut ?

— Să zicem de Sfînta Elena. Să zicem că de Sfînta Elena e ziua ta. Sînt flori multe de Sfînta Elena.

Nana Lisa a plecat și a lăsat-o pe Lena acolo, în grădină. I-a zis :

— Șezi și tu la aer, să prinzi puțină putere. Vin eu să te iau ceva mai tîrziu și, cînd te-oi mai înzdrăveni, te duc cu mine în piață. Să mai vezi și tu cîte ceva...

Lena a rămas singură. Nu mai fusese la aer de nu știa cîtă vreme. Boschetul uriaș după care sta ascunsă era îmbobocit. Se legăna încet la adierea aerului. Soarele călduț mîngîia. O mîngîia și pe Lena. Deasupra, cerul era albastru, limpede. Se auzea ciripit de păsări. O pasăre veni săltînd pînă aproape de Lena. Lena rămase nemișcată, cu respirația oprită, să n-o sperie. Apoi, pasărea zbură.

În alei, mai încolo, Ilie feciorul stropea grădina cu furtunul. Lena își aminti de seara cînd sosise în grădina asta, și acum era amețită, dar nu de febră, ci de o bucurie neașteptată, care o cuprinsese. Cerul era atît de albastru, aerul atît de blînd !

Deodată, în fața ochilor Lenei, uimiți, un automobil alb, lucitor, ieși în goană mare dintr-un garaj. Lena s-a temut că automobilul nu va putea opri, că o va strivi. Totuși, automobilul, ca un animal deștept, a frînat brusc în fața unor scări. S-a auzit scîrțîitul pietrișului sub roți.

Lena văzu la volan un tînăr. Băiatul să tot fi avut 16-17 ani. Aşezat la volan, sta nemişcat. Atunci, din susul treptelor, s-a deschis o uşă mare cu geamuri multe şi în cadrul ei a apărut o doamnă. Avea pantofii cu tocuri foarte înalte. Lîngă ea venea o fetiţă înăltuţă. Fata, cam de vîrsta Lenei, era îmbrăcată într-o rochie de culoarea cerului acelei zile. Doamna cu fata au intrat în automobil şi automobilul a pornit deodată, parcă a săltat, şi a dispărut. Feciorul a lăsat furtunul şi a închis domol poarta grădinii în urma lor.

Pe ea, Lena, nici doamna, nici băiatul de la volan, nici fata, nimeni nu o văzuse. Dacă o vedeau, ce se întîmpla ? Ar fi dat-o afară ? Atunci unde s-ar fi dus ? La cîrciumă, la greci ? Ar fi ştiut oare să meargă ?

Speriată, Lena se întoarse în casă, la subsol. Intră pe uşa pe care o adusese nana Lisa, apoi coborî încet scările. Era foarte ameţită. De aer, slăbiciune şi emoţie.

Nana Lisa, cînd o văzu, strigă :

— Lena, ce faci ? De ce n-ai stat la aer ?

— A fost o doamnă cu doi copii mari şi mi-a fost frică să nu mă dea afară.

— Nu te dă, că ştie că stai la mine, le-am spus. Ştie că te-am dus în grădină, la aer. Vorba este numai să stai ascunsă, să nu te vază nimeni. Să nu încurci lumea.

Deci, nu o vor da afară. Într-un fel, acum, casa asta era a ei. Casa asta frumoasă era locuinţa ei. Ea trăia la subsol, dar ştia că sus, în aceeaşi casă, locuiau oamenii aceia atît de frumos îmbrăcaţi.

Rămasă pe gînduri un timp, începu apoi s-o întrebe pe nana Lisa tot felul de lucruri despre oamenii de sus : cum vorbesc, cum mănîncă, cum se spală, cum învaţă copiii ?

— Dă-i la naiba, vai de capul lor !

Tot aşa răspundeau pe vremuri tatăl şi mama ei cînd Lena întreba cîte ceva despre oamenii din tren clasa întîi. Acum, Lena o bănui pe Lisaveta : „Oare să nu priceapă

dînsa ce e cu ei, sau îmi spune mie așa, ca să nu fiu tristă că n-am automobil și grădină ?"

Lena întrebă surîzînd :

— Nană, și ei au pisici cu zgardă, clopoței și ochi albaștri ?

Nana Lisa se opri din lucru, se întoarse și îi puse mîna pe frunte :

— Fată, nu cumva ți-e rău ?

— Ba, că mi-e bine, numai putere nu am. Nană, te rog, spune-mi cum îi cheamă.

— Pe cine ?

— Pe ei, ăi de sus !

— Îi cheamă Racoteni.

— Pe toți ?

— Da.

— Și mai cum ?

— Pe doamna o cheamă Valentina și-i zice Ina, pe boier îl cheamă Alexandru și-i zice Alec.

— Și pe copii cum îi cheamă ?

— Pe fată, Roxana.

— Și pe băiat ?

— Cantemir.

— Cantemir ? ! Vai, nană, ce nume frumoase au ! Cantemir e un nume splendid !

— O fi ! Treaba lor, că pe el îl mai botezară apoi ca pe cîini, că-i mai zice și Miri. Niște zăpăciți ! Cel puțin băiatul, l-au prins zilele astea că fuma. E afurisit, nu glumă !

Lena își aminti că încercase și ea la greci, la cîrciumă, să fumeze și nu putuse. Întrebă cu admirație :

— Fuma așa, ca oamenii mari ? El poate ?

— Fuma ca proștii ! Asta e !

— El, cîți ani are ?

— El zice că optsprezece, dar minte.

Lena se gîndi repede : „Tudor, Tudor Calotă, băiatul nanei, o fi avînd acum douăzeci de ani, poate şi mai mult".

Lena îşi aminti faţa lui Tudor, brună. Pe frunte îi cădea mereu o şuviţă, aşa, răsucită. Ochii lui păreau de departe negri, dar de aproape verzi. Avea şi dinţi foarte albi. Dar de el nu mai are voie să vorbească niciodată, nana Lisa a spus că Tudor nu e mort, numai tata a murit. Apoi gîndi : „Cantemir Racoteni, ce nume frumos ! E blond, cu părul lins, dat peste spate ! Ce bine conduce maşina ! El ce ochi o fi avînd ?"

Nana Lisa o privi lung pe Lena şi îi spuse :

— Dacă eşti cuminte, într-o zi, cînd or pleca toţi de acasă, am să te duc sus să-mi ajuţi să şterg praful. Vrei ?

Privirea Lenei străluci.

— Adevărat ?

Lisaveta Calotă se uită la ea cu uimire. Nu avea de unde şti ce însemna pentru Lena „oamenii de sus", „oamenii din tren".

Lena trăi cîteva zile în exaltarea aşteptării. Zilnic o întreba pe nana Lisa :

— Cînd mă duci sus ?

— Ce te apucă, fată, cu odăile lor ? Că n-o fi raiu pe pămînt, să ştergi praful !

Lena se gîndi o clipă. Nu ştiu cum să explice, dar deodată, toată viaţa ei îi răsări în minte. Şopti, mai mult ca pentru ea :

— Nană, eu n-am avut niciodată copilărie, ca alţi copii !

Ochii Lisavetei Calotă se umplură de lacrimi. O luă pe Lena în braţe. O legănă ca şi cum ar fi fost mică.

Cu Lena în braţe, îşi aminti de Tudor. În nici o clipă nu uita că Tudor fusese salvat de Anghel Mărgărit. O legăna pe Lena şi i se părea că e Tudor, pe Tudor îl leagănă şi-i stă în braţe. Nici Tudor nu avusese copilărie. Nu ştia unde este Tudor. O sfîşiere îi trecu prin inimă.

Lena, stînd așa, în brațe la nana Lisa, legănată, simți toată duioșia și dragostea gestului, și Lena înțelese că nana se gîndește la Tudor. Lena închise ochii. Apoi, încet, o cuprinse pe nana Lisa de gît, își lipi obrazul ei de obrazul bătrînei și îi șopti ușor :

— Mamă !

Și din nou, ca atunci în tramvai, Lena și nana Lisa plînseră împreună, dar nici un cuvînt n-au rostit. Se învățaseră să tacă, chiar de erau numai ele amîndouă.

Peste cîteva zile, Lisaveta îi spuse Lenei :

— Fată, eu văd că oamenii ăi de sus nu mai pleacă la moșie. Nu vrei să te ducă nana în oraș, la plimbare, să vezi vitrinele orașului ?

Lena răspunse brusc :

— Nu. Nu am încă putere.

Nu-i putea spune nanei visurile ei, dorința de a ști ce viață trăiau oamenii din tren, oamenii de sus.

Și într-o zi, totuși, cei din odăile de sus au plecat. Plecaseră și cu Ilie, și cu șoferul. Casa rămăsese pe seama Lisavetei Calotă.

Se împlinise sorocul. Lena și cu nana Lisa au mers sus. Au urcat întîi treptele de la subsol, apoi altele mai sus, cu covor, și au intrat în odăi. Lena nu văzuse niciodată canapele, fotolii, perdele de mătase și nici parchete și mobile care luceau ca vioara bătrînului scripcar de la cîrciuma grecilor. Nimic nu sta grămadă, totul era pus la loc potrivit. Lena a văzut și săli de baie, și odaia cu dulapuri pline cu rochiile doamnei Ina : blănuri, pantofi, pălării, genți, cutii cu tot felul de lucruri, sticluțe cu parfumuri. Apoi Lena a intrat în odăile copiilor, odăile Roxanei și a lui Cantemir. Fiecare avea odaia lui. O sală de baie despărțea cele două odăi. Ei mai aveau încă o odaie, foarte mare, cu pereții plini de dulapuri.

Lena merse în fața rafturilor. Cele mai multe erau pline de cărți, dar într-unul din ele se aflau jucării. Erau atît de multe jucării, încît Lena ameți. Își aminti de păpușile ei de cîrpe sărace, de căruciorul făcut de Tudor dintr-o cutie de carton cu roți de mosorele golite de ață. Aci, un raft era plin numai de păpuși de tot felul, peste douăzeci de păpuși, care toate priveau fix, fără să clipească, cu ochii lor de sticlă. Era și o gară mică, și trenuri cu locomotive, cu vagoane, întocmai ca cele adevărate, cu pomi, cu casă, cu peron, care semănau cu gara copilăriei ei, cu gara ei adevărată, cu un șef de gară cu chipiu roșu, care saluta. Mai lipseau, tot așa de mici, mama și tata și Victoraș !

Lena sta încremenită ! Inima răscolită ! Copiii, Roxana și Cantemir, se jucaseră de-a gara ! Ce joc ciudat ! Oare știau ei ce este o gară ? Acum ei erau plecați la moșie. Poate plecaseră cu trenul, plecaseră în vagoanele acelea cu oameni frumoși, cu lumini strălucitoare.

Apoi, Lena a rămas îndelung, ca fascinată, în fața dulapului cu cărți. Citi titlurile.

Nana Lisa începu să deretice prin odăi. Deodată, Lena se întoarse către nana Lisa și îi spuse :

— Nană, cum aș vrea și eu să învăț ! Aș vrea să învăț o limbă străină. Știu grecește, dar franțuzește nu știu. Toate cărțile în dulap sînt pe franțuzește, de-ar fi numai pe grecește...

Lisaveta Calotă se gîndi o clipă, apoi spuse visătoare :

— Bine, oi căuta să fac așa ! Bine ! Eu cred că ai să înveți și franțuzește. O să am eu grijă...

Lena căscă ochii mari la bătrînă, gîndi : „Eu i-am vorbit serios și dînsa îmi făgăduiește și luna de pe cer, ca să mă liniștească !"

Apoi, nana Lisa și Lena au coborît iar la subsol și iar a început viața lor obișnuită. Lisaveta Calotă gătea, spăla

vase şi Lena umbla de colo-colo, citea mult, toate jurnalele şi scria scrisorile tuturor. Prinsese putere, începuse să ajute nanei. Mergea cu ea sus în odăi şi o ajuta. Fără să vrea, învăţă să gătească, să coasă, apoi nana îi aduse de sus cărţi şi Lena începu să citească cu patimă.

Într-un fel — ciudat fel ! — i se părea că, învăţînd, face plăcere tatălui ei. Deci şi cărţi avea cîte voia. Nana le învelea în hîrtie curată, iar cînd le ducea înapoi, le dezvelea şi le privea cu grijă. Lena trebuia să se spele pe mîini ca să ia cărţile să citească. Tot Lena scria frumos toate socotelile nanei cu cumpărături şi cheltuieli.

Într-o zi, nana Lisa i-a spus Lenei :

— Doamna Ina m-a întrebat cine îmi scrie aşa frumos socotelile şi i-am spus că tu.

Lena s-a înroşit de plăcere.

— Ştie că sînt aici ?

— Ei, cum să nu ştie ? ! Auzi vorbă ! I-am spus. I-am spus şi că citeşti toată ziua !

Peste cîtva timp, nana Lisa veni cu un braţ plin de haine şi pantofi :

— Mi le-a dat doamna Ina pentru tine, sînt de la domnişoara Roxana.

Şi Lena se îmbrăcă şi ea cu rochii frumoase, cum nu mai avusese niciodată.

Într-o zi, nana Lisa sosi la subsol încîntată. Ducea în braţe o păpuşă :

— Mi-a dat-o doamna Ina pentru tine !

Lena încercă o mare emoţie. Era prima păpuşă din viaţa ei. I se părea că păpuşa este vie. Păpuşa privea fix, cu ochii ei de sticlă albastră, dar dacă o culca, închidea pleoapele, iar genele-i lungi, dese şi negre, aşezau o umbră dulce pe faţa-i de porţelan.

O dragoste maternă pentru păpuşă umplu sufletul Lenei. O dragoste ca pentru un copil viu. Cînd Lena o săruta, îşi aşeza încet buzele pe obrazul rece şi neted, de piatră. Păpuşa nu era grea ca Victoraş. Lena o simţea uşoară şi o legăna în braţe. Cînd Lena mergea la piaţă cu nana Lisa, lua şi păpuşa cu ea. Un timp. Apoi se sfii să o mai ducă. Lena se făcuse mare.

Într-o zi, nana Lisa a venit în subsol cu o doamnă. Lena a rămas ţeapănă de emoţie. Se sculă în picioare şi şopti :

— Sărut mîna !

O clipă crezu că poate e doamna Ina Racoteni, de sus.

— Lena, zise nana Lisa, tu mi-ai spus că vrei să înveţi frunţuzeşte. Dînsa e domnişoara profesoară şi o să-ţi dea lecţii...

Domnişoara profesoară, care adusese cu ea caiete şi cărţi, îi dete Lenei chiar în ziua aceea prima lecţie. În timp ce învăţa, Lena avu totuşi răgaz să privească la fiinţa ce-i sta alături. O mira faţa acestei femei. Niciodată nu văzuse un om atît de decolorat, de un blond aproape alb, cu gene şi sprîncene cu tot, de parcă ar fi căzut în clor. Nu surîdea. Era ţeapănă. Nici cînd sosise nu întinsese mîna. Salutase cu o uşoară înclinare a capului.

Lenei i se făcuse puţin frică de ea.

După ce profesoara plecă, Lena întrebă pe nana Lisa :

— Nană, nu mi-ai spus cum o cheamă pe domnişoara profesoară şi nici dînsa nu s-a recomandat.

— O cheamă Sofia Albu, tu zi-i domnişoara profesoară. Vezi-ţi de lecţiile tale !

Şi Lena începu să înveţe cu sîrguinţă, cu recunoştinţă. Domnişoara venea de două ori pe săptămînă. O învăţa şi istorie şi geografie, gramatică şi franţuzeşte. Aflînd că Lena

ştie greceşte, avu grijă să-i aducă şi cărţi greceşti. Cu Lena nu vorbea niciodată nimic, dar Lena observă că nana Lisa şi cu domnişoara profesoară păreau că se cunosc.

Cu cît trecea timpul, cu atît Lena înţelegea mai puţin ce fel de legătură putea fi între o domnişoară profesoară şi o bucătăreasă. Se ascundeau de Lena. Cînd Lena se apropia, tăceau. Şi de ceilalţi din subsol ele se fereau.

Odată, Lena a văzut-o pe nana Lisa cum plîngea amarnic vorbind cu domnişoara profesoară, dar nici atunci Lena nu a îndrăznit să întrebe nimic, căci nana s-a prefăcut veselă cînd Lena s-a apropiat.

Odată, după o lecţie în care Lena strălucise, profesoara îi spuse :

— Să înveţi, Lena, să înveţi, că ai cap. Eu am să te ajut. Tu nu trebuie să uiţi cît de mult i-ar fi plăcut tatălui tău, lui Anghel Mărgărit, să ştii carte.

— Tata ? ! a exclamat Lena.

De unde ştia această profesoară de tatăl ei ? ! Şi cum îl chema, şi ce i-ar fi plăcut tatălui ei ?

— Da, tatăl tău, Anghel Mărgărit.

Lena şopti :

— Tata e mort.

— Da, e mort. Şi totuşi nu prea tîrziu ai să auzi de tatăl tău, Anghel Mărgărit. E viu în sufletul unor oameni...

Ochii Lenei se măriră. Nu înţelegea şi nu îndrăznea să întrebe. Ce să mai audă de tatăl ei ? Că doară i se spusese că e mort ! Ce mai poţi auzi de un mort, şi mai ales de un om despre care jurase că niciodată, niciodată nu va mai vorbi ! Oare nana îşi călcase jurămîntul şi vorbea cu domnişoara ce nu vorbea cu Lena ?

Ar fi vrut să spuie că şi ea se gîndeşte la tatăl ei cînd învaţă, dar tăcu.

Apoi, mai tîrziu, dintr-una într-alta, Lena află că domnișoara profesoară dă lecții și la copiii de sus. Lena rămase încremenită. Speriată, nana Lisa îi spuse :

— Lena, nu cumva să vorbești, să spui că-ți dă și ție lecții ! Tu să taci, auzi ? Să taci !...

Lena spuse :

— Da cui să spun ? ! Că eu nu-i cunosc, nu cunosc pe nimeni pe lume...

— Bine, bine ! Am zis și eu așa ! Să taci !

— Las' că tac !

V

Așa a trecut încă un an. Era iar vară. Lena mergea aproape zilnic în grădină, în dosul boschetului. Nana Lisa îi spunea :

— Repede, Lena, nu e nimeni în grădină să te vadă. Mergi la locșorul tău !

Lena lua o carte, mergea la aer, în grădină. Sta ascunsă după boschetul de floarea-miresei. Nu avea voie să iasă de acolo. I-ar fi plăcut să alerge, să ajute la grădină, să îngrijească florile, dar nu avea voie. Din locul ei vedea însă întreaga grădină și casa. Vedea și automobilele, cînd veneau și plecau. Îi vedea și pe boierii Racoteni, și cînd se plimbau prin grădină, și cînd culegeau flori. Doamna Racoteni culegea, cu mănuși în mîini, florile pline de roua dimineții. Roxana, Cantemir și alți tineri jucau tenis. Terenul de tenis era aproape de tufișul în dosul căruia sta ea ascunsă. Lena lăsa cartea din mîini și privea :

— Plei ! Redi ! Plei ! Redi !...

Glasurile răsunau, mingile zburau, trupurile alergau...

— Plei ! Redi ! Plei ! Redi !...

Lena îi recunoștea foarte ușor, cu toate că-i vedea numai de la distanță, dintre musafirii care se perindau neîncetat, pe copiii casei, pe Roxana și Cantemir Racoteni. De anul trecut mai crescuseră și ei. Cantemir, mai ales, era aproape un domn. Avea costume albe, gri-deschis, albastre ca sineala. Cu racheta în mînă, alerga ușor.

Și într-o zi, o minge a sărit în dosul tufișului de floarea-miresei, unde sta Lena. Instinctiv, Lena ridică mingea, neîndrăznind să iasă de după boschet. Rămase așa, cu mingea în mînă.

În aceeași clipă, alergînd, sosi Cantemir să caute mingea. O văzu pe Lena și se opri locului uimit. Mai întîi Lena se sperie, încremenită și ea cu privirea ațintită asupra băiatului, asupra ochilor lui care nu clipeau, ochi albaștri ca de sticlă. Băiatul se uită îndrăzneț și fix la ea, cu mare curiozitate și uimire.

Lena sta împietrită. Atunci el înaintă un pas, se opri iar și o întrebă :

— Ce faci aici ?

— Stam, citeam...

— Cine ești ?

— Sînt Lena Calotă...

— De unde ești ?

— Locuiesc jos, sînt nepoata nanei Lisa...

— Nana Lisa, bucătăreasa noastră ?

— Da...

— Și, și ai prins mingea ?

— Da...

— Dă-mi-o !

Lena înaintă un pas, întinse politicos mîna și-i dădu mingea. Apoi se trase iar înapoi, la locul ei. Cantemir întrebă :

— Te-ai speriat de mine, da ?

— Da...

— Las' că nu-i nimic, să nu te mai sperii !

Şi Cantemir, cu mingea în mînă, o privi îndelung, iscoditor, apoi plecă rîzînd. Îndepărtîndu-se, îi strigă Lenei :

— Poate mai cade mingea şi mi-o dai iar !

Uşor speriată, emoţionată, Lena se aşeză cuminte la locul ei. Vru să citească, dar nu putu. Inima îi bătea repede. Ce ochi albaştri avea Cantemir !

Nu trecuseră nici două minute şi mingea zbură iar în tufiş şi Cantemir veni în goană.

— Nu ţi-am spus eu că o să cadă iar lîngă tine ? Face expre !

Izbucniră amîndoi în rîs. Cantemir mai înaintă un pas privind-o fix pe Lena :

— Ce citeşti ?

— O carte de geografie...

Băiatul izbucni în rîs, dar de data asta numai el rîse. Lena rămase descumpănită.

— Te ascunzi în tufiş, ca să citeşti la geografie ? ! Ce banc bun ! E un joc delicios ! Cum îi zice ? Ia să văd !

— *La géographie universelle.*

— Pe franţuzeşte ! Măi, măi ! Dar cine te-a învăţat pe tine franţuzeşte, că nu doară nana Lisa !

Şi Cantemir rîse iar în hohote.

Lena tăcu încremenită. Îşi aminti că trebuie să tacă. Ceva rece îi trecu prin inimă.

Dar, deodată, Cantemir strigă :

— Plei ! Prinde ! şi-i azvîrli mingea.

Lena prinse mingea. O păstră în mîini. O simţea de o rotunjime perfectă şi catifelată. Rămase cu mingea în mîini.

Cantemir îi zise :

— Va să zică te cheamă Lena, locuieşti aici şi citeşti franţuzeşte. Cîţi ani ai ?

— Vreo cincisprezece.

— Bine. Eu am optsprezece, auzi ? Optsprezece împliniți.

Lena se gîndi că băiatul minte, îi spusese ei nana Lisa, anul trecut, că are 16. Și iarăși Lena tăcu. Surîse iertătoare.

Cantemir zise :

— Dacă vrei, am să-ți dau eu cărți să citești !

Lena întrebă avidă :

— Ce ?

— Văd eu ce anume ! Ceva interesant ! Mîine, auzi, îți aduc o carte. Tu să stai și mîine în tufiș și eu azvîrl mingea și vin la tine. Îți aduc o carte, dar nu de geografie.

— Dar și geografie trebuie !

Cantemir căzu pe gînduri. Păru chiar că se întristează. Se strîmbă a greață, șopti :

— Trebuie, nu zic nu, dar mie nu-mi place !

— Mie îmi place !

— Norocul tău ! Dar te asigur că o să-ți placă mai mult ce-ți dau eu. O carte așa, ca pentru oameni mari, nu pentru țînci ! Eu cred că un anume grad de evoluție trebuie depășit... și Cantemir rîse. O să trebuiască să înveți alt vocabular, mai de vîrsta noastră !

Cantemir o privi lung, iscoditor. Apoi, încet, întinse mîna și zise dus pe gînduri :

— Și acum, dă-mi mingea.

Cantemir rămase cu mîna întinsă spre minge. Intimidată, Lena nu o azvîrli, ci înaintă un pas și îi dete mingea. Mîna lui Cantemir era caldă, a Lenei rece. Cantemir, luînd mingea, o privi pe Lena fix, lung, de aproape, și vru să plece. Dar brusc se întoarse izbucnind în rîs și-i strigă :

— Lena, plei !

Și-i azvîrli mingea. Lena o prinse și de data asta și i-o azvîrli și ea imediat înapoi, pe sus, rîzînd. Cantemir aștepta cu mîinile întinse. Prinse mingea din zbor, strigînd :

— Acum plec. Pe mîine, Lena !

Şi, într-adevăr, Cantemir plecă.

Lena n-a fost în stare să-şi dea seama în ce clipă s-a îndrăgostit de Cantemir Racoteni. Inima ei, atît de torturată şi obosită de tot ce trăise, s-a dăruit înainte de a şti ce este dragostea, sau, poate, imaginaţia ei îl acceptase chiar înainte de a-l vedea. O falsă presimţire a făpturii lui, zămislită din jocul strălucitor al trenurilor luminate, care goneau noaptea prin faţa gării, sau, poate, din mirajul odăilor de sus, pline de mătăsuri, covoare, cărţi, văzute în ascuns şi în treacăt, sau, poate, din privirea atît de albastră, atît de fixă a lui Cantemir, sau, poate, ficţiune zămislită din toată durerea inimii ei însetată de puţină bucurie şi răsfăţ. Sau, poate, încă din fascinaţia abisului nopţii simţit atunci cînd, copil fiind, sta culcată în plin cîmp noaptea, cu cerul deasupra ei, cu roirea nesfîrşită a stelelor...

În tot cazul, la început Lena n-a ştiut că iubeşte. Trăia un miracol pe care nu-l cunoştea.

Cantemir îi spusese „pe mîine", şi acest „mîine" deveni deodată pentru Lena sens al vieţii, plin de o speranţă nelămurită, dar vitală.

După ce Cantemir îi strigase : „pe mîine, Lena" şi plecase, ea rămase nemişcată, după boschetul înflorit, ameţită de parfumul florilor şi de întîlnirea cu Cantemir. Inima îi bătea tare. Auzea încă vocea şi rîsul, simţea încă în palme perfecţiunea mingii de tenis, rotundă şi catifelată, vedea încă mingea zburînd prin aerul limpede.

Apoi, Lena privi în jurul ei, dezmeticindu-se. Din colţul unde sta, zări grădina toată, cu florile şi pomii ei, cu iarba şi aleile, auzi de departe glasul lui Cantemir şi glasul celor ce jucau tenis, auzi şi ciripitul păsărilor şi văzu, deasupra ei, cerul. Un cer de primăvară ! Cerul unei victorii care cuprindea în ea, fără sfîrşit, făgăduinţa vieţii.

Inima şi trupul Lenei beneficiară cu însetare de această victorioasă eternitate a vieţii, eternitate în care era şi ea cuprinsă. Trăi o clipă de exaltare, o exaltare mai periculoasă decît tot ce trăise pînă acum, acceptată şi trăită fără spaima abisului negru, a nopţilor fără fund, cu singure stelele îndepărtate ca reper în infinit. Acum cerul era albastru ca privirea lui Cantemir, acum exaltarea era a vieţii, era a fiinţei ei întregi, simţită în inima şi trupul ei adolescentin. Lena rămăsese în picioare, încremenită. Subţire, înaltă, cu părul numai bucle arămii, cu faţa albă, cu ochii sălbatici, galbeni cu scînteieri verzi, cu genele negre şi lungi, răsfrînte a mirare. Avea pe faţă cîţiva pistrui, pete care nu făceau decît să pună în evidenţă străveziul obrazului. Gîtul îi era ceva mai înalt ca obişnuit, rotund şi plin de graţie, ca la statuile medievale, duioase şi pure fecioare cu prunci în braţe, adăpostite în nişele vreunei catedrale ameţitor de înaltă.

Dar Lena, cu sufletul exaltat, şi el ameţitor de înalt, trăia la subsolul casei Racoteni, unde, puţin după plecarea lui Cantemir, rupîndu-se din acel loc şi clipă ca dintr-o poveste uimitoare în care jucase rolul principal, coborî. Coborî, ameţită de soare şi întîmplare.

Subsolul îi păru luminos. Începu să o caute pe nana Lisa. O găsi. Lisaveta Calotă spăla pe jos în bucătărie. Deodată, o căldură plină de duioşie umplu inima Lenei pentru această femeie bătrînă, care avusese grijă de ea. Atunci Lena, neştiind cum să-şi arate recunoştinţa şi dragostea ce-o simţea, luă cîrpa din mîinile bătrînei, se aşează în genunchi şi începu să spele ea pe jos în locul bătrînei :

— Lasă, fată ! Ce-ţi veni, că fac eu !

— Las' că fac eu ! Ce să te apleci matale !

— Sînt învăţată. Tu mai bine vezi de lecţii !

— Am învăţat...

Lena, în genunchi, spăla cu grijă mozaicul. Mişcările îi erau vii, îndemînatice, dar gîndul îi era la întîlnirea ei cu Cantemir. „Pe mîine !“ spusese. Deci, voia să o mai vadă. Îi făgăduise şi o carte.

Deodată, Lena nu mai răbdă taina şi bucuria din suflet. Se opri din spălat, şi aşa în genunchi, întoarse faţa către nana Lisa.

— Nană...

— Da.

Lena rămase cu privirea în gol. Lisaveta Calotă văzu chipul Lenei, ochii ei strălucitori ca pietre scumpe, luminaţi de bucuria inimii. Şi nana Lisa văzu că Lena nu mai era copil şi că se făcuse o fată frumoasă. Lena şopti, ca în vis :

— Nană, azi, cînd eram acolo, în grădină, ştii, a sărit mingea şi domnu Cantemir a venit să o ia şi a dat de mine !...

— Te-a certat ?

— Oh, nu ! A vorbit foarte frumos.

— Ce ţi-a zis ?

— M-a întrebat cum mă cheamă, a cui sînt, unde locuiesc şi ce citesc.

— Atît ?

— Nană, a zis că vine şi mîine, şi-mi aduce o carte să citesc...

Inima Lisavetei Calotă tresări a spaimă, căscă ochii, gura. Se frămîntă. Dar Lena mai zise, tot cu vocea aceea tainică, vibrantă, a fericirii :

— Nană, dumneata ai văzut ce ochi albaştri are el ?

— Are, dar e prost şi rău ! Dă-i încolo de nenorociţi, de răsfăţaţi ! Mai bine nu te duce mîine. Nu te duce, măi fată, nu te duce, că-i a rău.

— Că s-o supără ! Cum să nu mă duc !

— Nu se supără ! Dă-l încolo de răsfăţat !

Lena o privi pe nana Lisa cu uimire și tristețe. Iar începea nana Lisa, de cîte ori era vorba de cei de sus, ca și tatăl și mama ei cînd fusese vorba de cei din tren, să spună mereu : „dă-i încolo !", fără ca Lena să poată lămuri de ce vorbeau așa. Cum putea nana spune de Cantemir că este rău, cînd el rîsese așa de frumos, se jucase cu mingea cu ea și-i făgăduise o carte ! Lena gîndi : „Poate că era mai bine să nu fi spus nanei nimic de ei, că nu înțelege".

Și Lena muie cîrpa în apă, o stoarse cu grijă și spălă mozaicul mai departe, tăcută.

Cînd Sofia Albu veni la lecție, Lena înțelese cu ciudă că nana Lisa îi povestise și ei ce se întîmplase în grădină, căci Sofia Albu îi spuse :

— Cum, Lena, tu ai de gînd să te împrietenești cu Cantemir Racoteni, dacă... vrea el ?

Lena o privi uimită. Ce întrebare ciudată ! Pentru Lena a fost așa ca și cum ar fi întrebat-o : „Lena, tu vrei să respiri ?"

Lena exclamă :

— O, desigur, da !

Ochii Sofiei Albu avură o privire atît de aprigă, încît Lena se sperie. Parcă ură, sau prea multă milă. În tot cazul, ochii și fața ei atît de decolorate păreau cuprinse de o emoție și de simțiri violente, greu de ascuns și de reținut.

Speriată, emoționată, Lena nu se putu stăpîni și apucă mîna Sofiei Albu. Șopti :

— Eu nu înțeleg, nu înțeleg, domnișoară, nu înțeleg...

— Lena, nu mai ești un copil, trebuie să înțelegi.

— Dar nu înțeleg !

— Trebuie să înțelegi, Lena, noi, adică tu, cu tatăl tău mort, cu mama ta moartă, cu nana Lisa, Lisaveta Calotă, care are grijă de tine, sîntem din altă categorie

decît oamenii... de sus. Ei sînt o altă clasă, noi avem alte idealuri, alte perspective.

Sofia Albu vorbea apăsat, rar, parcă explica o lecție grea. Lena își aminti și de tonul cu care spusese nana Lisa : „Dă-i încolo de nenorociți !"

— Și pentru că sînt o altă clasă trebuie să-i disprețuiesc ?

— Pînă una-alta, Lena, ei te disprețuiesc pe tine. Asta ajunge !

Lena căută să-și amintească, să controleze de fusese sau nu disprețuită, dar nu reuși decît să redeștepte bucuria simțită în grădină cînd stătuse de vorbă cu Cantemir. Fierbinte, bucuria o cuprinsese iar nestăvilită. Și Lena șopti :

— Nu, nu m-a disprețuit. A vorbit frumos cu mine !

— L-ai distrat.

— Cu ce ?

Era atîta candidă puritate în întrebarea Lenei, încît Sofia Albu nu îndrăzni să explice brutal adevărul. S-a temut că orice încercare de a explica ar fi prematură și sortită inutilității. Totuși, îi spuse :

— Te-aș ruga să mă crezi pe cuvînt. Să nu ajungi să te convingi pe pielea ta de ceea ce-ți spun. Și, în orice caz, mai tîrziu, dacă ai să simți dramatic că este adevărat ce ți-am spus, să-ți aduci aminte de mine. Auzi ? Să-ți aduci aminte de mine ! Cînd ai să înțelegi că ei te disprețuiesc, să-ți aduci aminte de mine !

Cuvintele, repetate așa, păreau blestem.

Tăcură amîndouă. Lena, disperată că nu îi este îngăduit să se bucure și ea o dată în viața ei de bucuria asta ce venise neașteptat și care nu făcea rău nimănui, că nu o lasă să se bucure.

Brusc, Sofia Albu se închise încăpățînat mai adînc în ea. Îi spuse cu violență, privind-o fix :

— Şi dacă ţi-aş spune că tatăl tău a murit, a fost omorît din pricina acestei categorii de oameni, şi că eu ştiu precis acest lucru, ce-ai mai zice ? Şi că Tudor Calotă a fost judecat în lipsă, condamnat la moarte, tot din pricina lor, şi că stă ascuns cu spaima că poate fi prins, ce-ai mai zice ?

Invinuirea îi păru înfiorătoare şi total absurdă. Un şantaj sentimental ! Desigur, nana Lisa şi domnişoara Albu credeau că ea este atît de copil, încît să poată fi păcălită cu orice minciună ! O revoltă că amintirea tatălui ei, atît de sfîntă pentru ea, este luată ca unealtă de constrîngere, şi că încercau să-i murdărească dragostea ei atît de curată !

Lena o privi pe Sofia Albu îngrozită. Şopti :

— Da ce, ei, ei îl cunoşteau pe el ? Ei nu-l cunoşteau ! Cantemir nu poate fi vinovat de astfel de fapte. Cum o să fie Cantemir vinovat !

Sofia Albu îşi ascunse faţa în mîini. Lena o simţi, înţelese că profesoara trăieşte deodată disperarea omului care ştie ceva primordial, salvator, şi pe care nu-l poate transmite nici omului cel mai iubit. O văzu că face un efort asupra ei înseşi, de stăpînire, îşi trece mîna pe frunte, pe ochi, pentru a se limpezi, pentru a accepta această dureroasă lege a imposibilităţii de a transmite experienţa. Dar nimic n-o impresionă.

— Ai să înţelegi la timpul potrivit cît eşti de în afara realităţii. Şi să-ţi aduci aminte de mine atunci. Să ştii, vrei, nu vrei, Lena, ai să-ţi aduci aminte. Fiecare învaţă, înţelege pe propria lui piele. Lege inexorabilă ! Iar acum să învăţăm, să învăţăm ce scrie în carte, dacă nu vrei să înveţi ce ştiu eu, dacă nu vrei să-mi dai crezare. Auzi ! Lena Mărgărit, prietenă cu Cantemir Racoteni ! Auzi ce aberaţie !

În inima Lenei nu era decît o încăpăţînată hotărîre : voia să fie fericită. Întreaga ei făptură dorea fericire. Pe furiş, o privi pe domnişoara profesoară. O văzu atît de îndîrjită în strînsoarea buzelor şi în ochii ei decoloraţi, ieşiţi din orbite, încît Lena gîndi că această făptură nu fusese niciodată fericită, că nu putea fi iubită şi că nu putea înţelege fericirea altcuiva. Lena se simţea frumoasă, victorioasă, cu întreaga viaţă în faţa ei. Era hămesită după fericire. Albastrul ochilor cu privirea fixă, ca de sticlă, a lui Cantemir, rîsul lui îndrăzneţ înviară seducător, şi Lena gustă vraja, inconştienta, viscerala, ameţitoarea vrajă a tragicei nevoi de a fi iubită.

Totuşi Lena, în ziua aceea, a fost mai atentă ca niciodată la lecţie. Sofia Albu crezu că, desigur, caută să se facă iertată, dar de fapt Lena învăţa cu plăcere, pentru că despre geografie şi cărţi vorbise cu Cantemir în grădină. Voia să-i poată sta alături.

Pentru Lena începea marea experienţă a aşteptării, cu tot dulcele chin, frămîntarea şi speranţa ameţitoare a aşteptării.

Dacă cineva i-ar fi spus că este îndrăgostită, nu s-ar fi speriat, ar fi înţeles despre ce e vorba. Ce ştia despre dragoste, ce văzuse, ce auzise la gară, la cîrciumă, de la Ilie şi din ce citise în romanele de senzaţie ale lui tanti Caliope — erau atît de josnice şi în afară de ce simţea ea, încît nu putea să le compare cu iubirea ei pentru Cantemir.

Parcă pînă în acea clipă nu văzuse nimic frumos, nimic asemănător, nimic curat. Totul căpătase o îmbătătoare lumină.

VI

În noaptea aceea visurile Lenei au fost de fericire, de grădini minunate, de flori, de mingi care zburau ușoare, de glasuri, de priviri albastre...

Dis-de-dimineață, se sculă în grabă. Se spălă, se pieptănă, se îmbrăcă cu plăcere, cu grijă, cu o rochie mai veche de-a domnișoarei Roxana. Ar fi dorit o rochie nouă, a ei, pe măsura ei, dar nu avea.

Deodată își aminti cu spaimă de deziluzia acelei dimineți, cu ani în urmă, cînd tatăl ei o dusese cu trenul, deziluzie niciodată mărturisită. Așteptase să meargă cu clasa întîi, să vadă oameni curați, și tata o dusese la locomotiva plină de cărbuni, unde fusese zăpușeală și fochiști. Duioșia amintirii și a deziluziei de atunci se confundă cu așteptarea clipei prezente. Dacă acum Cantemir nu va veni ? Dacă-l va aștepta zadarnic ? Dacă niciodată nu va mai veni ? Glasul lui strigase : „Pe mîine, Lena !“, dar dacă nu va mai veni ?

Lena se îmbrăcă pe cît putu mai bine, dar în grabă, ca și cum ar fi fost în întîrziere. Apoi merse foarte devreme în grădină. Din nou luă cu ea cartea de geografie.

Dimineaţa era de o puritate desăvîrşită. Roua nopţii curăţase totul, cerul şi pămîntul. Florile şi iarba erau încă ude. Păreau fericite. Lumina soarelui tremura în toate picăturile de rouă. Aerul era ameţitor de clar, cerul înalt şi albastru.

Lena deschise cartea, dar nu putu citi. Privirea îi era mereu atrasă spre grădină, unde totul se desfăşura ca de obicei, ritual : grădinarul plivea, tăia, stropea şi tundea iarba, florile şi arbuştii, feciorul aşeza mesele, scaunele de paie, întindea plasa la terenul de tenis, iar şoferul spăla şi lustruia cu grijă unul dintre automobile. Apoi, doamna Valentina Racoteni, doamna Ina, coborî scara cu mănuşi în mîini şi culese flori. Domnişoara Roxana, cu un coşuleţ, aduna florile tăiate.

Un automobil sosi, intră pe poarta mare în grădină, stopă, şi un bărbat înalt, brun, coborî. Sărută mîna Inei Racoteni, dădu mîna cu Roxana. Se aşezară apoi în grădină, în fotoliile de paie, Ilie aduse pahare. Li se auzeau glasurile ca un ciripit matinal. Apoi sosiră alte două automobile. Din ele coborîră musafiri. Aveau rachete în mîini, costume sport pe ei. Au rămas în grădină. Glasurile şi rîsetele răsunau. Apoi a venit şi Cantemir din casă. Era îmbrăcat în alb, ca în ajun. Nu a dat mîna cu nimeni. S-a aşezat pe un fotoliu de paie lîngă musafiri. Apoi, Cantemir cu o parte din musafiri au mers să joace tenis. Ceilalţi musafiri, cu doamna Ina şi domnişoara Xana, s-au suit în maşini şi au plecat.

Lena sta nemişcată după boschetul înflorit. Auzea, aşa ca în celelalte zile, glasurile :

— Plei ! Redi !

Îl vedea pe Cantemir, uşor, zburînd cu racheta în mînă.

— Plei ! Redi !

Dar Lena auzea, totodată, în glasul lui şi : „Lena, pe mîine !"

Lena nu se liniştea. Încă îi era teamă că nu va veni la ea, aşa cum făgăduise. La un moment dat, o minge zburâ pînă aproape de boschet, Cantemir se repezi, adună mingea, dar nu veni la Lena.

Inima Lenei bătuse întîi sălbatic, apoi cu tristeţe. Văzîndu-l pe Cantemir cum se îndepărtează, îşi zise : „Cantemir nu va veni !" Desigur, Cantemir se răzgîndise. Dealtfel, pentru ce ar fi venit ? Numai aşa, pentru că spusese că va veni ?

— Plei ! Redi !

Cu geografia în poală, cu ochii la silueta albă a lui Cantemir, Lena sta încremenită. Oare să fi avut domnişoara profesoară dreptate că aceşti oameni, cu Cantemir cu tot, o dispreţuiesc ? Nu le făcuse nici un rău ! Numai aşa, că era îmbrăcată cu rochii vechi de-ale domnişoarei Roxana ?

Şi deodată... o minge zbură pînă-n tufiş şi Cantemir sosi în goană !

— Bravo ! Mă aştepţi ! Stai să vezi, mă tem să nu observe proştii ăia că vorbesc cu tine. Tu stai şi aşteaptă. Eu pîndesc un moment prielnic. Ai răbdare, că de venit, vin eu !

Cantemir avea în mînă un pachet. Îl dete Lenei, zise :

— Poftim ! Ţi-am adus o carte splendidă, măreaţă. Răsfoieşte-o aşa, pînă găsesc eu un pretext mai bun ca să vin la tine să vorbim. Aşteaptă-mă !

Şi Cantemir adună mingea şi plecă. Lena privi după Cantemir pînă-l văzu plecat. Apoi, încet, cu o mişcare mîngîioasă, cu plăcere, deschise cartea. Citi titlul : *Fecioara de optsprezece carate*, Pitigrilli.

Lena deschise cartea, citi cîteva rînduri şi apoi o închise, fără să-şi dea seama pentru ce o face. Ea voia să stea de vorbă cu Cantemir, nu să citească.

Şi aşa, cu cele două cărţi în poală, *La géographie universelle* şi *Fecioara de optsprezece carate,* Lena rămase cu ochii pironiţi la terenul de tenis. Cantemir zbura, elegant. Părul îi lucea blond în soare.

Mai tîrziu, grupul întreg al celor ce jucau tenis, cu Cantemir împreună se duseră in casă. În grădină se făcu o linişte perfectă. Numai glasul păsărilor se auzea. În locul unde Lena aştepta, ajunsese soarele. Un soare de început de vară. Lena încă aştepta, scăldată, moleşită de soare. După mai bine de jumătate de ceas, Cantemir a apărut singur în capul scării. Privi o clipă în jurul lui. S-a prefăcut de cîteva ori că ar căuta ceva pe jos, şi aşa s-a apropiat de boschetul unde sta Lena.

— Am venit ! Ei, te-ai uitat la carte ?

Lena îngînă ceva nedesluşit. Cantemir zise :

— *Fecioara de optsprezece carate,* Pitigrilli. Ţi-am spus, e o carte splendidă, măreaţă. Numai să nu te prindă nimeni că o citeşti, că se iscă dramă şi ţi-o ia, şi te mai şi ceartă, şi pe mine. Ţi-am spus că-ţi aduc o carte pentru oameni mari, nu pentru ţînci. Să o citeşti în ascuns.

— Da eu nu pot să o ascund. Cum s-o ascund ?

— Atunci, dacă eşti o proastă, nu ţi-o dau. Eu fac sacrificii pentru tine şi tu nu apreciezi. Am să-ţi aduc *Les malheurs de Sophie.*

— Am citit-o, zise Lena, rîzînd.

— Şi ai de gînd să nu citeşti niciodată ceva mai picant ? Mă gîndeam să-ţi dau chiar şi *L'enfant de volupté* a lui D'Annunzio. Eu am făcut rost de *Memoriile Marchizului de Sade.* Cred că dacă m-ar prinde tata, m-ar da la şcoala de corecţie, dar nici incult nu pot rămîne, aşa cum vrei tu să rămîi.

— Ba şi eu vreau să citesc, dar am spus că nu pot şi nici nu vreau să mă ascund ca să citesc.

— Totuna e ! O să rămîi incultă, dacă ai prejudecăţi. Am crezut că am găsit şi eu o fată deşteaptă, şi cînd colo, nimic !

Cantemir începu să fluiere a pagubă.

Lena se înroşi. Şopti :

— Totuşi...

Cantemir zise :

— Uite ce este : îţi propun să citeşti cînd stai ascunsă în tufiş ce-ţi dau eu şi, în casă, ce vrei tu. E bine ? Îţi spun, dacă citeşti *Fecioara de optsprezece carate* de Pitigrilli, ai să ai altă viziune despre viaţă !

Lena spuse rîzînd :

— Şi dacă dumneata ai să citeşti *Geografia*, n-o să fie bine ? Să citim cu schimbul !

Cantemir izbucni în hohote de rîs. Printre hohote reuşi să zică :

— De mult n-am mai rîs aşa ! Ia te uită, maimuţa, mă îndoctrinează ! Dacă te-ar auzi mama şi tata, cred că ţi-ar da leafă. Asta mi-a lipsit, ha-ha-ha ! Ce voiam eu şi ce-a ieşit !

Cantemir se opri din rîs. Clipi repede din ochii lui albaştri, cu privirea fixă :

— Eşti delicioasă !

O privi insistent.

— Eşti foarte drăguţă, frumoasă chiar, trebuie să recunosc. Ai ceva aparte. Îmi pare rău că eşti o proastă, că ne-am fi amuzat de minune ! Eu credeam că ai să mă înţelegi, că, în fine, o să fim prieteni, măcar aşa, în tufiş !

Lena se înroşi de plăcere. Plecă ochii. Şopti :

— Şi eu m-am gîndit că aş vrea, că mi-ar place foarte mult !

— Perfeeect. Deci aşijderea. S-a făcut. Dar trebuie să asculţi de mine. Prin mine ai să înţelegi multe. E foarte interesant tot ce ştiu eu ! Ce aventură ! Nepoata

nanei Lisa ! Aproape ca în *Iniverea* lui Tolstoi, cu care, dealtfel, nu sînt de acord. Îţi spun că sînt foarte cult ! Eu citesc toată ziua. Şi numai lucruri serioase şi, bineînţeles, în ascuns, nu ca tine. Din pricină că citesc mult, ca să mă instruiesc, cu şcoala, recunosc, nu merge chiar strălucit. Dar dacă am asculta de părinţi, am rămîne nişte ţînci toată viaţa ! Mama, de exemplu, nu vrea să-mi spuie Cantemir, îmi zice Miri. Se joacă de-a Miri cu mine, şi nu vede că m-am făcut bărbat. Am optsprezece ani împliniţi, în fine, Miri în sus, Miri în jos ! Pînă cînd ? Şi Roxana, sora mea, s-a plictisit să fie tratată ca o copiliţă. Am hotărît amîndoi să nu mai tolerăm. Ea are paisprezece ani, împliniţi. Ea, peste un an-doi, se poate mărita şi scapă de toate. Îi dă zestre, are banii ei, libertatea ei. Eu, însă, trebuie să-mi cuceresc altfel independenţa mea de bărbat ! Uite şi acum, ca să vin la tine, trebuie să mint. Vezi, Lena, trebuie să înţelegi că părinţii, în general, cu prea rare excepţii care confirmă regula, sînt o specie imposibilă. Nu sînt deloc serioşi, îşi fac de cap, las' că ştiu eu, şi încă mai pretind de la noi, copiii, să-i ascultăm orbeşte. Înţelegi că este imposibil, revoltător...

Dar Lena nu înţelegea. Chiar nimic nu înţelegea, decît poate că vocea lui Cantemir era caldă şi că îi spusese că vor fi prieteni. Cantemir însă continuă :

— Da, am crezut că am găsit în tine o aliată, să ne ocupăm împreună de lucruri serioase, ca în romane. Mă distrează să ne întîlnim în ascuns, să citim aceleaşi cărţi, să vorbim, în fine, tot felul de lucruri interesante, chiar şi altele mai... asta e ! Înţelegi ? Ar fi splendid şi misterios ! Dar văd că nu mă înţelegi. Eşti prea primitivă !

Cantemir se întristă brusc. Faţa lui, atît de veselă cînd sosise, se întunecă exagerat. Şi glasul care hohotise, şi el, de rîs pînă mai adineaori, căpătă neaşteptat un ton funebru.

Lena se uită speriată la Cantemir. Părea un om căruia i s-a întîmplat o neașteptată nenorocire. Lena nu știa ce înseamnă neurastenia copiilor răsfățați. Crezu că într-adevăr din pricina ei Cantemir e trist. Se simți culpabilă, fără să știe cu ce a greșit. Șopti :

— Eu, eu...

— Nu te mai scuza, că e degeaba. Eu întotdeauna am fost nenorocit. Nimeni nu mă înțelege !

Lena se înfioră. Oare suferise și Cantemir, așa ca ea ?

Cantemir continuă pe același ton :

— Aveam și eu nevoie de nițică bucurie pe lume, pînă cînd să fiu ținut ca un ascet ? ! Și cînd colo, tu îmi vorbești de geografie !

Lena șopti cu lacrimi în ochi :

— Te rog să mă ierți. Eu aș dori să te înțeleg ! Și eu am nevoie de puțină bucurie, și eu am suferit destul.

Cantemir se apropie de Lena și îi mîngîie părul :

— Ce păr frumos ai ! Ești tunsă modern !

— M-au tuns cînd am fost bolnavă, se scuză Lena.

Cantemir o privi uluit.

— Ești lipsită de poezie. Nu mă înțelegi și pace ! Eu îți fac complimente și tu explici prozaic că ai fost bolnavă. Știi ce înseamnă cuvîntul „prozaic" ?

— Da, vine de la proză, și poetic de la poezie !

— Măcar atît ! Atunci, Lena, să fim poetici și nu prozaici ! Vrei ?

— Da, vreau !

— Bine, atunci îți repet : ca să-mi placi, trebuie să asculți de mine. M-ar amuza să mă ocup de tine, tu să fii, așa, un fel de Galatheea a mea. Și eu Pigmalion. Știi ce este Galatheea ?

— Nu.

— Eram sigur că nu știi. O să afli tu prin mine, pe viu. Vezi, Lena, eu sînt un bărbat blazat. Tu prin mine vei

căpăta cultură şi rafinament, iar eu prin tine voi prinde iar gust de viaţă. Într-un fel, trebuie să te ridic ceva mai la nivelul meu. Nu pot vorbi cu tine şi tot timpul să am senzaţia că nu mă înţelegi. Este obositor ! Vocabularul tău e prea redus, accentul tău prea rustic. Şi uite, ca să-ţi fac plăcere, îţi promit că am să citesc, sau măcar am să răsfoiesc şi cărţile tale, geografia, istoria, spre bucuria părinţilor. Da, Lena, părinţii nu sînt serioşi, dar pretind copiilor lor să fie serioşi şi să asculte de ei. Şi cît timp ei mă întreţin, sînt obligat să ascult de ei ! Sper că de *Malheurs de Shopie* ai să mă scuteşti !

De data asta au rîs amîndoi deodată.

Dinspre casă, din susul scărilor, se auziră voci :

— Miri ! Miri !

Cantemir, oarecum supărat, dar şi speriat, azvîrli o privire într-acolo. Dar, în loc să răspundă sau să plece, se apropie mai tare de Lena. Boschetul îi ascundea pe amîndoi perfect. Îi mîngîie părul.

— Lena, eşti delicioasă, recunosc, dar să ştii, eşti prea simplă. Miroşi a lapte, parcă ai fi copil mic. O să-ţi aduc eu un pic de parfum de la Roxana. Văd că eşti îmbrăcată cu haine de-ale Roxanei, parfumată ca ea, în fine, şi Byron a avut probleme de conştiinţă cu sora lui. Incestul ? O chestiune foarte modernă, dar discutăm noi altă dată toate astea. Acum trebuie să plec, că nebunii ăia mă cheamă şi sînt în stare să mă caute şi nu vreau să ştie nimeni pe lume că am stat cu tine. Nu m-ar înţelege ! Ăsta este secretul nostru. Să nu spui nici tu nimănui că sîntem prieteni. Să rămînă secretul nostru. Promiţi ?

Lena îl privi cu ochii mari, miraţi şi speriaţi.

— Hai, Lena, promite, că altfel nu mai vin niciodată la tine. Pe cuvîntul meu de onoare că nu mai vin.

— Bine, şopti Lena îngrozită, pînă una-alta promit !

Cantemir se înfurie brusc.

— Vezi cum eşti ? ! Eu risc totul şi tu nimic. Nu pot avea încredere în tine. Nimeni nu trebuie să ştie, auzi ? Nimeni, niciodată ! Ce, tu crezi că omul se ascunde numai cînd face rău ? Se ascunde şi cînd face lucruri delicioase. Promite, Lena. Ce te costă ? Ca să am şi eu linişte, ca să mă bucur şi eu de tine, că altfel o să te pierd. O să-mi interzică mama să te mai văd. O să găsească o mie de pretexte, o cunosc...

— Bine, îngînă Lena abia mai putînd respira, pînă una-alta făgăduiesc.

— Solemn ?

— Solemn !

— Eşti un înger. Acum plec liniştit. Ce amuzant ! Mîine vin iar la tine. Azi nu mai vin, că mă prinde. Dacă mîine, *par hasard*, plouă, nu ne întîlnim, dar ne gîndim unul la altul. Îţi promit să mă gîndesc la tine, sperînd că iar se va însenina. Las *Fecioara* aici, adică şi pe tine şi cartea, ce calambur delicios ! Tu citeşti din ea cum oi ştii. Te priveşte, dar să o citeşti, să avem ce vorbi ! Sper să nu dea mîine vreo ploaie. Lena, acum plec, plec !

Cantemir se apropie de Lena. Lena se lăsă cuprinsă. Cantemir o sărută pe frunte, îi mîngîie părul şi apoi uşor, ca o adiere, îi sărută buzele. Îi şopti :

— Şi acum, iubita mea, plec !

Ameţită, Lena tăcu. Ce albaştri erau ochii lui văzuţi aşa de aproape ! Lena auzea încă, departe, glasurile strigînd :

— Miri ! Miri !

Iar lîngă ea păsările ciripeau şi ele :

— Miri ! Miri !

Cantemir fugi :

— Pe mîine, Lena, pe mîine ! Aşteaptă-mă !...

VII

N-a plouat. Jocul cu boschetul înflorit, alb şi parfumat a continuat. Lena a stat ascunsă, iar Cantemir a sosit. Părea enervat. Dintr-un început enervat. Fără să dea bună ziua, s-a aşezat imediat pe un scaun alături de Lena. Întîi tăcu, apoi luă un ton inchizitorial :

— Ai venit ?

— Da.

— M-ai aşteptat ?

— Da.

— Te-ai gîndit la mine ?

— Da.

— Ţi-a fost dor de mine ?

Lena şopti, înfiorată :

— Da.

— Te-ai bucurat că o să mă vezi ?

Lena se înroşi :

— Da.

— Eu, nu ! mîrîi Cantemir. Eu nu m-am bucurat.

Lena ridică o privire uluită. Cantemir continuă pe acelaşi ton funebru :

— De ce să mă bucur ? Asta-i viaţă ? Să mă ascund, ca să te văd ! Să spun că merg la toaletă, ca să te iubesc ! În fine, să nu pot sta în voie lîngă tine ! Aşa nu o să iasă nimic ! Uite, Lena, am hotărît : aşa nu se mai poate ! Sufăr prea mult. Vreau să te văd în voie, deci trebuie să ne întîlnim altfel.

— Cum ?

— Noaptea. Ai să vii aci noaptea.

Lena se îngrozi.

— Noaptea ? ! Să viu noaptea ? !

— Da. O să fie splendid ! Luna e aproape plină. E vară, o să fie foarte poetic. Am să te învăţ eu pe viu ce este poetic. Ţi-am promis.

Cantemir rîse.

Groaza o sugruma pe Lena. Chiar aşa, ziua, şi-i era greu să se ascundă de nana Lisa că-l vede pe Cantemir. Nu o mintea încă pe nana. Atîta numai că tăcuse. Îi făgăduise lui Cantemir că va tăcea şi tăcuse ! Dar noaptea ? ! Cum să plece noaptea din subsol ?

Lena şopti :

— Nu cred că am să pot veni, noaptea. Dorm cu nana Lisa în odaie.

Atunci Cantemir se înfurie.

— Te priveşte cu cine şi unde dormi, dar ai să vii. Nu-ţi permit să-ţi baţi joc de mine, să mă întăriţi la sec ! Întîi să accepţi şi apoi să refuzi ! Ori, ori !

Lena îl privi speriată şi uimită.

— Dar eu vreau, n-am spus că nu vreau ! Şi eu vreau să ne întîlnim. Aş vrea aşa de mult să fim prieteni, dar cum să facem ? Eu aş fi întrebat-o pe nana Lisa. Poate mi-ar fi dat voie...

Cantemir, abţinîndu-se să nu urle isterizat de furie, se înecă, se înroşi. Ochii lui albaştri se holbară :

— Nana Lisa, nana Lisa ! Ia te uită cui trebuie eu să cer voie ! Lui nana Lisa ! N-am să cer voie nimănui, auzi tu ? Nici lui mama, nici lui tata, nici lui nana Lisa, şi nici ţie ! Ori, ori, alege !

— Eu vreau, dar mi-e aşa de frică ! Mi-e frică...

Lena începu să plîngă, Cantemir o privi uluit. Atunci se ridică de pe scaun, se apropie de ea :

— Nu plînge, nu mai plînge ! Bine că şi tu vrei, că atunci o să găsim cum ! N-or fi ei mai şmecheri ca noi !...

O luă în braţe şi o sărută, de data asta cu patimă. Spre marea lui uimire, o emoţie, o tulburare neaşteptată îl cuprinse. Gîndi : „Ia te uită ! O fi adevărată povestea cu amorul !"

Şopti în urechea Lenei :

— Lena, eu cred că te iubesc. De aci furia şi nerăbdarea mea. Nu mai vreau să ţin seama de nimic şi sufăr. Sînt în stare să trec peste orice, să fac orice nebunie. Nu mă va împiedica nimic şi nimeni. Peste cîţiva ani voi fi major. Pînă atunci, nimic nu mă va împiedica să te iubesc, să ne iubim. Am să ameninţ că mă sinucid. Tu să faci la fel, dar asta mai tîrziu. Acum nu trebuie decît să găseşti o şmecherie ca să vii aici noaptea, să stăm liniştiţi, numai tu cu mine. Trebuie să minţi şi tu. Te implor ! Spune-i lui nana Lisa şi tu că ţi-e rău, spune-i orice. Prefă-te ! Pentru ce să mint numai eu ? Ea o să doarmă, că o fi obosită. Dacă se deşteaptă şi te caută, spui că ai ieşit să iei puţin aer, să vezi luna. Chiar dacă pînă la urmă o să înţeleagă, ce poate să-ţi facă ? Ce drept are ? Trebuie şi ea şi mama şi tata să ne lase în pace ! Sîntem tineri, sănătoşi, nu facem nici un rău. Au să tacă. Au să se prefacă şi ei că nu ştiu nimic...

Lena încercă să spuie :

— Dar dacă hotărîm că nu ne mai este frică de nimeni şi nimic, şi că nici nu ne pasă că pînă la urmă or să afle, de ce să nu ne întîlnim ziua, fără teamă ? Recunoaştem că ne-am împrietenit şi stăm aici. Citim, vorbim, învăţăm...

Cantemir o privi lung, se strîmbă puţin, îi făcu uşurel cu ochiul :

— Eşti cam naivă ! Asta ce spui tu o să fie mai tîrziu, cînd va fi „prea tîrziu" ca să se mai poată opune...

Cantemir izbucni în hohote de rîs :

— Cînd sînt cu tine sînt în vervă. Numai în calamburi o ţin ! Aşadar, scumpa mea, noaptea, noaptea şi în ascuns, în tufişul de floarea-miresei ! îi şopti.

O luă din nou în braţe. O sărută lung pe gură.

Lena simţi un fior de necunoscută plăcere, ameţitoare, care o vlăgui de putere. Rămase în braţele lui, nemişcată. Cantemir continuă s-o sărute. Şopti :

— Vezi ce bine e ?

Ameţită, Lena nu răspunse. Hotărîse să vină noaptea. Se gîndea cum să se poată strecura fără ca nana Lisa să afle, să nu o supere. Dar părinţii lui Cantemir ! Cel mai teamă îi era însă de Cantemir ! Îi era teamă să nu-l piardă. Gîndul că l-ar putea pierde o înfiora.

Cantemir încă o săruta, încă îi şoptea :

— Vii, Lena ? Vii la noapte ? Te implor să vii ! Eu, ca tine, am să mă furişez pînă aici. Lumea doarme. Te aştept aici. Am să am răbdare pînă vii. Dar dacă nu vii, să ştii că n-ai să mă mai vezi niciodată. Lena, eu sînt în stare să mă sinucid. Eu nu te am decît pe tine cu care să mă înţeleg. Nimeni nu mă înţelege pe lume ! De ce să nu vii ? Nu-ţi face şi ţie plăcere ? Uite, îţi promit ce vrei pe lume, dacă vii. Dar nu mă lăsa, Lena. Nu mă lăsa singur ! De cînd te-am întîlnit, numai la tine mă gîndesc. O să fie

așa de bine ! Ce noroc pe mine că te-am întîlnit ! Viața mea era o problemă. Mama și tata mă păzesc de nu pot să plec singur de acasă ! Ca pe un țînc mă țin încuiat, și cînd colo, te-am găsit chiar aici pe tine ! Ăsta noroc ! Promiți, Lena, promiți că n-ai să mă deziluzionezi ? Promite, Lena, promite ! Te implor ! Lena, te implor !

— Promit.

— Ah, ce fericire ! Cred că o lume întreagă s-ar mira de norocul meu. Ce gură ar căsca, de-ar ști, colegii ! Înțelegi, ne-am făcut cu toții, băieții din clasa mea — mai ales ăi de sîntem repetenți, ca mine — ne-am făcut mari, șopti Cantemir rîzînd. În fine, probleme. Uite, Lena, acum nu mai pot sta cu tine. Prudență ! Bine că ne-am învoit. M-am liniștit ! Abia aștept să te văd iar, Lena, în voie. Ăl care dintre noi vine întîi îl așteaptă pe celălalt ! *Ma chérie !* La noapte, Lena, și nu prea tîrziu ! Să nu adormim, că te pomenești că dormim pînă dimineața ! Că doară nu putem pune deșteptătorul să ne trezească, să sculăm toată casa...

Cantemir rîse din nou amuzat. O sărută iar pe Lena, ușurel. O mîngîie, tot ușurel. Rupse din tufiș o crenguță de floarea-miresei, albă și cărnoasă, ca de ceară parfumată, și o dădu Lenei, surîzînd :

— Seamănă cu tine, îi zise.

Mai șopti o dată :

— *Ma chérie, mon adorée !*

Și plecă. Plecă încîntat.

Lena rămase încă multă vreme acolo. Sta așezată cu floarea albă în mînă. Din cînd în cînd mirosea floarea. În jurul ei auzea zumzetul albinelor, ciripitul păsărilor, foșnetul frunzelor și peste toate plutea murmurul vocii lui Cantemir, ca un ecou lăuntric.

„Ma chérie, mon adorée !“

Uită atît de total de tot ce nu era Cantemir şi dragostea ei, încît, spre prînz, nana Lisa veni la boschet s-o cheme la masă. Lena o urmă, domol.

Înainte de a mînca, Lena merse şi, cu mare grijă, aşeză frumos şi presă, între filele cărţii de *Géorgaphie universelle*, floarea albă de mireasă primită de la Cantemir.

VIII

Ameţeala fericirii nu putea şterge cu totul remuşcările, dar nici remuşcările nu o puteau hotărî să nu meargă la întîlnirea ei cu Cantemir. Contradicţiile din inima Lenei o chinuiră toată ziua. Din cînd în cînd se uita la nana Lisa cu sfială, duioşie şi durere. O vedea cum munceşte din greu. Ştia că nana muncea mult şi pentru ca ea, Lena, să poată sta în acea casă. Ştia că totuşi doamna Ina îi scăzuse leafa nanei. Ştia şi că, din banii rămaşi, nana plătea lecţii şi cărţi. Dar mai ştia şi cît dispreţ şi neînţelegere avea nana Lisa pentru „cei de sus" !

Cum îi putea explica nanei că se împrietenise cu Cantemir, că el o iubea, că el s-ar fi sinucis dacă l-ar fi părăsit, şi că şi ea, Lena, ar fi murit de durere dacă ar fi fost împiedicată să-l mai vadă.

La simplul gînd că ar fi putut fi împiedicată să-l mai vadă, i se usca dureros gîtul. Nu mai putea nici înghiţi. Bineînţeles că, mai tîrziu, îi va explica nanei tot ce simţea. O va face să înţeleagă şi că el, Cantemir, nu era rău, cum îl credea ea, nana, şi că nu o dispreţuia, ci dimpotrivă.

Dar, pînă una-alta, trebuia să tacă. Făgăduise lui Cantemir să tacă !

Lena, odată culcată în pat, la ora zece, rămase cu ochii deschişi, fără somn. Nu-i era teamă să adoarmă şi nu avea nevoie de *réveil* ca să nu întîrzie la întîlnire. Inima ii bătea tare. Aştepta.

Nana Lisa se culcă şi, obosită, adormi imediat. Lena auzi cum respiraţia i se face adîncă, grea. Dar aşteptă încă. Cei de sus se culcau mai tîrziu. Trebuia să mai aştepte. Apoi nu se mai auzi în casă nici un zgomot. Era ora douăsprezece, dar Lena încă mai aştepta. Trecu încă un ceas. Inima îi bătea din ce în ce mai repede.

La gîndul că ar putea întîrzia, sau că ar putea Cantemir să fie prins şi să nu vină, simţea o transpiraţie rece.

Chinuită, Lena hotărî că va merge în noaptea aceea, dar că-i va spune lui Cantemir că nu va mai veni niciodată. Nu putea trăi aşa, în minciună, cu inima atît de speriată şi cu atîta milă. Milă şi pentru Cantemir, milă şi pentru nana. Pentru ce să se ascundă ? Dacă îi vor prinde doamna şi domnul Racoteni că se ascund ? ! O vor da afară şi pe nana Lisa, şi pe Lena !

Din nou Lena transpiră. Deci, îi va spune lui Cantemir că aşa nu se mai poate, că nu este bine. O să-i spună şi ea că-l iubeşte şi că o să-l aştepte pînă vor putea să fie prieteni fără să mintă.

Da, asta va face ! Bineînţeles că va merge în noaptea asta, făgăduise. Altfel, Cantemir s-ar supăra rău. Dar apoi nu va mai merge, chiar dacă se va supăra Cantemir. Dar dacă se va sinucide ?

Lena se ridică din pat. Îşi pregătise de cu seară tot ce-i trebuia. Se pieptănă. Mîinile îi tremurau. Luă o rochie uşoară, în picioare luă sandale, apoi tiptil se pregăti să iasă din odaie. Inima îi bătea ca nebună. I se păru că aude încă

zgomot în casă. Era Ilie, feciorul. Fusese plecat și se întorcea. Lena se opri și se așeză pe pat și încă așteptă. Mai întîrzie. Apoi, totuși, ușoară ca un pisic, ajunse la ușă. O deschise, ieși, o închise la loc cu grijă. Deschise tot așa toate ușile pînă ajunse în grădină.

O izbi prospețimea aerului. Era vară, era cald. Parfumul florilor, amețitor. Nici o frunză nu se clintea, nici o pasăre nu cînta. Deasupra, cerul înstelat.

Lena umblă mai departe în vîrful picioarelor. Pietrișul scîrțiia sub pașii ei. Ajunse la boschetul alb. Cantemir încă nu venise. Poate nu va veni.

Începu să-l aștepte cu înfrigurare. Îi era dor de Cantemir, dor de fericire, dor de exaltare. Îi va spune că-l iubește. Și Cantemir îi spusese că o iubește. Cît de departe erau nepoții greci care trebuiau să vină s-o ia de nevastă cu zestre cu tot ! Cît de departe iernile grele cînd, în zori, trebuia să cumpere și să care gaz ! Acum era vară. În cîteva zile, zilele astea din urmă, de cînd îl cunoscuse pe Cantemir, întreaga ei viață, întregul ei suflet se schimbase. Nu vedea și nu plănuia nimic în viitor, dar bucuria amețitoare pe care o simțea îi dăruia un prezent îmbătător. Din tot ce știa urît despre dragoste, poveștile bețivilor din cîrciumă, vorbele femeilor mizere, vorbele Caliopei, Lena nu-și aduse nimic aminte. Prezența lui Cantemir șterse orice amintire urîtă din trecut. Ce era între ea și Cantemir nu semăna cu nimic trăit pînă acum, și ce trăiau ceilalți oameni. Singura durere era că trebuiau, pînă una-alta, să mintă, să se ascundă. Dar și asta se va limpezi cît de repede...

Lena era atît de fericită, încît i-ar fi plăcut să aibă cui mulțumi, cu cine vorbi. Murmură :

— Doamne, Doamne !

Cui ar fi putut mulțumi pentru fericire decît lui Cantemir, ori unui Dumnezeu necunoscut ? Lena ar fi vrut să-și strige fericirea stelelor.

Apoi, Cantemir a venit. Mirosea violent a parfum. Mai tare ca boschetul de floarea-miresei. Era gătit. Purta o cămaşă albă, atît de albă. de se vedea ca o lumină în noapte. Cum sosi, o cuprinse pe Lena în braţe.

— Abia aşteptam să viu ! Nebunii mei s-au culcat tîrziu tocmai azi. Parcă făceau înadins în necazul meu. Abia aşteptam !

Şi deodată, Cantemir, apucat de o frenetică nerăbdare, începu s-o sărute, s-o strîngă în braţe pe Lena, cu patimă, s-o caute fără înconjur. Pur şi simplu se dezlănţui.

Lena se sperie. Gemu. Se feri. Se rupse de lîngă el, îngrozită. Voi să fugă. Fugi...

Cantemir îşi dete seama de greşeală :

— Lena ! Lena, iartă-mă ! Sînt nebun, sînt înnebunit. Lena, nu te supăra ! Ai dreptate, iartă-mă ! Fac ce vrei ! Jur ! Iartă-mă ! Iartă-mă !...

Dar cum Lena se depărta, Cantemir izbucni în hohote de plîns.

Lena se opri.

— Lena, fie-ţi milă de mine ! Am fost un ticălos ! Nu mă pedepsi ! Stai, Lena, iartă-mă !...

Cantemir se aşeză în genunchi pe pietriş. Lena se apropie de el. Cantemir se ridică. Îşi aşeză capul pe umărul ei şi plînse mai departe cu furie.

— Tu eşti de vină ! Prea mă chinuieşti ! De cînd te cunosc mă chinuieşti. Eşti sadică !

Lena îl cuprinse la rîndul ei şi plînse şi ea.

— Numai din vina ta, Lena, numai din vina ta ! În loc să fim fericiţi... Asa aşteptam să fiu cu tine !...

— Şi eu aşteptam, dar nu aşa.

— Ai dreptate, iartă-mă !

Cantemir, printre lacrimi, începu s-o sărute, s-o mîngîie, dar cu blîndeţe. Înţelesese, fără a-l bănui, „trucul" cu duioşia. Din instinct. Din perversitate.

Cuvintele şi mîngîierile o ameţiră, o exaltară pe Lena peste măsură. Crezu tot ce-i spunea Cantemir. Exaltarea Lenei atinse o putere ce o mînă spre eroism, spre sacrificiu, spre acceptarea oprobriului, spre sfidarea lumii întregi : dragostea lor era ca a nimănui pe lume, cea mai frumoasă care existase vreodată şi va dura toată viaţa. Nimeni nu-i va înţelege, dar ei vor avea curajul să înfrunte orice.

Dealtfel, de la un moment dat, Cantemir nu mai avea nevoie să caute ca să găsească fraze convingătoare. Era suficient să spună „da" la tot ce îngîna acum cu exaltare Lena, şi să bage de seamă să nu facă nici un calambur.

— Ai să mă iubeşti mereu ?

— Da !

— O să fim toată viaţa împreună ?

— Da !

— Şi fericiţi ?

— Da !

— Pînă la urmă au să se convingă toţi că e frumos să ne iubim ?

— Da !

Şi nici cînd, culcată pe iarbă, cu Cantemir lîngă ea, Lena nu-şi mai putu da seama ce face. Dragostea ei era pură şi sfîntă, şi scuza orice. Sacrificiul ei trebuia să fie total. Acceptarea ei desăvîrşită. Îl imaginase pe Cantemir după un ideal al ei. Se supunea idealului imaginat. Şi Cantemir o învăţase, într-adevăr, „pe viu", ce este „poetic".

Cerul, pe care Lena îl vedea deasupra ei, sta în noaptea aceea străjă, împodobit cu toate stelele lui, sosite la locul lor la o întîlnire eternă.

Ameţită, Lena simţea pămîntul tare sub ea. Iar cerul, desupra ei şi a lui Cantemir, infinit. Era aceeaşi ameţeală pe care o simţise şi în copilărie, cînd îi era teamă să nu alunece spre cer. Şi, ca să nu cadă singură în cer, îl cuprinse pe Cantemir mai strîns.

Imediat după ce se desprinseră din îmbrățișare — femeie și bărbat — Cantemir deveni nervos.

— Trebuie să plec, să nu ne prindă, zise, uitîndu-se cu grijă în jurul lui și, mai ales, spre casă.

Lena îl cuprinse iar și-l sărută.

— Cantemir, o clipă încă. Stai, Cantemir, stai...

— Cu plăcere, dar nu e prudent...

Cantemir rîse satisfăcut :

— De fapt, le-am tras o „farsă" clasa-ntîi !

Lena își aminti de nana Lisa. Un junghi în inimă și Lena coborî din cer pe pămînt.

Cantemir se ridică, se scutură, își așeză părul, apoi, ascunzînd cu prudență flacăra chibritului, își aprinse o țigară.

— Am pregătit-o din timp, șopti.

Se scutură iar, cu grijă :

— Numai să nu-mi fi mototolit hainele, că vede mama și vai !

— Cantemir, spune-mi că mă iubești.

— Te iubesc total, dar nu este prudent, draga mea, să întîrziem. A fost delicios ! Ești o păpușă. Trebuie să plec.

— Cantemir, și... cînd ne mai vedem ? O, Cantemir, ce tare te iubesc ! Aș vrea să mor lîngă tine !

— Desigur ! Bună idee !

— Cînd ne mai vedem ?

— Nu știu. Tu mai caută de stai prin tufiș. Eu am să caut să vin. Trebuie să fim prudenți, e încă sezonul tenisului. Asta facilitează mult, că de, la iarnă o să fie mai greu, că de, în zăpadă...

Cantemir rîse.

Lena începu să plîngă.

— Uite ce este, îi zise Cantemir, te rog să nu te bîzîi ca țîncii ! E ireversibil ! S-a făcut, s-a făcut ! A fost

delicios ! Bineînțeles că nu e ultima dată, că nu-s de lemn. Dar repet : trebuie să fim prudenți. Înțelegi ce-ar fi să ne prindă ! Te dă afară și pe tine și pe nana Lisa, și eu rămîn de baftă ! Și ce comod este așa cum am aranjat noi viața ! Dar parcă ai cu cine te-nțelege ! Mai ales pentru noi, bărbații, este îngrozitor să fii fără femeie și cu părinții care te pîndesc să fii ascet ! Sora mea Roxana o să scape mai repede și încă cu zestrea în labă. Numa de nu ar fi tîmpită să-și dea zestrea vreunui șmecher de care s-o amoreza. Că nu toată lumea are puterea și luciditatea mea, să-și croiască viața așa cum trebuie. Părinții sînt niște tirani !

Lena întrebă, îngrozită :

— Crezi că nu o să ne mai putem vedea ?

— Depinde de tine.

— Cum, de mine ?

— Da, de tine. Să fii cuminte și să mă aștepți răbdătoare. Să nu bîzîi !

— Te iubesc, Cantemir.

— Foarte bine. Perfect.

Deodată, Cantemir șopti, îngrozit :

— Lena !

Lena tresări :

— Da ?

— S-a aprins lumina la mama în odaie ! Ce mă fac ? !

Cantemir își stinse țigara.

— O tulesc. O să mă miroasă că am fumat, că m-am parfumat. O să-i spun că am ieșit la aer, că mi-a fost rău. Tu du-te imediat în casă, fugi, pînă nu mă caută unde sînt, că dacă mă prinde singur în grădină, nu are ce spune. Știe că sînt un original. Hai, repede, repede, Lena ! Și cîteva zile să nu ieși din subsol, auzi ? Hai, pleacă repede și fără zgomot ! Sper că nu s-o fi uitat pe geam...

Lena fugi în goană, lăsînd afară cerul și stelele, pe Cantemir și amintirea fericirii.

Ajunse în subsol, în odaie, văzu că nana Lisa dormea. I se auzea aceeaşi respiraţie liniştită, ca şi cum, între timp, Lena nu ar fi lipsit şi nu ar fi făcut ce făcuse.

Lena se aşeză pe marginea patului. Rămase nemişcată, descumpănită. Avea impresia că fusese izgonită din rai. Grădina, cerul, plînsul lui Cantemir, bucuria, imensa bucurie de a se dărui, fericirea, miracolul cărnii şi apoi purtarea atît de ciudată a lui Cantemir, spaima lui !...

Iat-o acum, din nou aici, în subsol, mincinoasă, neştiind cînd îl va revedea pe Cantemir, nici dacă îl va mai revedea vreodată, şi nici dacă el o mai iubea. Lîngă ea, în patul de alături, auzea respiraţia adîncă a nanei Lisa, respiraţia omului istovit de muncă grea.

Aşezată pe marginea patului, Lena începu să plîngă. Hohoti înăbuşit. Cu toate că plîngea cît mai fără zgomot, nana Lisa se trezi.

— Lena, unde eşti ? Ce faci ? Ţi-e rău ?

Aprinse lampa mică de lîngă ea.

— Lena !

Lena se ridică şi, hohotind, merse la nana Lisa în pat. O cuprinse de gît şi plîngînd amarnic îi povesti tot.

— Nu pot să te mint, nană, nu pot !

— Ticălosul !

— Mă iubeşte, îl iubesc.

— Te iubeşte pe naiba ! Şi-a bătut joc de tine ! Cum să te iubească tocmai pe tine ? ! Oi fi tu frumoasă, dar eşti sluga din subsol !

— A zis că mă iubeşte...

— Cred şi eu că a zis. Ce-l costă ? ! Ticălosul ! Auzi ce să pună el la cale şi tu să-l crezi ! Acum e în stare să povestească totul părinţilor lui ca să scape de tine ! O să ne dea afară şi-o, şi-o, şi-o să...

Lisaveta tăcu îngrozită. Lena hohoti :

— Îl iubesc ! A zis că mă iubește. Îl iubesc !...

— Frumoasă treabă ! De ce să-l iubești ? Nu știu cum să te fac să înțelegi că nu trebuia să fi făcut ce ai făcut. Lena, nu trebuia ! Cum ai putut ? !

— Îl iubesc ! Îl iubesc !

Și Lena hohoti mai tare. Bătrîna o privi cu milă. Văzu cît de adîncă era suferința Lenei.

— Taci, nu mai plînge. Lasă, găsesc eu alt loc ! Plecăm și pace ! Nu te pot lăsa batjocorită ! Fugim !

Lena o privi cu groază.

— Nană, îl iubesc, cum să-l părăsesc ? ! I-am făgăduit că am să am răbdare, că am să-l aștept pînă devine major !

Nana Lisa simți că i se face rău de revoltă și că nu are cum explica Lenei realitatea.

— Ascultă, Lena, dacă nu ai puterea să fugi de aici, apoi să știi că tot au să te gonească ei ! Mai bine fugim ! Lena, sînt foarte nenorocită ! Tu nu știi cît de nenorocită sînt și cît ai încurcat lucrurile. Sînt înspăimîntată.

— A spus că o să mă iubească toată viața.

— Ticălosul ! Las' că-l știu eu pe domnișorul Miri ! Vai, Lena, ce mi-ai făcut ? ! Înțelegeam, nu ziceam nimic de se întîmpla cu un om cumsecade, dar să dai crezare cuvîntului lui ! Tocmai cu Miri ! M-ai nenorocit și pe mine !

— Cum te-am nenorocit și pe dumneata ?

— Vai, Lena, n-am crezut că ești chiar atît de proastă ! Că doară nu mai ești un copil !

— Nană, dacă ai ști cum a plîns !

— A plîns ? De ce ?

— Cînd n-am vrut...

— Ticălosul ! Ticălosul ! Mai bine trăiai cu Ilie, că minte ca un copil, nu ca un ticălos ! Și nu se răzbună pe urmă !

Lena își aminti scrisorile de dragoste pe care le scria ea pentru „niște fete", scrisorile lui Ilie. Nu, nana Lisa nu putea înțelege cît era de adîncă dragostea ei pentru Cantemir și a lui Cantemir pentru ea. Nu putea înțelege.

Nana Lisa spuse :

— Lena, pînă acum nu ți-am vorbit deslușit. Trebuia, poate, să-ți vorbesc mai deslușit. Am greșit, am amînat, nu mi-am dat seama că nu mai ești un copil. Nu mi-am închipuit că se va întîmpla ce s-a întîmplat, dar vezi, Lena, noi sîntem aici, cum să-ți explic ? ! În fine, eu zic să o așteptăm pe domnișoara profesoară, pe Sofia Albu, să-ți explice ea.

Lena strigă :

— Cum, vrei să-i spui ! ? !

— Trebuie. Sînt datoare. Ea m-a adus aici, ea se ocupă de tine. Ea știe, știe tot...

Lena se îngrozi. Își aminti de intransigența acelei ființe.

— Nană, nu-i spune, te rog nu-i spune. Dînsa nu poate înțelege. Nu-i spune...

— Trebuie să-i spun. Ea te va lămuri. Eu nu știu să-ți explic. Pînă una-alta, o zi-două tăcem, caut alt loc și plecăm. Fugim de aci, că e pericol.

— Cum pericol ? Ce pericol ?

Nana o privi lung pe Lena. Se frămîntă :

— Lena, crede-mă pe cuvînt. Înțeleg că ți se frînge inima, dar te rog crede-mă. Vezi, tocmai de aia trebuie să știe domnișoara profesoară, ca să te lămurească de ce trebuie să fugim, că e pericol.

Lena căscă ochii mari. Se uită cu spaimă la nana Lisa și șopti, plîngînd în hohote :

— Nană, nană, nu pot ! Îl iubesc ! Dacă ai ști cît îl iubesc ! De ce să fugim ! ? Ce o să creadă el ? Domnișoara n-o să înțeleagă, dumneaei nu știe cît îl iubesc...

Nana o privi lung. Spuse :

— Lena, pînă una-alta, făgăduiește-mi că lui Cantemir n-ai să-i spui nimic din ce vorbirăm noi. Că mi-ai spus.

Lucrul acesta Lena îl făgădui ușor, gîndind că și Cantemir s-ar supăra de-ar ști că a povestit nanei.

Nana Lisa mai spuse, șoptind mai mult ca pentru ea :

— Da, trebuie să vorbesc cu domnișoara profesoară. Trebuie ! Să vedem ce zice și dînsa...

Lena rămase în pat lîngă nana Lisa. O simțea plîngînd. Acum îi era și frică și urît să meargă singură la ea în pat. Adormi așa, legănată de plînsul ei și al bătrînei.

Așa, mai dormise odată, demult, lîngă plînsul mamei ei, care o legănase tot așa, după moartea tatălui ei.

IX

Cu Cantemir însă, în noaptea aceea, lucrurile se petrecură cu totul altfel. Lena avea să afle chiar de la el în zilele următoare.

Într-adevăr, cînd ajunse tiptil şi înfricoşat sus, o zări la el în odaie, aşezată pe un fotoliu, pe Valentina Racoteni, mama lui. Cantemir tresări speriat, ca de o arătare. Ea strigă :

— Unde ai fost noaptea, pe camuflaj ? Stau şi te aştept şi tremur îngrozită de vreun accident. Unde-ai fost ?

Cantemir îşi dete seama că pericolul nu era atît de mare pe cît îl imaginase. Căpătă curaj :

— Aş, da de unde accident ! Am fost pînă jos, în grădină, să iau aer ! Am şi eu originalităţile mele !

— Eşti palid, istovit, la vîrsta ta fragedă ! Nopţile toate nedormite ! Noapte de noapte...

Cantemir se aşeză. Se simţea într-adevăr istovit. Cucerirea Lenei nu fusese facilă. Trebuise să şi plîngă. Zise, sfidînd :

— Mă preferi onanist sau impotent ? !

— Obraznicule ! Repetentule ! Destrăbălatule !

— Uite, mamă, ajunge cu insultele, că nu ajungem la nimic !

„Încă un calambur !“ gîndi Cantemir, dar se abţinu să rîdă.

— Mai bine ai sta serios de vorbă cu mine. Am şi eu probleme şi nu am cu cine discuta. Ce să fac dacă am moştenit un temperament prea violent ? Pot să-mi învinuiesc părinţii ?

— O să te trimită tatăl tău la şcoala de corecţie.

— Interesant ! Unde ? Sper că în străinătate, să mai văd şi eu ceva nou.

— Realmente inconştient !

— Maman, nu-mi place să fiu obraznic. M-ai crescut prea bine ca să-mi placă, dar mă întăriţi ! *C'est plus fort que moi !* Pardon, maman, dar degeaba vrei să mă transformi.

— Şi bani, de unde ai avut noaptea asta ?

— Nu, azi nu a fost cu bani. Mă iubeşte.

— Miri, te-oi fi amorezat ?

— Recunosc că a fost ceva nou. E delicioasă ! De necrezut. Ea mă iubeşte sincer. Ştii, mamă, că de cîtva timp fac calambururi foarte reuşite. Au remarcat toţi colegii.

Ina Racoteni simţi o duioşie plină de admiraţie pentru fiul ei adorat. Era prea matur, într-adevăr, pentru vîrsta lui ! Un copil precoce !

— Lasă, Miri, fleacurile. Spune-mi unde ai fost la ora asta ! Unde-ţi petreci nopţile ? Sau vrei să fii iar bolnav, ştii Miri *quel hante,* că am crezut că mor de spaimă !

— Mă cerţi degeaba, tocmai cînd sînt prudent şi caut să stau şi eu mai mult pe-acasă... Îţi spun că am fost în grădină. Uite, îţi dau cuvîntul meu de onoare că am fost în grădină.

— Singur ?

— Secret. Nu pot vorbi. Am promis. Cavaler !

— Aduci deci puştanele în casă, acum ?

— Nu ! Le găsesc în casă.

Ina Racoteni rămase pe gînduri.

— Miri, fii serios !

— Spune-mi Cantemir, nu Miri !

— Cantemir, fii serios !

— Greu lucru !

Rîseră amîndoi.

— Hai, Miri, că mi-e somn. E trei noaptea. Vreau să mă culc.

— Şi eu aşijderea. Bonsoir, maman !

— Inutil. Pînă nu spui ce-i cu tine, nu mă mişc de aici. Îl scol şi pe tata să te judece.

Obosit, puţin speriat, totuşi nevoind s-o piardă pe Lena, Cantemir văzu că nu scapă cu glumele. Se hotărî să joace altfel. Un joc mai amplu. Zise, trist :

— Întotdeauna m-ai lăsat să cred că am o aliată în dumneata şi te-am crezut. Mi-ai spus că pot vorbi cu un prieten şi acum mă trădezi, mă batjocoreşti, mă umileşti, în loc să mă înţelegi şi să mă ajuţi. Odată pentru totdeauna : fără femeie nu stau ! Depinde de dumneata ca, în loc să te aperi inutil, să mă ajuţi, să-mi organizez şi eu o viaţă normală, ca să pot învăţa în linişte. Logic ?

— Miri, ce ai mai inventat ?

— N-am inventat, mamă. Lucrul e mai grav, mai dramatic. Este o realitate. Într-adevăr, m-am îndrăgostit, înţelegi ? Adică îmi place, cu ea aş sta ceva mai mult şi mai liniştit, dar nu aşa, tracat de dumneata, suspectat, ameninţat cu şcoala de corecţie. Totul depinde de dumneata, mamă.

Ina Racoteni clipi de cîteva ori din ochii ei albaştri, atît de asemănători cu ai lui Cantemir, şi cu privirea uimitor de fixă.

— Spune, Miri, spune tot.

— Jură mai întîi că o să mă ajuți ! E o copiliță naivă. Delicioasă de naivitate. *C'est amusant* ! Dar trebuie să fiu cavaler !

— Miri, nu oi fi gîndind să te însori !

— Nu să mă însor legitim, că sînt încă minor. Dar, o căsătorie morganatică, binecuvîntată de tine, de ce nu ?

Ina Racoteni, uluită, căscă gura ușurel.

— Preferi să fiu ucis pe străzi noaptea, în camuflaj ?

— Taci, Miri, taci ! Oribil !

— Depinde de tine, mamă, ca totul să fie perfect.

— Miri, spune tot.

— Nu spun pînă nu juri pe viața mea că nu vei acționa împotriva voinței mele.

— Ai înnebunit !

— Dimpotrivă.

— Miri, mă înnebunești pe mine de spaimă !

— Liniștește-te, ce Dumnezeu, mamă ! De ce nu ai puțină încredere în mine ? M-am speriat și eu de pericolele posibile. În fine, să nu intrăm în detalii. Ești o mamă modernă, înțelegi că un bărbat ca mine are nevoie de o atmosferă...

— Miri !

— Da. Totuși, pentru dumneata voi renunța la plecări noaptea pe camuflaj. Dar pentru asta îmi trebuie o compensație. Nu pot sta singur. Ce vrei, să mă neurastenizez ?

Cantemir se abținu cu greu să nu spună acuma, pe față, tot ce știa despre tatăl lui și amantele lui, și despre mama lui și amanții ei. Dar nu era momentul strategic ! Se abținu. Gîndi cu furie : „Discursul ăsta, cu imoralitatea lor, îl rezerv eu pentru altă dată, altă ocazie. De fapt, cu ce drept se amestecă în viața mea intimă ? Pentru că mă întrețin ? Da ce, eu i-am rugat să mă procreeze ? Te pome-

neşti că voi fi nevoit şi eu, la rîndul meu, să-i întreţin pe ei la bătrîneţe, tot pe chestii biblice de procreaţie ! Ce poveste ilogică ! Maman, papa ! Norocul meu că sîntem bogaţi ! Au şi babacii meritele lor ! Ce-ar fi fost să mă fi zămislit oameni săraci, ca pe Lena !"

Miri deveni sentimental. Se apropie de mama lui, o luă de gît, o sărută, se prefăcu că plînge. Bîzîi. Se gîndi : „Poate prinde şi cu mama trucul cu plînsul, nu numai cu Lena." Se simţea furios că e nevoit să facă atîta teatru obositor.

— *Maman, chérie*, numai la tine mi-e scăparea, ca întotdeauna dealtfel !

Duse mîna crispată la inimă.

— Ce e ? Ce ai ? întrebă Ina speriată.

— Nimic. Puţin inima. Mă jeneză.

— Miri ! De ce fumezi ?

— Te implor, mamă ! Nu mă lăsa. Nici nu ştii ce bine le-am ticluit pe toate. Îţi jur că dacă mă ajuţi să mă liniştesc, mă apuc de învăţătură, mă culc devreme, mă îngraş, mă las de tutun...

— Cine este ?

— Ghici !

Fără voie, Ina Racoteni se gîndi la Lena. O clipă înainte, Cantemir îi spusese că fusese în grădină, că nu plecase de acasă, că era o naivă. La gîndul Lenei, se cutremură. Exclamă :

— Nepoata bucătăresei ? !

Cantemir o privi uluit :

— Cum ai ghicit ?

Ina Racoteni izbucni :

— Cantemir, nu mă nenoroci ! Cu subsolul ! Ceapă prăjită, rîntaş, lesivă, lături, mucegai, săpun prost...

— Da ce, crezi că alea din oraş sînt de uşă nobilă ? Hai, să nu exagerăm !

Cantemir hohoti în rîs. Se înecă de rîs. Ina Racoteni şopti :

— Dar pe alea nu le cunoşteam, nu spuneai că le iubeşti.

Cantemir nu se mai opri de rîs.

— Lasă glumele, mamă. Alea nu cer să le spui că le iubeşti. Te-ar lua la palme de ai încerca.

— Dar este o copiliţă, o fetiţă. Cîţi ani are ? Doisprezece ?

— Cincisprezece, cincisprezece trecuţi, în tot cazul destul de mare ca să fi marşat la jocul de-a amorul. A schimbat păpuşa. Atît ! *C'est délicieux !*

Ina Racoteni îşi privi fiul cu teamă.

— Nu ţi se pare că eşti cinic, Miri ? !

— Te-am rugat de o mie de ori să-mi spui Cantemir. nu Miri.

— Cantemir ! repetă Ina Racoteni cu glasul moale, docilă.

Cantemir înţelese că a cîştigat partida, din tonul ei. Zise :

— Hai, mamă, nu te dezminţi şi fii şi acum deşteaptă, şi nu-mi mai pune beţe inutile în roate ! În definitiv, ce rău fac, mamă ? Ce rău ? Aş vrea să ştiu, ce rău ?

Ina Racoteni şopti :

— N-am spus că faci rău. Am spus că nu-mi place. Aş fi vrut...

— Ştiu, ştiu, o contesă suedeză sau...

Tăcură o clipă.

— Mamă, şopti Cantemir.

— Da.

— Mamă, trebuie să mă ajuţi.

— La ticăloşii ?

— Lasă fleacurile ! Să mă ajuţi să fiu liniştit, sănătos, să pot învăţa.

— Cum să te ajut ?

— Mi-e frică de bucătăreasă.

— De bucătăreasă ? !

— Da, de soacra mea morganatică, din subsol.

— Îi e mătușă, nu mamă.

— Totuna e. Ea o crește.

Ina Racoteni izbucni iar în rîs.

— Nu rîde, mamă, zău mi-e frică ! Vezi, copila e minoră.

— Și dacă rămîne însărcinată ? S-a mai văzut !

— Tocmai. Mă reclamă bucătăreasa. Și...

— Vai, Miri, ce-mi făcuși ? Ce-mi spui tu e complicat rău !

— Contez pe tine, pe inteligența ta, pe diplomația ta cunoscută. Îi spui tu ceva bucătăresei, dacă... în fine, inventă ce vrei, dar scapă-mă dacă...

Valentina Racoteni, căzută pe gînduri, șopti ca în vis :

— Bine, bine, oi vedea ! Oi vedea eu ce fac, cum decurc lucrurile !...

X

A doua zi, cînd Lena se deşteptă, văzu în odaie pe nana Lisa vorbind cu Sofia Albu. Nana Lisa plîngea, iar Sofia Albu, înaltă, palidă, blondă ca inul, sta în faţa bătrînei şi-i vorbea cu vehemenţă.

Poate că însuşi glasul ei ridicat şi plînsul bătrînei o deşteptaseră pe Lena din somn.

Lena le privi şi se îngrozi. Îşi aduse aminte toate cele întîmplate şi, fără să poată lămuri cuvintele ce-şi spuneau, avu impresia că întreaga ei viaţă era în joc, că aceste fiinţe hotărau distrugerea fericirii ei.

Ce-i spusese nana Lisa în noaptea trecută fusese destul ca să priceapă că-i vor interzice să-l mai vadă pe Cantemir.

Lena hotărî să se împotrivească, să-şi apere fericirea. Îşi zise că ele nu puteau înţelege iubirea ei pentru Cantemir şi nici nu-l puteau înţelege pe Cantemir.

Sofia Albu, văzînd că Lena s-a deşteptat, se apropie cu grabă de patul ei.

— Bine că te-ai trezit. Avem de vorbit serios. Sper că veţi înţelege. Nana Lisa mi-a povestit ce s-a întîmplat cu Cantemir şi cu tine, astă-noapte...

La un pas mai în lături, nana Lisa sta și plîngea. Plîngea încet, dar continuu, ca la mort.

Sofia Albu le privi lung, cînd pe una, cînd pe alta.

— Va fi greu să ne înțelegem, îmi dau seama. Nana te iubește, deci are slăbiciuni, iar tu ești amorezată, ce să mai vorbim ?! Cu cine să mă înțeleg ? Sentimentalitățile voastre pot aduce grave încurcături, dramatice, situații...

Sofia Albu arătă cu degetul spre nana Lisa :

— Crezi că plînge degeaba ? Sau că plînge pentru că te-ai culcat cu un bărbat ? Nu. Te asigur că are motive mult mai grave de plîns ! Iar eu sînt pusă între voi două, și sînt sigură că vă veți încăpățîna să nu pricepeți gravitatea situației.

Nana Lisa, printre lacrimi, spuse :

— Nu știe, nimeni nu i-a spus...

— Cum, nu știe ? !

Cu violență, Sofia Albu se întoarse către Lena :

— Lena, nu știi că tatăl tău a fost omorît în bătăi ?

Cutremurată, Lena plecă ochii :

— Nu mi s-a spus, am auzit din întîmplare, cînd eram mică...

— Știi că Tudor, fiul nanei Lisa, se ascunde ?

— Știu. Tot așa, fără explicații, dar nu știu pentru ce.

— Știi că nu ești nepoata nanei Lisa ?

— Da, știu.

— Știi că nu ai acte ?

— Da, știu.

— Și nu te-ai întrebat pentru ce toate astea ?

— Mi-a spus nana să tac, am tăcut. Nu știu, nu înțeleg. Adică, vreți să spuneți, că noi sîntem săraci...

Sofia Albu o privi cu dispreț.

— Știi sau nu știi că au existat revoluții pe pămînt ?

— Da, am învățat. Mi-ați adus dumneavoastră cărți, am citit, mai bine zis am căutat să pricep...

Lena făcu o pauză şi izbucni :

— Dar nu înţeleg, nu ştiu cu ce este de vină Cantemir.

Sofia Albu îşi frînse mîinile. Lena mai zise :

— Eu cred că şi Cantemir, dacă ar şti tot, tot ce s-a întîmplat cu tata, cu Tudor, ar fi şi el cutremurat, ca şi mine...

Sofia Albu şi nana Lisa se uitară una la alta, îngrozite. Sofia Albu spuse printre dinţi, cu patimă :

— Lena, nu cumva i-ai spus lui Cantemir de tatăl tău, de Tudor ?

— Nu cumva ne-ai trădat ? strigă şi nana Lisa.

— Nu i-am spus nimic.

— Sau vrei să-i povesteşti ? !

— Nu, nu. N-am să vorbesc, nană, n-am să vorbesc. Ţi-am jurat că nu am să vorbesc, mă ţin de cuvînt, dar cred că dumneavoastră îl judecaţi fără a-l cunoaşte. Nu cred ca toţi oamenii bogaţi să fie fără suflet.

Nana Lisa spuse :

— Sigur, desigur că or fi şi cu suflet, dar pe ăsta îl cunosc, Lena, pe Cantemir îl cunosc, n-are suflet.

Sofia Albu zise şi ea :

— Şi eu îi cunosc pe ăştia, şi încă bine, n-au suflet. — Cînd am fost bolnavă mi-au trimis doctor, doctorii, cărţi, mîncare, chiar şi o păpuşă.

— Aveau interes de nana Lisa, bucătăreasă clasa întîi. Ce-i costa ? ! Dar ia să fie interesul lor altul...

Lena îşi aduse aminte de Cantemir îngenuncheat în grădină, cu lacrimi pe obraz, şi hotărî mai aprig să lupte pentru dragostea ei. În clipa asta, trădarea îi părea că o poate înfăptui numai faţă de Cantemir, de dragostea lor. Lui îi jurase că-l va aştepta, că nu-l va părăsi. Îi era inima fierbinte de dragoste.

La strîmtoarea în care se afla, Lena căpătă o putere neașteptată. Hotărî să se apere, să-și apere dragostea. Zise rugînd :

— Și dumneavoastră, domnișoară, sînteți de neam de oameni bogați...

Sofia Albu o privi cu uimire. Își înălță fruntea cu ostentație :

— Eu am dreptul să vorbesc așa, nu am fost fascinată de bogăție...

— Ei nu mi-au dovedit, mie personal, că felul în care îl judecați ar fi drept.

Sofia Albu o privi lung, se aplecă chiar puțin spre Lena :

Dacă ai pune tot atîta îndîrjire la bine, cît pui la rău, ai fi demnă de tatăl tău !

O durere se aprinse în inima Lenei. O durea că tatăl ei era mereu pus în fața ei ca o spaimă, ca o constrîngere să facă ce nu i se părea drept să facă, un șantaj sentimental.

Ar trebui, deci, să ascult orbește, să...

Sofia Albu zise nanei Lisa :

De la o ființă amorezată te poți aștepta la orice. În clipe de amor va povesti cu candoare tot ce știe, ca să fie interesantă, ca să-l cucerească. Va povesti tot ce știe lui Cantemir, pe care îl adoră fără să-l cunoască. Cantemir va povesti mamei lui, ea va povesti soțului ei, Alec Racoviță, care va ști ce are de făcut.

Pentru ce să povestesc ? Voi ști să tac.

Nimeni să nu făgăduiască dinainte că nu va vorbi. Nici eu n-aș îndrăzni să făgăduiesc. Aș dori numai să am puterea lui Anghel Mărgărit, de va fi vreodată nevoie. Dar tu, trăind cu Cantemir, alegînd să trăiești cu el, vei vorbi. Alegerea ta este deja o trădare. Ori cu el, ori cu noi. Alege...

Nu voi trăda. Nu voi spune niciodată nimic.

Deci, nu vrei să renunți la el ?

— Nu pot.

Sofia Albu se întoarse către nana Lisa :

— Nu ne putem încrede în ea.

Nana Lisa spuse :

— Crede, sărmana, că el o iubeşte !

— Va pricepe pe pielea ei.

Nana Lisa, cu ochii plini de lacrimi, spuse Lenei :

— Lena, fetiţo, vino cu mine. Plecăm şi om vedea noi cum ne descurcăm.

Sofia Albu le privi şi surîse ironic :

— O rogi degeaba. Mai întîi că nu va accepta, iar de-ar accepta, te asigur că peste trei zile va fugi la Cantemir. E amorezată. A hotărît. Şi-a hotărît soarta.

Ochii Lenei luceau sălbatic :

— Nană, nană, să nu fii niciodată supărată pe mine, nană ! Nu pot, îl iubesc, mă iubeşte...

— Fată, nu-l cunoşti.

— Eu zic că-l cunosc, că dumneavoastră nu-l cunoaşteţi.

Brusc, Sofia Albu se întoarse către Lisaveta Calotă, sfidînd şi ea :

— Şi acum, gata cu comentariile ! Mie, Lisaveta Calotă, să-mi spui desluşit ce ai de gînd să faci dumneata. Regret : Lena văd că şi-a hotărît soarta.

— Ce să fac ? ! Mi se rupe inima de ea ! Ce să fac ? ! Cred că acum nu e nimic de făcut. Poate va înţelege ea, Lena, poate se va sătura el, Cantemir...

Sofia Albu începu să se plimbe de colo-colo. Deodată se opri şi exclamă cu violenţă :

— Am ajuns, deci, la cheremul lui Cantemir Racoteni ! Ne răsfăţăm în amoruri cu „domnişorul" casei, unde sîntem slugă ! Ce ridicol ! Ce ridicol ! Ce trist ! Lena Mărgărit, fata lui Anghel Mărgărit ! Aşteptam să crească pentru a-i lămuri totul. Pînă acum mi-a părut prea mică, bol-

navă, slabă. Am încercat eu, am tatonat, nu pricepea. A crescut, s-a făcut mare, puternică, frumoasă şi primul gest cînd i-a fost bine, a fost să treacă de partea lor.

— Nu ştie, nu ştia, s-a îndrăgostit !

O imensă milă, un sentiment matern pentru Lena o copleşea pe Lisaveta Calotă.

Sofia Albu, îndîrjită, strigă :

— Va înţelege pe pielea ei. Auzi : amor ! Asta-i lipsea ! Amor cu Cantemir Racoteni !

Lisaveta Calotă, uluită de furia Sofiei Albu, ridică ochii şi o privi. Ştia că Sofia Albu avea dreptate, dar o vedea îndîrjită pînă la sălbăticie, fără milă, toată numai voinţă şi hotărîre. Se uită la ea cu groază. Sofia Albu continuă :

— Dacă faptele şi durerea în care trăieşti nu te-au lămurit, nu ştiu, zău, de te-or lămuri cuvinte mele !

— Lena e ca şi copilul meu. Mă gîndeam că mai tîrziu, de s-ar place ei, s-o mărit cu Tudor.

— Totul e foarte trist, dar nu e momentul să fim sentimentali. Nu vezi cît este de inconştientă ?

Sofia Albu continua să vorbească cu aceeaşi vehemenţă :

— Nu se poate avea încredere în ea. E la vîrsta cea mai periculoasă. Nu mai e un copil, ca să asculte orbeşte de noi, şi nici suficient de matură, ca să fie responsabilă şi, în plus, îşi închipuie că ştie să se conducă, ne judecă ea pe noi.

— Ce facem, ce facem ? ! se frămîntă Lisaveta Calotă.

— Va trebui ca dumneata să pleci

— S-o părăsesc pe Lena ? ! Ştii ce-a făcut Anghel Mărgărit pentru Tudor şi eu s-o părăsesc pe Lena ? !

— Dumneata nu ai dreptul să încurci lucrurile pentru Lena, fata lui Anghel Mărgărit.

— Poate, să mai aşteptăm...

— Să aşteptăm pînă va fi prea tîrziu ?

— Să o las aici, singură, să o prostitueze ?

— Ea a ales. Va continua să trăiască cu alesul inimii ei, pînă va înțelege.

— Aș vrea să mor, șopti Lisaveta Calotă într-un suspin. Aș vrea să fiu moartă.

— Viața contează, nu moartea.

— Așa viață, mai bine lipsă !

Și Lisaveta Calotă începu să plîngă în hohote.

— Sperăm că nu va fi mereu așa.

— Lena mi-era mîngîiere ! Eram fericite amîndouă...

— În subsol.

— Dă-l naibii de subsol. Poate fi omul fericit sau nenorocit oriunde.

Sofia Albu o privi cu un dispreț imens.

— Nu mai am ce discuta. Pînă mîine trebuie să fie totul clar. Regret că tot ce ai trăit, ce ai văzut nu ți-a servit la nimic. Ai suferit degeaba. Și nu îți dai seama că trăim un moment hotărîtor ?

— De ani de zile ziceți așa ! Atîta chin ! Ei ne urăsc pe noi, noi îi urîm pe ei !

— Văd că nu ne înțelegem. Te rog să nu pierzi timp. Mîine cel mai tîrziu te aștept. Vii singură la mine. Pe mîine.

Și Sofia Albu plecă, fără să dea mîna cu Lisaveta Calotă și fără să arunce măcar o privire spre Lena.

După plecarea ei, Lisaveta Calotă se așeză pe un scaun în fața Lenei și plînse. Un plîns liniștit, resemnat, dar de nemîngîiat.

— Nană, nu mai plînge, te rog. Nu-mi umple sufletul de tristețea dumitale.

Lena nu îndrăzni să-i spună ceea ce de fapt voia să-i spună : „Nu-mi strica fericirea", căci Lena, cu toată duritatea scenei petrecute cu Sofia Albu, încă simțea căldura dragostei ei pentru Cantemir, fierbinte, în inimă. Miracolul dragostei pîlpîia viu în ea.

Lisaveta o privi. Păru că vrea să-i spună ceva. Vizibil, se înfrînă. Își șterse ochii și spuse :

— Merg în piață, nu pot lăsa casa fără nimic. Apoi mă întorc, și apoi plec. Poate o să vii cu mine, poate...

Și o privi iar intens pe Lena cu implorare. Dar Lena plecă ochii și tăcu, în desăvîrșită încăpățînare.

Nana Lisa luă coșul și ieși pe ușă.

Era în plină zi. Soarele strălucea, dar nana Lisa tot în întuneric se simțea. Umblînd, nici nu-și mai șterse lacrimile, le lăsă să curgă nestăvilite pe față.

XI

Nu mult după ce Lisaveta Calotă plecase la piață după tîrguieli, în odaia unde Lena sta trîntită pe pat intră Valentina Racoteni, îmbrăcată într-un halat roz. Înaintă și rămase nemișcată în fața patului Lenei, cu țigara în gură, privind-o iscoditoare, cu ochii ei albaștri ca de sticlă, albaștri ca ochii lui Cantemir.

Lena se sperie atît de tare, încît încremeni îngrozită. Își aminti de noaptea petrecută cu Cantemir în grădină, de îmbrățișarea lor. Încă fericirea dragostei îi era caldă în trup, dar spaima urmărilor o cutremură. Numai Cantemir putea îndrepta totul. Ea nu putea explica nimic. Nu putea decît să aștepte, să-l aștepte, așa cum îi făgăduise. Va aștepta dincolo de orice piedică.

— Ce mai faci ? o întrebă Valentina Racoteni, trăgînd din țigară.

Fără să aștepte vreun răspuns, o privea pe Lena cu interes și uimire.

— Vai, ce frumoasă te-ai făcut ! Ce mare ! Ce păr frumos, o abundență, o raritate ! Și niște pistrui pe față, de tot hazul !

Zăpăcită de uimire, Lena o privea ca fascinată. Valentina Racoteni se apropie încă un pas. Instinctiv, Lena ridică un cot, ca pe vremea cînd era la cîrciumă. Gestul copilului de-atîtea ori lovit.

— Ia te uită ce căprioară sperioasă ! Ce pisică drăgălaşă ! Da ce mare te-ai făcut ! O adevărată domnişoară ! Cîţi ani ai ?

— Cincisprezece, bîigui Lena.

Valentina Racoteni se aplecă, trase plapuma şi ridică şi cămaşa Lenei. Îngrozită, Lena sta nemişcată.

— Da, da, frumoasă fată, n-am ce zice, *une petite demoiselle !*

Îi pipăi picioarele şi uşurel sînii abia mijiţi. Avea pe faţă un fel de rînjet, a joacă. Lena se înroşi.

— Ce sperioasă ! Ce pudică !

Valentina Racoteni acoperi picioarele Lenei şi se aşeză cu prudenţă pe marginea unui scaun, în faţa Lenei.

— Hai, îmbracă-te. Eşti prea mare să mai stai aici, cu lilie şi toată ceata. O să-ţi dau o odaie sus, numai pentru tine. O odaie drăgălaşă ca tine. Mi-a spus Cantemir că v-aţi împrietenit, că citeşti la geografie pe franţuzeşte. Felicitările mele. Nu te mai pot lăsa aici.

— Nana Lisa... şopti Lena ameţită.

— Oh ! Am să vorbesc eu cu ea ! Numai eu pot să-i explic ! Va fi fericită să te ştie sus, cu noi. Hai, grăbeşte-te, să-i facem o surpriză. Nu-ţi lua decît *une robe de chambre* pe tine. Am să-ţi fac eu haine noi. Am hotărît.

— Nana Lisa, şopti iar Lena, să vie nana, să-i spun că merg sus.

— Sigur că o să vie. Că doară nu pleci din casă ! Îi facem numai o surpriză. Nici ea nu pleacă. După ce vine de la piaţă, cobori la ea să-i povesteşti, cu toate că te sfătuiesc să vii cît mai rar. Nu e de tine ! Hai, grăbeşte-te, că nu am timp de pierdut. Am un *rendez-vous* în oraş. Im-

portant. Cantemir este la școală. Eu te instalez. Ai să mă servești pe mine și pe Roxana. Ai să fii o subretă, ca la operetă ! Îți fac un costum șic ! Ai să mănînci la tine în odaie. Fleacuri. Ai să asiști la lecțiile lor, ca un stimulent. Sînt leneși. Poți să iei cărți din biblioteca noastră de sus, să citești, să te cultivi, hai !...

Lena privi în jurul ei. Văzu odaia unde locuise cu nana Lisa. Hainele ei, hainele nanei. Începu să plîngă.

Valentina Racoteni o privi lung, dete din umeri cu enervare.

— Uite ce e, dacă nu vrei, nu vii. Te privește. Eu am crezut că-ți fac o mare favoare, o bucurie. Și lui Miri. Așa mi-a spus el, că sînteți prieteni, el te așteaptă.

— Eu... îngînă Lena.

Fulgerător, se gîndi că probabil Cantemir nu-i spusese mamei lui ce fusese noaptea în grădină, între ei. Înspăimîntată, Lena tăcu. Cînd va afla, o va da afară. Își aminti cu groază și discuția pe care o avusese cu domnișoara profesoară.

— E un băiat sentimental, continuă Valentina Racoteni, cu un glas duios. E în stare să se îmbolnăvească dacă refuzi. Și cum să-i explic refuzul tău ? ! Că doar n-am să-l las să vină în ascuns la tine, în grădină, vara, după boschet, și în subsol, iarna ! Ce, ați înnebunit de vă ascundeți, cînd eu vă ofer totul în deplină libertate și eleganță ? Cînd a plecat la școală, îi spusesem că te voi lua sus. A plecat fericit. Ce să-i spun din partea ta ? Să-i spun că nu vrei ? De ce l-ai lăsat să creadă că-l iubești ? !

— Eu vreau. Am spus și nanei că vreau...

— Nici nu înțeleg de ce întîrzii atît ! Că nu-ți tai nasul doar ! Cantemir a plîns ! Credea că nu vreau eu, că am să te dau afară, cu nana cu tot. Și era natural să vă dau afară, dar eu am înțeles. Sînt și eu sentimentală. Miri, afară că e și el sentimental, suferă de inimă și nu-l pot

dezobișnui de fumat. Poate ai să poți tu. Eu sînt de acord, am înțeles, dar văd că nu vrei. Te las, plec. Te privește...

— Ňana, șopti rugător Lena, să vină întîi nana și viu.

Azvîrli în jurul odăii unde locuise o privire plină de nostalgie.

— Cînd o veni, am să-i explic eu, că doar n-ai să-i explici tu. Ce, i-ai cerut voie să faci ce ai făcut astă-noapte cu Miri ? Acum nu trebuie decît să consimți ! Consimți ?

— Consimt. Am consimțit, șopti Lena, dar aș fi vrut să-i spun și nanei !

— Desigur că ai să-i spui, că n-am să te leg la gură ! Hai, decide-te, că nu am timp. Decide-ți soarta : sus cu Cantemir, sau jos cu Ilie. Hai, că nu am timp. Te instalez, și cînd vine nana Lisa îi explic eu. O să fie încîntată ce noroc a dat peste tine, iar cînd vine Miri de la școală, te găsește sus. Ce surpriză ! Și mie îmi faci un serviciu : Miri o să mă adore. E bine ?

Deodată, o bucurie fierbinte, o hotărîre năvăli în inima Lenei. Cantemir vorbise cu mama lui și ea nu se supărase. O poftea sus, în odăile cu oglinzi, covoare, flori, dulapuri cu cărți, rafturi cu păpuși, trenul mecanic cu vagoanele lui mici, și tot atunci i se ivi în gînd, ca un vis îndepărtat, gara copilăriei ei, gara cea adevărată, cu ferestrele feeric luminate, tatăl ei, Gheghe, Victoraș, departe toate ! Apoi își aminti de mîngîierile lui Cantemir, îmbrățișarea în noapte, parfumul florilor și cerul deasupra cu stelele toate. Desigur, și nana Lisa va înțelege că domnișoara profesoară este prea severă. Cantemir în grădină plînsese, căzuse în genunchi. Acum o aștepta. O iubea, o chema.

— Hai, ia ceva pe tine, orice stămbiță, că-ți fac eu altele mai elegante și scumpe...

Lena își trase sandalele în picioare, o rochie pe trup și cu degetele vîrîte în bogăția buclelor arămii ce-i împodobeau creștetul își așeză părul. Ochii îi erau mai galbeni ca niciodată. Luceau.

Valentinei Racoteni, văzînd violența cu care Lena se hotărîse, îi veni să rîdă cu hohote. Se abținu cu greu. Îi spuse cu un ton jucăuș :

— Hai, ce vrei să iei cu tine ? Păpușa cea pe care ți-am trimis-o, cînd erai fetiță ?

Valentina Racoteni văzu privirea Lenei plină de bucurie. Îi mai spuse, izbucnind de data asta în rîs nestăvilit :

— Da, ia și păpușa, dacă vrei, cu toate că sus vei avea altă păpușă să te joci.

Lena șopti :

— Mai bine iau o carte, să am ce citi pînă vine.

Și Lena făcu o pauză, întîlnind privirea fixă a Valentinei Racoteni. Spuse :

— Pînă vine domnul Cantemir...

Valentina Racoteni gîndi : „Deșteaptă fata !“ Zise :

— Perfect !

Și Lena luă *La géographie universelle*. O deschise repede, în ascuns. Privi floarea albă, floarea-miresei, presată acolo. Cantemir îi șoptise : *„Ma chérie, mon amour“*. Zise :

— Sînt gata.

Și Lena Mărgărit, fata lui Anghel Mărgărit, o porni pe scări în urma Valentinei Racoteni, spre odăile de sus

XII

Lisaveta Calotă sosi din piață ceva mai tîrziu. Cu coșul încărcat de zarzavaturi proaspete, cobori la subsol. Văzu că Lena lipsește. O spaimă nestăpînită îi cuprinse inima. O chemă, o strigă. Subsolul era pustiu. Începu să o caute pretutindeni : în spălătorie, în grădină, în pivniță. O strigă iar, dar nimeni nu răspunse. Lisaveta Calotă gîndi că de spaimă Lena fugise la cîrciumă la greci, singura adresă și loc cunoscut pe lume de ea. Dar de ce să fi fugit ? Îi propusese doar să fugă împreună și Lena refuzase !

Nana Lisa începu din nou și zadarnic să o caute, s-o strige. Apoi gîndi să meargă sus, să dea de Ilie. Poate era la el. La ora asta, toți ai casei erau desigur plecați.

Nana Lisa se simțea adînc tulburată. Cuvintele Sofiei Albu îi stăteau rană în inimă. Și spaimă îi era. În clipa asta ar fi lăsat totul baltă și ar fi fugit. Tudor, copilul ei, condamnat la moarte, sta ascuns. Nu trebuia ca din pricina Lenei, apucată de nebunie amoroasă, el să fie descoperit, prins.

Carnea pe ea se cutremură. Știa că și alți tovarăși căzuseră, chinuiți, omorîți, și totuși, nu putea pleca, fugi,

să dispară, să se ascundă, așa, fără să o mai vadă o dată pe Lena, să-i spuie să fie cuminte, să o roage încă o dată să tacă, să-i spuie că vreodată, mai tîrziu, cînd s-o putea, o va căuta...

Nana Lisa, cu întreaga povară a sufletului încărcat de durere și spaimă, începu să urce cu greu primele trepte ale scării.

Deodată, se opri împietrită. O văzu sus, în capul scării, pe Valentina Racoteni. O văzu cum cobora, ca la cinematograf vedetele : rar, treaptă cu treaptă, ca pe arcuri, cu capul sus, cu privirea ei albastră fixă privind în gol, șuierînd o melodie la modă.

Lisaveta se înspăimîntă atît de tare, că-i tremurară picioarele. Niciodată Valentina Racoteni nu cobora la subsol. Lisaveta o auzi cum strigă de sus, din capul scărilor, cu un rîs zglobiu :

— Cucu ! Eu sînt, nană Lisa ! Nu te speria. Eu sînt. Cucu !

De spaimă, Lisaveta nu putu zice nici un cuvînt. Se dete un pas înapoi, se rezemă de perete.

— Am venit să-ți spun o veste bună, nană Lisa : Lena e sus, la noi, n-o mai căuta. Am convins-o să se mute sus. Mai stă cu copiii, mai mă ajută pe mine.

Lisaveta Calotă încă nu putea vorbi. Simțea că de furie și frică se înecă. I-a fost teamă de dambla. Îi vîjîiau urechile.

— Ei, nu zici nimic ? Ce e tăcerea asta, nană Lisa ? Ce te uiți așa la mine, că nu oi fi dată cu chinoros !

— Doamnă, doamnă, nu se poate !

— Ba se poate. De ce să nu se poată ?

— Unde este fata ?

— E sus, îți spun. I-am dat odaia, știi, cea mică de pe culoar, „debaraul". Va fi odaia ei. S-a făcut mare. Am

s-o educ, am să-i dau şi zestre cînd s-o mărita, nu ar fi prima oară că aş fi naşă...

În revolta ei, Lisaveta Calotă uită o clipă tot ce vorbise cu Sofia Albu.

— Dar pentru ce, pentru ce să mi-o luaţi ? Nu se poate ! Nu dau voie !

— Ia ascultă, nană Lisa, crezi că ne jucăm de-a baba oarba ? Vreau să-i dau educaţie, s-o mărit, şi dumneata te opui ? ! Întotdeauna am fost bună cu voi. Asta este răsplata bunătăţii mele ? Te-am lăsat să o aduci aici, copil al nimănui. Nu te-am întrebat nimic. Am acceptat-o. A fost bolnavă şi te-am ajutat să o îngrijeşti...

— Da, este adevărat. Vă mulţumesc ! bolborosi în şoaptă Lisaveta.

— Ţi-am trimis doctorul nostru. I-am cumpărat doctorii, cărţi, jucării, am supraalimentat-o, acum, pe timp de război, cînd nu oricine găseşte chiar uşor de mîncare. Ce, crezi că e puţin lucru să aibă omul de mîncare în timp de război ? Şi acum, ce vrei să zici ? Ce vrei să zici cînd spui că nu se poate ? Precizează.

— E... minoră !

— Ha-ha-ha, minoră ! Auzi poveste ! Cu ce dovedeşti ? Nu are acte. Ştii că nu are acte ? Ştii ? Eu afirm că e majoră ! În definitiv, şi Romeo şi Julieta erau minori ! Ştii cine au fost Romeo şi Julieta ?

Lisaveta Calotă nu răspunse. Îşi aminti, nu de Romeo şi Julieta, ci de Sofia Albu, de vorbele ei, de spaima ei, de hotărîrile ei. Lisaveta nu putea bănui ce povestise Cantemir şi ce nu mamei lui, dar ştia cît e de mincinos, de laş.

Îngrozită, ca să nu greşească, nu mai îndrăznea să spună nimic. Simţea cum o pîndeşte pe ea, pe Tudor, pe ceilalţi toţi un pericol. Şopti :

— Au crescut mari ! Nu e bine să fie împreună !

Valentina Racoteni rîse zgomotos, teatral. Își gargarisi gîtul în hohote cristaline.

— Asta-i bună ! Asta ți-e grija ? Te-ai trezit cam tîrziu, nană. Nu mai ai ce salva. Vrei să salvezi ceva ce nu mai există de mult. Și nu Cantemir a fost primul. Aci, în subsol, Ilie...

Lisaveta Calotă o privi pe Valentina Racoteni cu atîta uimire, încît Valentina se înroși. Privirea asta fixă o jigni mai grav ca orice cuvînt. Se înfurie. Știa că nu poate fi crezută. Prinsă cu minciuna, sfidă :

— Și, în definitiv, ce te amesteci ? Eu nu știu ce drept ai să te amesteci. Vrei să o ții aici ascunsă la subsol ? Cu ce drept ? Și cîtă vreme ? Ce viitor îi pregătești ? O trîntoră. Sus, măcar șterge praful. Îi dau leafă. Îi strîng banii ei de zestre, învață cu copiii franțuzește, asistă la lecțiile lor...

— Dar asta ar fi așa, o destrăbălare. E o copilă.

— Aș, da de unde destrăbălare ? ! Am să am eu grijă să nu fie destrăbălare, așa cum a fost pînă acum, cît ai păzit-o dumneata. Destrăbălare a fost lîngă dumneata, la subsol. Copiii se iubesc. Nu-i mai putem împiedica. Cantemir e mort după ea. Au să fie fericiți.

— Vreau să vorbesc cu Lena. Unde este Lena ?

— Lena este sus, la ea în odaie.

— Doamnă, doamnă, numai să o văd !

— Îți spun că se iubesc. Chiar dacă o iei cu forța, o să fugă înapoi aici la noi, la Cantemir.

Lisaveta Calotă își aminti că Sofia Albu afirmase același lucru, și că Lena într-adevăr refuzase să fugă.

— A greșit, recunosc, dar e tînără, nu știe ce face. Trebuie să-i vorbesc.

— Ce, nu știe ce face ? ! Nu știe că s-a culcat cu Miri ? N-ai s-o vezi. Știu ce vrei : să o forțezi împotriva voinței

să te urmeze. Cine știe ce interese ai ! Poate vrei s-o vinzi. E marfă trufanda.

— Doamnă...

— Știu, pe noi, niciodată nu ne-ai iubit. Ai fost vrednică, cinstită, dar nu ne-ai fost devotată. N-ai ținut cu interesele noastre. Acum vrei să-i forțezi pe copii să nu se iubească. Nu-i putem împiedica. Vara, în grădină, în locul boschetului, dar iarna, unde ? Aci, în subsol, cu slugile, cu Ilie ? În rîsul lor ! Locul ei e sus. Vrei să-i nenorocești pe amîndoi dintr-o mîndrie absurdă, demodată ! Din pricina prejudecăților dumitale. Nu mai este la modă ce vorbești dumneata. Ce rău îți fac copiii că se iubesc ?

— Să-i vorbesc mai întîi ei...

Valentina Racoteni se enervă :

— Ia ascultă, femeie, crezi că am să pierd multă vreme cu dumneata ? ! Ce crezi, că altă treabă nu am ? Abuzezi de răbdarea mea. Ce cont am să-ți dau ? Cine ești ? Ești adusă aici de domnișoara aia profesoară, suspectă și ea, nimeni nu știe cine e, te-a adus cu acte tot suspecte și apoi ai adus-o și pe Lena, fără acte deloc. Ai abuzat de bunătatea mea, de sănătatea copilului meu ! Ce vrei, să se îmbolnăvească Miri de nervi, de inimă, pentru că dumitale nu-ți convine ? Eu am suflet, de ! Dumneata nu ai copil, nu mă poți înțelege. Domnișoara Lena nu trebuia să se lege de Miri, că doar nu a forțat-o. Să se termine toată comedia asta ! Și, în definitiv, o să-l trimit pe soțul meu să-ți explice el, mai deslușit și, dacă n-ai să-l înțelegi nici pe el, o să-ți explice Siguranța, că ții un copil ascuns aci la dumneata, un copil fără acte. O să vă facă el acte la toți. Ne-am înțeles ?

Lisaveta Calotă tăcu. Durerea și revolta îi prinseseră inima ca în gheare. Numai gîndul la Tudor îi dădu puterea să tacă, o încrîncenare în tăcere, dar nici în clipa asta nu o învinui pe Lena. Știa că Lena fusese înșelată, dar

acum se simţea silită de împrejurări să o lase pradă nevinovată. Vorbele Sofiei Albu îi sunau în gînd hotărîtoare. Abia acum înţelegea cu adevărat sensul lor : Lena putea într-adevăr vorbi, Lena putea povesti lui Cantemir tot ce avea pe suflet, gara, tatăl ei, Tudor...

Imediat după ce Valentina Racoteni plecă urcînd scările cu acelaşi pas teatral şi fredonînd aceeaşi melodie, Lisaveta Calotă, îngrozită, îşi făcu în grabă, cu mîinile tremurînde, bagajul. Luă numai cîteva lucruri. Nu-i ardea să piardă timp pentru „zdrenţe".

Îi tremurau mîinile. Nici măcar o scrisoare nu-i lăsă Lenei. Nu o mai putea vedea. Nu îi mai putea explica. Totul era prea periculos. Anghel Mărgărit murise ca să salveze oameni. Îl salvase şi pe Tudor. Iar acum ea nu îi putea trăda pe aceşti oameni, nici măcar pentru a salva pe Lena, fata lui Anghel Mărgărit.

Oare Anghel Mărgărit ar fi înţeles că e silită să o părăsească pe Lena, fata lui ? Anghel murise şi Tudor al ei trăia, în pericol, dar trăia. Totul îi era neînţeles nanei Lisa, neînţeles dar cutremurător, nu-i rămînea sfînt decît un lucru pentru care muriseră oameni în chinuri.

Şi Lisaveta Calotă fugi din casa Racoteni. Alerga repede cu bagajul în mîini, suflînd greu.

De sus, de la geam, Valentina Racoteni o văzu plecînd. Văzu şi bagajul şi goana mersului ei, şi înţelese că plecarea Lisavetei se înfăptuise. Merse la Lena, în odaie, deschise şi intră victorioasă.

Cînd Lena o văzu, se ridică de pe pat, şi aşa, în picioare, o întrebă cu glasul strangulat :

— Nana, a venit nana ? Trebuie să vorbesc cu ea. Să-i explic.

— Draga mea, nană-ta Lisa a venit şi a fost atît de furibundă pe tine, de ce ai făcut astă-noapte cu Miri. Vezi, ea e de modă veche, nu poate înţelege dragostea ta

pentru Miri, nimic din aceste lucruri, splendide, dragostea lui Miri, a început să strige că ai dezonorat-o, că ești o femeie pierdută. Zicea că nu vrea să te mai vază, că, în fine, a plecat furioasă. Și-a strîns lucrurile, și-a făcut bagajul și a plecat. Nici nu știu, zău, cum am să mă descurc fără bucătăreasă și asta din vina ta !

Lena simți că i se răcește trupul. Se făcu palidă. Se lăsă moale pe pat.

- Dar ce e, dragă ? ! Vrei puțină apă ? Ia te uită ce sensibilitate la maimuță ! Că doar n-ai să-mi leșini !

Valentina Racoteni începu să o frece pe mîini, pe tîmple.

— Stai să aduc niște colonie.

Valentina Racoteni se întoarse în goană cu o sticlă și continuă să o frece pe mîini, pe frunte.

— Las' că-ți trece ! Că doar nu vrei să spui că o iubea, sau că te iubea ! Ce, compari iubirea ei cu iubirea lui Miri ? Vezi cum te-a părăsit, fără să-i pese de tine ? Miri nu voia azi să meargă la școală. Parcă văd că o să-l implore să vină mai devreme acasă.

Valentina rîse amuzată. Continuă :

— Dar nu-i nimic. Tu rămîi cu noi, ești cu noi, așa, un fel de protejată a casei, a familiei. S-a mai văzut. Ți-am mai spus că nu te dau afară pentru că te-ai culcat cu Miri. Puteam să te trimit la casa de corecție, ești minoră, dar eu te înțeleg. Poate tu știi cine au fost Romeo și Julieta ? ! Romeo și Julieta și ei au avut rude, părinți demodați, sau așa o fi fost moda pe atunci, și de acolo s-a tras nenorocirea lor. Auzi, să se opună familia la iubirea curată a unor adolescenți ! Dar eu vă înțeleg. Uite ce odaie drăguță ți-am dat ! Aci poate Miri să vină să te viziteze, că doar n-ar fi coborît la iarnă la subsol, să te iubească în

vecinătatea lui Ilie ! O să staţi aici de vorbă, să învăţaţi, contez pe tine să-l mai ţii în frîu, să-l disciplinezi, să fumeze mai puţin, că are inima slabă. Las' că-ţi fac eu un ceai cald, că ştiu să fac ceai. Să gătesc nu ştiu, zău că o să-mi fie greu fără nana Lisa, dar m-am gîndit la tine şi am lăsat-o să plece, dar ceai ştiu să fac. Se zice chiar că-l fac foarte bun. Îţi pun şi zahăr. E război, dar avem tot ce ne trebuie. Cu camuflajul, numai noaptea este greu. E greu în timp de război ! Atîţia morţi ! Vezi ce bună sînt ! Te înţeleg. Ţi-e greu să treci de la o viaţă la alta, de la subsol la etaj, ha-ha-ha ! Dar ai să te obişnuieşti, că e mai bine la lux ca la sărăcie. Auzi, la subsol cu Ilie sau aici cu Miri ! Şi chiar de ţii la nană-ta Lisa de îţi vine să leşini că a plecat, ai şi tu puţină răbdare, că o să-i treacă supărarea şi se reîntoarce. Mie mi-ar conveni, spun drept, că-i bucătăreasă clasa-ntîi. Are şi ceva bani la mine, leafa pe trei luni, îi dau banii cînd o să revină, că doar nu-i convine să-i piardă ! De nu vine, îţi cumpăr ţie nişte rochii şi rufe, că nici nu te pot lăsa sus cu noi îmbrăcată cu rochiile vechi ale Roxanei. Sper că nu-ţi pare rău că eşti aci, cu noi, sus. Zi, îţi pare rău ? Lena, îţi pare rău ?

Cu lacrimi în ochi, Lena o privi fără să răspundă. Valentina o întrebă duios :

— De unde o cunoşti pe nana Lisa ?

— De cînd eram mică. Venea la noi.

— Unde, la noi ?

— La gară.

— Care gară. La ce gară eraţi ?

— Nu ştiu.

— Cum să nu ştii ? ! Cum îi zicea ?

— I se zicea „la triaj". Îi mai zicea şi „halta", dar nu avea nume.

— Şi unde era gara asta triaj ?

— Nu departe de Bucureşti, dar nu ştiu unde.

Cine era tatăl tău ?

[illegible] înghiți cu greu. Gîtul îi era uscat, dureros. Nu-tatălui ei știa că nu trebuia să-l spună. Îi spusese și [illegible]a Albu că va fi interogată. O teamă grea o cuprinse. [illegible]azu aievea clipa despărțirii cu tatăl ei. Obrazul umflat [illegible] bataie, mîinile în cătușe... privirea lui, glasul lui, ulti-[illegible]le cuvinte : „Mario, vezi de copil !" Apoi își aminti și [illegible]mana Lisa, cînd venise să o ia de la circiumă, cum îi [illegible]spusese să nu vorbească, să tacă, să tacă. Îi spusese că n-o [illegible] cheamă Mărgărit, ci Calotă.

Lena bîigui ca în vis.

La tren, la gară, era impiegat...

— Și cum îl chema ?

– Anghel îl chema.

— Și mai cum ?

— Calotă...

– Da pe tine, cum te cheamă ?

– Elena. Lena.

— Și mai cum ?

- Calotă.

Și Lena gîndi : ..Lena, fata lui Anghel Mărgărit".

– Și unde e tatăl tău acum ?

— A murit.

— Și mama ?

— A murit.

– Ești rudă cu nană-ta Lisa ?

— Sînt nepoată.

— Dar rude, alte rude ? Ceva rude nu ai ?

— Nu cunosc pe nimeni.

Cu cît răspundea la întrebări, cu atît mai desluşit Lena își da seama de golul, înstrăinarea, singurătatea ei. I se făcu groază. Se gîndi la Cantemir ca la ultima posibilitate de viață, ultima consolare, ultima și singura speranță. Femeia din fața ei, Valentina Racoteni, o uluia, o ameța. Se

simţea ca în marginea unei prăpăstii.

Lena repetă încet, rar :

— Nu cunosc pe nimeni.

— Dar de unde cunoştea domnişoara profesoară pe nana Lisa ?

— Ştiu şi eu ? O fi cunoscut-o aici, la dumneavoastră.

— Cum aici ?! Ce vorbă ! Nu ai întrebat-o ? Ce, a venit căzută din cer ?

— M-am întrebat şi eu, dar pe dînsele nu le-am întrebat. Credeam că ştiţi dumneavoastră.

— Nu ştii cum o cheamă ?

— Domnişoara Sofia Albu...

— Sofia Albu. Aşa mi-a spus şi mie.

— De ce ţi-a dat lecţii ?

— Eu am rugat-o pe nana să învăţ şi eu cîte ceva, şi a venit domnişoara.

— Cine o plătea ?

— Poate nana. Dar nu ştiu dacă o plătea.

— Unde locuieşte domnişoara asta ?

— Oh, nu ştiu !

— Dar nana Lisa era prietenă cu ea ?

— Oh, nu cred !

Lena îşi aminti că de atîtea ori le văzuse împreună, vorbind, temîndu-se de ea, de Lena. Tăceau imediat ce se apropia de ele.

— Nana Lisa te-a luat de la părinţi, de la gară ?

— Nu. De la cîrciumă m-a luat.

— Cîrciumă ? Care cîrciumă ? Cum îi zicea cîrciumii ?

— Îi zicea „La Termopile".

— Unde e cîrciuma asta ?

— Acolo mă descurcam eu, prin vecinătate. De acolo m-a luat nana. Eram bolnavă.

— Cum îi chema pe cîrciumari ?

— Exact nu știu. Lumea le zicea conu Termopile și coana Termopile.

Valentina rîse în hohote avîntate.

— Bună ! Bună de tot ! Am ce povesti prietenilor la bridge : auzi, conu Termopile, coana Termopile și... ești rudă cu coana Termopile ?

— Ah ! nu.

— De unde știi că nu ești și tu Termopile, rudă cu ei ?

Pe Valentina Racoteni toată povestea Lenei o uimise. I se părea că citește un roman senzațional. Cuprinsă de curiozitate, îi mai puse cîteva întrebări :

— Dar la cinema ai fost vreodată ?

— Era alături de noi un cinema de vară. O grădină. Am văzut crîmpeie de film, cînd puteam să fug o clipă.

— Mergeai acolo ? Cumpărai bilet ?

— Nu. Mă suiam pe gard.

Valentina căscă și mai tare ochii :

— Vedeai filmele cocoțată pe gard ? !

— Da.

— Cum i-ai cunoscut pe conu și coana Termopile ?

— Acolo ne-a dus nana Lisa, pe mama și pe mine, după... moartea tatălui meu. Mama a murit și ea acolo, la cîrciumă. Eu am rămas la ei. Aveam vreo cinci-șase ani, cred...

— Cît timp ai stat acolo ?

— Știu și eu ? ! Poate cinci, poate șase. Eram prea mică pentru a socoti anii.

Valentina o privi pe Lena ca pe o specie ciudată.

— Dar acum, știi cîți ani ai ?

— Cred că cincisprezece. Exact nu știu.

— Dar cincisprezece de unde știi ?

— Am socotit eu așa, aproximativ. Parcă așa spunea nana Lisa. I-am întrebat și pe greci, nici ei nu știau.

— Acte ai ?

— Cred că s-au pierdut, sau poate le are nana Lisa.

— Dar grecii nu aveau actele tale ?

— Şi pe greci i-am auzit că întrebau de acte. Au cotrobăit cînd a murit mama, n-au ştiut nici ei adresa nanei Lisa ca să o cheme.

— Deci, nici grecii nu au actele tale.

— Nu, nici ei, nu cred să le aibă. Le-ar fi cerut nana, cînd m-a luat de acolo.

În clipa asta, Lena gîndi că poate atunci cînd îl luaseră pe tatăl ei, domnii aceia luaseră cu ei şi actele. Aveau serviete în mîini. Lena îşi da seama din ce în ce mai aprig că într-adevăr nu avea acte, că nu avea pe nimeni pe lume şi nu cunoştea pe nimeni.

Valentina Racoteni rămăsese pe gînduri :

— Vezi, să nu te prind că mergi acolo, pe la conu Termopile.

— Acolo ? De ce să merg ? Au fost buni cu mine, dar s-a terminat. Nu am de ce să merg. Poate au şi plecat în Grecia.

— Bine, foarte bine. Astea nu sînt relaţii pentru tine, mai ales dacă vrei să stai în casă cu noi. Parcă ai fi Cosette !

Ca un ecou, Lena şopti şi ea :

— Da, exact, Cosette !

— Ce, ai citit *Mizerabilii ?*

— Da, *Les Miserables.*

— Ia te uită, că şi pronunţă bine, maimuţa !

Valentina făcu o pauză. Tuşi încetişor, îşi drese glasul ca şi cum s-ar fi pregătit să cînte. Întrebă în şoaptă :

— Şi acolo, la cîrciumă, niciodată, aşa, din întîmplare, vreun beţiv nu s-a dat la tine ?

Lena şopti :

— Oh, nu ! Cum era, că doar eram copil şi toată lumea credea că sînt nepoata grecilor. V-am spus că ei ziceau că le sînt nepoată.

— Şi... cu Ilie ? Niciodată ?

Lena începu brusc să strige cu vehemenţă :

— Nu, nu, nu !

— Bine, bine. Am zis şi eu aşa. Dar în „centru", adică pe aici, pe unde locuim noi, nu veneai ?

— Nu. Nici tramvaiul care trecea prin apropierea circiumii nu l-am luat. Cunoşteam numai cartierul.

— Care cartier ?

— Treisprezece Septembrie, Minotaurului, mai departe Puişor, după şinele de tren, Şoseaua Alexandriei, unde s-au dat luptele românilor cu turcii. Şi oase de oameni se mai găseau cînd săpau, cînd se clădea vreo casă.

— Şi nu te-ai mai dus pe la ei ? Adevărat ? Nu mai mergi la ei ?

— Nu. Niciodată. Am fost întîi bolnavă. Acum, în urmă, mergeam numai cu nana Lisa la piaţă, la tîrguieli.

Valentina Racoteni făcu o pauză şi, cu voce sentimentalizată, întrebă :

— Unde sînt înmormîntaţi părinţii tăi ?

— Nu ştiu. De tata, eram prea mică, iar mama, probabil a fost dusă la morgă...

O clipă, Lena o privi pe Valentina Racoteni cu uimire, ca şi cum abia acum îşi da seama că femeia asta îi stătuse în faţă. Ea era aceea care îi punea întrebările dezvăluind adîncuri atît de dureroase, încît Lena avu un suspin sfîşietor, aproape strigăt. Căzu pe pat ghemotoc şi începu să geamă. O durea tot trupul.

— Ce e, dragă ? Vai de mine, ce-ţi veni ? Las' că-ţi fac eu acte. Îl rog pe Alec. Măcar atît să fac pentru tine.

Am să te fac şi mai mare cu vreo doi ani, ca să te simţi şi tu om, femeie independentă. Şi eu sînt femeie şi ştiu ce-i aia să lupţi pentru drepturile femeii, iar dacă părinţii tăi nu au morminte, am să te duc la cavoul nostru, cavoul familiei noastre, să-l îngrijeşti tu. Se zice că poartă noroc să îngrijeşti morminte străine ! Splendid cavou ! Numai marmură, marmură neagră. În fine, nu ştiu exact ce se zice cu norocul şi mormintele, dar principalul este că poartă noroc. M-am gîndit la toate. Am să-ţi dau şi leafă. Să ai banii tăi. Tot pentru independenţă, să nu fii nevoită să ceri nimănui, să nu te vinzi. Amorul să fie gratuit. Să nu te simţi înjosită. Ai să faci economii, să strîngi bani. O mică zestre. Eşti fată drăguţă, te vei putea mărita, n-o să fie greu. Eu îţi voi face nişte rochiţe speciale, bleu, şorţuleţe în dantelă, ca o vedetă de cinema. Miri e pretenţios. Are gust bun. Îmi seamănă. Eşti nostimă de tot, chiar aşa plînsă şi nepieptănată, o pisicuţă sălbatică ! Îţi plac pisicile ? Da, zi ? !

— Da, îngăimă Lena printre lacrimi şi gemete.

— Ei, bravo ! Să le vezi pe ale mele ! Siameze rasă pură, culoarea şocolă cu ochi albaştri. Adorabile ! Mă costă o avere întreţinerea lor. Nu vor să mănînce decît carne macră crudă, *paté de foie gras*. Înţelegi, acum, pe timp de război, nu toată lumea îşi poate permite...

— Pisici cu ochi albaştri ! îngînă Lena.

Lacrimile îi curgeau şiroaie pe obraz.

— Da, da, albaştri ! Ha-ha-ha !

— Au zgardă cu clopoţei ? întrebă Lena.

Glasul îi era şoaptă înfiorată. În faţa ei se perindă amintirea gării, gara copilăriei, vagoanele de lux, femeia în geam cu pisicile ei cu zgardă cu clopoţei.

Valentina Racoteni o privi mai întîi speriată, cu uimire, apoi izbucni în hohote de rîs.

— Pisici cu zgardă şi clopoţei, ha-ha-ha ! Ce idee năstrușnică ! Dragă, eşti hazoasă de tot. Nu mă mir că lui Miri i-a plăcut de tine, dar nu înţeleg deloc de ce plîngi ? Mă plictiseşti ! Pisici cu zgardă şi clopoţei ! Auzi ce dă din căpşorul ei ! Bine, o să le cumpăr zgardă cu clopoţei, dacă vrei tu, şi o să le plimbi tu prin grădină în timp ce eu am să culeg flori. Vezi ce bine ai să trăieşti la noi ?! Uite, ca să-ţi treacă plînsul ăsta nervos, merg să-ţi fac nu un ceai, ba am să-ţi prepar, auzi, un cacao ! Pînă mă întorc, stai şi te odihneşte. Nu te speria că te încui şi lipsesc mai mult, că... nu vreau să vie Miri de la şcoală şi să te găsească plînsă, nepieptănată, zbîrlită, disperată ! Ce o să creadă ? ! Stai aici şi te odihneşte, că mă întorc eu...

Valentina Racoteni plecă, trîntind zgomotos uşa, încuie energic, dar lăsă cheia în uşă. De fapt, Valentina era cam îngrijorată : dacă nana Lisa avea totuşi acte doveditoare de vîrsta Lenei, doveditoare că-i era mătuşă, poate tutore, şi mergea şi o reclama pe Lena ?

Lena auzi cu spaimă cum o încuie în odaie. Ea plănuise ca imediat ce va rămîne singură să fugă în grabă în subsol, să vadă dacă într-adevăr nana Lisa plecase, dacă luase lucrurile, dacă nu-i lăsase vreo scrisoare...

Părăsită iar printre străini ca atunci la cîrciumă ! Lena o învinui pe nana Lisa că nu o înţelesese, că o judecase atît de aspru, că îi judecase şi pe cei „de sus" atît de nedrept. Cînd nana Lisa o adusese în această casă, bolnavă, fusese îngrijită, hrănită, i se trimiseseră jucării, cărţi, haine, doctorii. Oare era atît de mare păcatul că trăise cu Cantemir ? O făcuse din dragoste, în noaptea aceea, noaptea dragostei, noaptea trecută, îl văzuse în genunchi în faţa ei, plîngînd.

Un fior o cuprinse : un elan de forţă. Se simţea acum în stare să înfrunte orice pentru această dragoste. Ce va

spune Cantemir cînd o va vedea instalată aci, sus, lîngă el ? !

În odaie mirosea frumos a levănțică proaspătă. Lena privi în jurul ei. Pe unul din pereți se afla un dulap imens, cît tot peretele. Ușile dulapului erau deschise. Dulapul era plin de rochii, blănuri, valize, pantofi. O cantitate inimaginabilă de rochii, lungi și scurte. De acolo venea mirosul de levănțică. Pe alt perete era un lavoar. Fereastra odăii era deschisă.

Lena se ridică și merse la geam. Coroana pomilor era la înălțimea ferestrei. Printre frunze, Lena văzu grădina. Peluza, boschetul cu floarea-miresei, alb, misterios, parcă o aștepta.

Din nou un fior fierbinte o cuprinse. Ea îl aștepta pe Cantemir. Totul se va lumina cînd el va sosi.

Lena auzi o bătaie ușoară ca o încercare în ușă. Crezu că e Cantemir. Înfiorată, spuse :

— Intră !

Auzi cheia în ușă și în odaie apăru o fată, să tot fi avut 13—14 ani. Lena o recunoscu : era Roxana Racoteni, Xana, sora lui Cantemir.

Lena rămase în picioare. Roxana o privi cu uimire :

— Cine ești ?

— Sînt Lena, nepoata nanei Lisa, bucătăreasa dumneavoastră.

— Și de ce ești încuiată aici ?

— Să vedeți...

Roxana izbucni în rîs.

— Vorbești ca subalternii. Mie să-mi spui *tu*. Și Roxana, Xana să-mi zici. Auzi ? Așa e moda. Egalitate, libertate, fraternitate. Ne tutuim.

Apoi Roxana tăcu și o privi pe Lena cu atenție :

— Ești îmbrăcată cu o rochie de a mea ! Vai, cît am căutat-o ! De unde ai luat-o ?

Nu, n-am luat-o. Mi-a dat-o doamna Valentina.

— Ia te uită, ia te uită ce intimitate ! Ce-o fi apucat-o pe nobila mea mamă ? ! Ce interes o fi avînd ? ! Casa asterelor ! Eu am văzut cheia în uşă şi am intrat. Ce faci aici ?

— Eu...

— Cîţi ani ai ?

— Am trecut de cincisprezece.

— Eu voi împlini paisprezece peste trei luni.

Roxana de apropie de Lena şi zise :

— Sîntem de aceeaşi înălţime. Poate sînt eu ceva mai înaltă şi mai voinică. În tot cazul, am să te întrec. Faci gimnastică ?

Îi pipăi braţul.

— Nu, nu fac...

— Eu iau lecţii de jiujiţu, un fel de a lupta. Uite ce bicepşi am. Ştii jiujiţu ?

— Nu ştiu. Ştiam numai trînta.

— Trînta ! Unde ai învăţat-o ?

— Cînd eram la cîrciumă, cu copiii din mahala. Ne băteam.

— Care cîrciumă ? ! Ce cîrciumă ? ! Ia te uită ce interesant ! O să-mi povesteşti şi mie cum e la mahala, la cîrciumă. Mi-ar plăcea să învăţ şi eu trînta.

— Nu se învaţă. Te baţi aşa, cum poţi.

— Un fel de judo ?

— Asta nu ştiu ce e ? !

— Adică apuci cum poţi. Dar trînta ?

— Cam aşa şi trînta.

— Şi zi, ce faci aici încuiată ?

— O aştept pe mama dumneavoastră.

— Oho ! Pericol ! Ea te-a încuiat ?

— Da.

— Ia te uită ! Şi de ce eşti plînsă ? Te-a bătut cumva, cineva, te-a bătut ea ? Dar tu de ce n-ai dat cu pumnii în uşă ? Vrei să-ţi descui eu uşa ? Mie nu mi-e frică de ei, lor le este frică de mine. Nici de Miri nu îmi este frică, deşi mama numai pe el îl iubeşte, şi tata tot numai pe Miri. Dar Miri e capabil de orice, asta s-o ştii de la mine. Vezi, să te fereşti de el. Hai, spune, vrei să-ţi descui uşa, să fugi ?

— Aş merge în goană pînă jos, să văd dacă nana Lisa a plecat.

— Ia te uită ! Bine, mergi, că stau eu aici de pază, santinelă.

— Şi dacă vine doamna ?

— Îi spun că te întorci imediat, că doar nu te poate împiedica să-ţi faci nevoile !

Lena ieşi în vîrful picioarelor. Coborî în grabă toate scările. Cunoştea bine casa. Inima i se zbătea în piept ca un animal prins în laţ.

Găsi odaia de jos, unde locuise cu nana Lisa, descuiată, răvăşită, cu paturile nefăcute. Văzu că din dulap lipsea o parte din haine, dar că mai rămăseseră încă multe, şi de ale ei, şi de ale nanei Lisa. Căută în sertare : şi ele pe jumătate golite, dar nu văzu nici o scrisoare, nici un semn lăsat pentru ea. Oare nana va mai veni ? Lăsase din lucruri, dar asta nu dovedea nimic sau orice : că lăsase lucruri să aibă motiv să revină, sau că se grăbise într-atît să fugă, că fugise furioasă şi că, deci, nu va mai reveni niciodată. O va întreba pe domnişoara profesoară Sofia Albu, cînd va veni la lecţii la Cantemir şi Roxana, de nana Lisa. Dar dacă nici ea nu va mai reveni ?

Lena se uită încă în jurul ei : aci trăise cîţiva ani, dar nici în subsol nu putea rămîne toată viaţa, nu era locul ei. Nici la gară, nici la cîrciumă, dar în odăiţa mică de la

etaj, unde o încuiase Valentina Racoteni, oare aici va fi locul ei ? !

Lena fugi iar în goană sus pe scări. O găsi pe Roxana tot acolo, așezată pe divan.

— Sosiși ? Ai viteză, trei sute de kilometri pe oră ! Bine că te-ai grăbit. Să nu ne prindă mama. Acum să-mi spui tu mie, de ce te-a încuiat ?

— Să vedeți...

— Ți-am spus să mă tutuiești, mai ales cînd sîntem singure, că dacă e mama de față — ea este snoabă — să-mi spui „dumneavoastră" și „domnișoară", dar poți să-mi faci în același timp cu ochiul, ca să știm că sîntem înțelese. Eu nu semăn cu ei. Slavă Domnului ! Dacă vrei, putem fi aliate contra lor. Ai văzut proba : ți-am dat drumul să te duci jos. Dovadă că nu mi-e frică de ei ! Tata e misterios. Nu-l vede nimeni. Vine mașina dimineața de-l ia și seara de-l aduce, nu-i pasă, dar dă bani. Ți-am explicat : ei, mama și tata, nu-l iubesc decît pe Miri. Cred și eu ! Miri seamănă cu mama. Ai văzut ce ochi au ? Albaștri, ca manechinele în vitrină. De spaimă !

Roxana izbucni în rîs :

— Aș vrea să mă mărit, să scap de ei, dar sînt încă prea mică și sînt urîtă și n-o să mă ia nimeni, nici mai tîrziu. Toți cîți vin în casă se amorezează de mama. Cred și eu ! Poate că o să-mi dea zestre, mai tîrziu, după ce termin liceul, zestre mare, să scape de mine : le stau în gît. Nu semăn cu ei. Mă mărit, divorțez imediat și îmi iau zestrea. Sînt independentă, mă fac inginer. Eu mă voi adapta timpurilor noi, care nu se poate să nu vină... Înțelegi ? ! Așa scap de ei și ei de mine. Dar tu, ce te faci? Ce meserie vrei să-ți alegi ? Pari cam naivă, dar ești drăguță. O să se dea Miri la tine. Bagă de seamă. Îl cu-

nosc. Noroc că își închipuie că e bolnav de inimă. Eu nu cred. Mofturi. Răsfăț. De cînd eram mici, noi aveam o „tetă" care ne forța să mîncăm. Așa ne-am îmbolnăvit, mîncînd în silă. Mîncam și vărsam. Știi ce înseamnă să ai „tetă" ?

— Nu, șopti Lena, n-am avut tetă.

— Ce noroc pe tine ! De cînd ești în fașă vine o specialistă, te pune pe cîntar și îți dă de mîncare pînă zice cîntarul „stop". Știi ce înseamnă să fii supraalimentat cu forța, să nu-ți fie niciodată foame, ci numai greață ? De-aia am burtă. Valentina Racoteni. zisă și Ina, adică mama mea, ca să aibă siluetă, se lasă să moară de foame. Expre. Și ea își cîntărește mîncarea și se cîntărește în fiecare zi la orice oră, dar nu stă pe cîntar cînd mănîncă. Eu semăn cu tata. O nenorocire să fii fată și să semeni cu un bărbat. Să mă fi născut bărbat, ar fi fost perfect. Tu, la subsol, nu aveai cum să-l vezi pe tata. El, ca bărbat, e frumos, marțial, a fost și ministru. Dar eu ! ? Oase mari, burtă mare, gură mare la propriu și la figurat!

Roxana rîse iar. Un rîs de copil zăpăcit. Lena ridică ochii și o privi cu uimire și surîse și ea :

— Nu sînteți urîtă. Vi se pare. Sînteți foarte simpatică. Păcat că vorbiți așa !

Roxana rîse și mai tare.

— Ești drăguță ! Vrei să fim prietene ? Ne asociem contra lor.

— Vreau să fim prietene, dar nu contra familiei dumneavoastră.

— Ți-am spus să-mi zici tu. Hai, zi *tu*.

Lena o privi fix. Zise :

— Nu trebuie.

— Ești o încăpățînată, demodată, o tradiționalistă. Ai prejudecăți burgheze. Te pomenești că ții cu ei ! Încă

nu-i cunoşti, dar ai să-i cunoşti, nici o grijă. Dacă te atacă Miri, să-mi spui mie. Eu ţi-am spus : învăţ jiujiţ. Hop, hop, îl trîntesc ! Se miorlăie ca un cotoi. Nu mi-e frică de el. Numai cînd eram mică îmi era frică. Mă pîra, mă denunţa mamei. Acum lui îi este frică de mine. Spune că am să ajung o comunistă. Zice asta aşa, crede că mă insultă, dar eu cred serios că aşa va fi. M-am gîndit bine. Aşa va fi.

Lena tresări :

— Comunistă ? ! Dumneata ştii ce înseamnă să fii comunistă ? !

— Aproximativ. Acum mă iniţiez. E foarte la modă şi periculos. E aşa, un fel de societate secretă înfiinţată pentru binele omenirii. De aia sînt persecutaţi. Vor să împartă averile în egalitate. Asta vreau şi eu : să împart averea tatii şi mamei. Dacă vrei, pot să-ţi aduc şi ţie cîte ceva să citeşti.

— Da, vreau.

— Promis. O să-ţi aduc, dar secret. Dacă vrei, te învăţ şi jiujiţu. Ce atîtea mofturi ! Îl cunoşti pe Miri ? Hai, zi, îl cunoşti ?

— Da, îl cunosc.

— Sper că n-ai să mă pîrăşti că vreau să mă fac comunistă ! Şi acum, plec. Cred că e mai prudent să nu mă găsească mama aici şi că ţi-am descuiat. O fi avînd planurile ei. Dealtfel, trebuie să merg la şcoală. Miri merge dimineaţa, eu după-amiaza. Sîntem în aceeaşi clasă, că el a rămas repetent. Îl mai ajut la lecţii. E mereu obosit. Tu ai fost la şcoală ? În ce clasă eşti ?

— Nu, nu am fost încă. Am fost bolnavă, am învăţat acasă...

— Bine, las' că mai vorbim noi. Avem subiecte importante de discutat. Acum, plec. Te încui, de-acord ? Şi...

n-am văzut, n-am auzit ! Știi să taci ? E foarte important să taci, zi, știi să taci ?

— Știu, șopti Lena și din nou un fior îi cutremură ființa.

Da, știa să tacă.

Roxana plecă în grabă. Lena auzi cum încuie ușa.

Vizita Roxanei o uluise, dar într-un fel îi făcuse bine. Era mai pe înțelesul ei, mai aproape de ea.

Peste cîteva minute, Valentina Racoteni descuie ușa și apăru în odaie purtînd în mîini o tavă. Părea furioasă.

— Hai, bea șocolată, să-ți mai vii în fire, că m-am săturat de azi de dimineață ! Ce, de azi-dimineață ! Mai bine zis, de astă-noapte, scene peste scene, ca la balamuc ! Naiba de șocolată, că era să mă opresc. Auzi, să rămîn fără bucătăreasă, la naiba, că ați înnebunit cu toții ! Ce te zgîiești așa la mine ? Bea, că-i șocolată, lua-o-ar naiba de șocolată. A înnebunit Miri. Atît te anunț : să nu fugi de aici, să n-o cauți pe nană-ta, cine știe unde o fi, și tu oi fi știind și mă minți că nu știi. Sînteți niște mincinoși cu toții. Te dau pe mîna poliției ca vagaboandă fără acte, părăsită la mine în casă de o femeie nebună. Dacă vrei să iei aer, te duc eu la plimbare. La cinematograf, în centru, locuri cu bilete, nu cocoțată pe garduri. Te duc eu să vezi filme de amor, dacă amor ți-a trebuit ! Și nici la subsol cu slugile să nu te prind, că nu-i de tine, și nici cu Ilie să nu te prind, că te spun lui Miri. Vreau să-ți dau o educație mai aleasă. Chiar și la lecțiile lui Miri și ale Roxanei poți să asiști, că de rușine or învăța ceva mai bine. Iar la slugi, la subsol, de s-or mira, n-am de dat socoteală. Le spun că am eu grijă de tine, pînă o veni nană-ta să te ia. Și lua-te-ar cît de curînd, că s-o sătura și Miri de tine ! Și mai termină odată cu plînsul, că m-ai exasperat și vine Miri de la școală și te găsește în halul

asta. Sau crezi că, plîngînd, se poate ţine un bărbat ? ! O să se sature repede de tine şi tot eu am să fiu de vină, o să urle la mine că te-ai urîţit, o să plîngă, o să aibă o criză de inimă, de nervi...

Ina Racoteni plecă trîntind uşa.

Şi Lena începu să-l aştepte pe Cantemir. Numai el, numai el putea îndrepta totul, numai el putea aduce o mîngîiere în inima ei. Îl aştepta.

XIII

Ușa se descuie și Cantemir intră în odaie. Avea în braţe un buchet mare de floarea-miresei şi la subţioară o sticlă de şampanie.

Lena se ridică în picioare. Simţi că se face palidă, că i se răcesc mîinile. Şopti ca în vis :

— Cantemir !

Cantemir, stîngaci, înaintă un pas, stingherit de sticlă şi buchet. Şopti :

— *Chérie !*

Apoi se uită împrejur şi întrebă cu candoare :

— Unde să pun astea ? Ţi le-am adus. Nu vrei să mă debarasezi de ele ?

— Mulţumesc ! Să le punem, pînă una-alta, aici, pe sofa.

— Perfect.

Cantemir privi în jurul lui.

— Aşa, va să zică te-a instalat mama în budoar. Perfect !

Tăcură un timp. Cantemir gîndi : „Parcă ar fi o înmormîntare cu florile pe pat, cu privirea ei absurdă, fixă! Noroc cu şampania.“ Zise apoi tare :

— Lena, propun să bem în sănătatea noastră...

Deodată, Lena simţi o violentă nevoie de alcool. Îşi aminti de pivniţa cîrciumii „La Termopile“, de umezeala ei rece şi plină de întuneric şi păianjeni, de spaima ei. De atunci nu mai băuse. Şi acum tot spaimă îi era, poate mai gravă spaimă ca atunci, în copilărie. Simţi că tremură. Şopti :

— Da.

Cantemir răsuflă uşurat.

— Dar n-avem pahare. Că doară n-o să bem direct din sticlă. ca golanii...

Şi Cantemir rîse strengăreşte.

— Merg să aduc nişte pahare !

Şi fără să aştepte răspuns, plecă în goană, rîzînd în hohote. Lena auzi cum şi el încuie uşa. O imensă greutate sufletească o cuprinse. Se uită la sofa, la sticlă, la flori Florile-miresei, florile boschetului, ale dragostei ! Iubitul ei Cantemir nu-i spusese nici un cuvînt de dragoste, de prietenie, de înţelegere, nici nu se uitase la ea. Nevoia Lenei de-a bea deveni aprigă. Da, ca în pivniţă la cîrciumă, cînd îi era groază de întuneric.

Cantemir se întoarse îndată. Se prezentă ţanţoş, teatral, cu două pahare în mînă şi un şervet alb pe braţ. Juca rolul unui chelner stilat.

— *Madame est servie,* zise, şi începu să destupe sticla.

Făcu aşa ca dopul să sară pocnind în tavan. Cantemir rîse cu poftă. Ciocniră. Lena goli paharul pe nerăsuflate. Cantemir o privi uimit : el abia atinse paharul.

— Lena, ai mai băut vreodată şampanie în viaţa ta ?

— Da, am mai... da, am mai băut şampanie.

— Ia te uită ce temperament ! Ai şi golit paharul ? Îţi mai pun unul ?

— Da. Te rog.

— Unde ai mai băut ? La subsol ?

— Nu. La cîrciumă.

— La cîrciumă ? Care cîrciumă ?

— Unde locuiam eu înainte.

— Care cîrciumă ?

— La Termopile.

— La Termopile ? ! Ia te uită ce descopăr eu ! Şi unde e cîrciuma asta ?

— Prin cartierul Treisprezece Septembrie, Puişor, sus, pe Dealul Spirii, după şinele de tren.

— Ce fel de cîrciumă ?

— Cîrciumă, cîrciumă, cu trotuar cu leandri, cu mese cu beţivi, cîntar şi cu pivniţă mare plină de păianjeni, butoaie şi întuneric.

— Şi ce făceai acolo ?

Deodată, Lena sfidă. Toată dimineaţa fusese interogată fără înconjur : întîi de Sofia Albu, apoi de Valentina Racoteni, apoi de Roxana, iar acum Cantemir ? Reîncepea judecata neîndurătoare. Întrebările lor îi arătară brusc abisul ce o despărţea de ei. Avea dreptate Sofia Albu. Iar nana Lisa, care o iubea, plecase. Cantemir încă nu-i spusese că o iubeşte, nu o îmbrăţişase, nu o mîngîiase, nu se bucurase că o revede, nu înţelegea că ea suferă, că e încuiată în odaie ca un animal periculos, că nana Lisa o părăsise, că Sofia Albu o părăsise şi ea, că nu-l mai avea decît pe el pe lume, că totul se întîmplase pentru că îl iubea pe el, că se despărţise de întreaga ei viaţă de pînă atunci pentru că iubea, ca să fie cu el, pentru că îl iubea...

Lena şopti răspicat, privindu-l fix :

— Acolo eram slugă.

— Cum, slugă ? Erai copil.

— Copil-slugă. N-ai mai auzit de copii-slugă ? Serveam clienţii.

Şi Lena goli şi al doilea pahar de şampanie.

Cantemir o privi ofuscat, tăcînd, gîndind : „I s-o fi urcat la cap şampania ! Două pahare pe nerăsuflate ! M-a întrecut. Eu sînt încă la prima jumătate. De se îmbată, ce fac cu ea ? M-aş da la ea, dar aşa, ziua în amiaza mare ! Mă omoară mama !"

Încet, gînditor, Cantemir mai sorbi puţin din pahar, în silă.

Lena îi spuse :

— Te rog, fii bun, mai dă-mi şi mie. Îmi e sete.

— Poate vrei apă ?

— Nu, şampanie.

Cantemir îi turnă.

— În sănătatea noastră, zise Cantemir.

Ciocniră. Cantemir se aplecă puţin şi o sărută pe obraz uşurel.

— Miroşi a ţuică, îi zise Lena, care cunoştea bine mirosul ţuicii. Te aşteptam. Unde ai fost ? Unde ai băut ? De ce nu ai venit mai repede ?

Cantemir o privi uluit. Îşi zise : „Asta îmi mai lipsea, nu-mi ajungea cu mama !" Şopti, căutînd să surîdă politicos :

— Nu mă lua aşa, de scurt. Am fost cu nişte colegi, n-am putut scăpa. Şi eram fericit, ştiam că mă aştepţi, aşa credeam. Să fi ştiut ei, colegii, povestea noastră, norocul meu...

— Cum ? ! Le-ai povestit ?!

Cantemir se fîstîci :

— Au ghicit cîte ceva, oricît m-aş fi ferit. Vor şi ei să te cunoască. Noroc, Lena.

Lena îl privi fix, de aproape. Nu-l văzuse așa niciodată. Totul fusese în goană, în grădină, noaptea : „Plei, Redi !“

— Ce te uiți așa la mine ?

— Te-am așteptat. Oh, cum te-am așteptat ! Nana Lisa s-a supărat și m-a părăsit. Eu nu cunosc pe nimeni pe lume. Nu te am decît pe tine, Cantemir.

El o privi cu enervare și gîndi : „Parcă am fi căsătoriți, asta îmi mai lipsea ! În ce m-am băgat, Doamne !“ Zise :

— Bineînțeles.

Lena întinse mîna și îi atinse obrazul.

— Vreau să-ți văd ochii. Sînt albaștri ca cerul vara, amețitori. Tu nu ametești cînd privești cerul ?

— Nu. De ce ?

— Eu ametesc.

— Ai băut prea repede șampania.

— Nu cred. Sînt învățată. Eram învățată cu băuturi tari.

— Ce ? ! Lena, te rog, nu mai vorbi prostii. De cînd am venit, numai prostii vorbești. Mă și sperii. Eu mă bucuram să te întîlnesc, să mă odihnesc lîngă tine...

— Cantemir, spune-mi că mă iubești. Nu te am decît pe tine pe lume.

Cantemir se stăpîni să nu se ridice și să plece. Șopti :

— Bineînțeles că te iubesc, dar să știi că mă așteptam la cu totul altă primire din partea ta.

— Și eu.

Lena căzu pe gînduri. I se făcuse un pustiu în inimă, un pustiu unde se putea prăbuși. Și reazem, nicăieri ! Întinse mîna, mîngîie fața lui Cantemir. Noaptea din ajun, noaptea dragostei era pierdută. Totul se pustiise.

Lena se trase mai aproape de Cantemir, să caute reazem. Își puse capul pe umărul lui. Repetă iar :

— Stai o clipă așa, Cantemir, stai. Nu te am decît pe tine pe lume.

Avea nevoie să-și aline chinul. Trei cupe de șampanie nu erau suficiente pentru anestezie. Totuși, Cantemir era lîngă ea, ochii lui, tot atît de albaștri, Plei, Redi, mingile zburau, Cantemir, ușor, alerga.

Acum însă era lîngă ea. Îl mîngîie, îl sărută. Pentru el, pentru dragostea lui avusese curajul să se despartă de nana Lisa, să înfrunte pe Sofia Albu.

Lena se strînse mai tare lîngă Cantemir. Apoi, simți cum încet, încet Cantemir se desprinde de ea. Îl văzu că merge spre ușă. Lena crezu că va pleca, poate pentru totdeauna. O durere sfîșietoare îi tăie inima în adînc. Nu strigă. Răbdă, răbdă ca un animal lovit de moarte. Cantemir va pleca pentru totdeauna.

Dar Cantemir pur și simplu deschise ușa, scoase cheia din broască din afara ușii și încuie ușa pe dinăuntru. Șopti :

— Oricine ar chema, ar bate la ușă, tu să taci, auzi ? Să taci. Știi să taci, orice ar fi ? Știi să taci ?

Da, știa să tacă. Va tăcea.

Era în brațele lui Cantemir. Aștepta miracolul sfînt al dragostei.

În grabă, se culcaseră peste buchetul de flori, floarea-miresei. Strivită, floarea își înălță parfumul amețitor. Lena închise ochii. Se dărui visului. Era noapte, era în grădină, Cantemir o iubea...

Dar Cantemir se înfurie, Lena îl simți cum transpiră rece și cum șoptește :

— Nu știu ce am. Mi-e rău. Tu ești de vină, m-ai primit ca pe un cîine. Din pricina ta parcă nici nu mai sînt bărbat...

Dete Lenei un brînci. Se ridică furios. Se așeză pe marginea canapelei, privind speriat în jurul lui.

Lena, speriată și ea, îl cuprinse, îl mîngîie.

— Iartă-mă, iartă-mă. Și eu sînt speriată. Las' că va trece, Cantemir, te iubesc. Sîntem împreună doar...

— Va trece pe naiba ! Și doctorul mi-a spus că risc așa ceva. Asta îmi mai trebuie. Cu toate pretențiile tale. Ești o... o... nerecunoscătoare !

Lena luă cupa de șampanie și i-o întinse. Cantemir bău cu însetare.

Acum sta pe marginea canapelei, cu capul vîrît în palme. Brusc, sări la lavoar și vărsă.

Lenei i se păru că e la cîrciumă, la Termopile. Îi răzimă fruntea. Îl sprijini. Știa ce trebuie făcut.

Cînd termină, Cantemir se clăti cu apă pe față și apoi dete un brînci violent Lenei, care încă încerca să-l mîngîie, să-l liniștească.

— Femeie tîmpită ce ești, m-ai nenorocit !

Așezat pe sofa, Cantemir începu să plîngă. Apoi brusc se ridică în picioare, mai dete cu furie un brînci Lenei, care se apropiase iar, își așeză hainele, le netezi cu mîinile, își netezi și părul, își șterse ochii cu dosul palmei :

— O să te spun mamii, să te dea afară. O să zică și ea că tu ești de vină că sînt bolnav, că mi-ai dat să beau cu sila. Cine mai e în stare să-și facă lecțiile ?! Credeam că ai să mă ajuți, nu să-ți bați joc de mine !

Cantemir plecă, fără să se mai uite la Lena. Trînti ușa, dar nu o încuie.

Lena rămase singură. Se așeză pe marginea canapelei. Văzu lîngă ea buchetul de floarea-miresei strivit. Parfumul îi era violent, dar putred acum. Pe jos sta sticla de șampanie. Mai era șampanie suficientă. Lena luă sticla și bău

direct din sticlă, cu grabă. Aproape o goli pe nerăsuflate, cu silă, dar bău cu înfrigurare.

Îi era silă. O silă totală. Alcoolul băut o ameţise, dar mintea îi deveni de o luciditate monstruoasă. Avea oroare de viaţă, de şampanie, de Cantemir, de dragoste şi, mai ales, de ea însăşi. Şi ruşine îi era. Ruşine. Auzea, ecou din adîncul fiinţei ei, glasul Sofiei Albu :

— Şi cînd o să pricepi pe pielea ta, să-ţi aduci aminte de mine !

Blestemul se împlinise mai repede chiar decît crezuse Sofia Albu. Lena îşi aducea aminte şi de plînsul nanei Lisa, de moartea mamei ei, de vocea tatălui ei :

— Dă-i la naiba de frumoşi !

Aşa spusese el, fără ură, el care plătise cu viaţa.

Îşi aducea aminte tot, dar prea tîrziu. Îşi amintea şi cum, după ce conu Termopile tăia gîtul găinilor, pasărea, fără cap, încă se zbătea minute întregi, lovindu-se de pămînt. împroşcînd sînge.

Asta simţea Lena în acea clipă. „Acum ar trebui să mă sinucid, îşi zise, nu mai am nici un rost pe lume. Nici reazem nicăieri. Nu am unde fugi. Cantemir a uitat să mă încuie. Cobor în subsol, eu, sluga din subsol, şi mă spînzur. Mă încui eu de data asta şi mă spînzur. Nu ca răzbunare, eu sînt de vină, nu pot fi supărată pe nimeni, dar trebuie să mă spînzur. Să se descurce «cei de sus» cu mine moartă, fără acte, aşa cum or şti. Peste ani, nana Lisa o să vină să mă caute, o să afle aşa cum a aflat şi de mama, atunci, la cîrciumă, că sînt şi eu moartă, aici, în subsol. De fapt, sînt ca şi moartă. E simplu, într-un fel sînt moartă. Mi-am pregătit singură moartea asta a mea. Nu e de vină nimeni, decît numai eu, numai eu. N-am vrut să ascult de mine. Gestul ultim, să mă spînzur, e natural. Da, pe pielea mea am înţeles."

Lena rămase în vidul vieții ei, nemișcată. O clipă stătu așa, înainte de a porni spre subsol, spre moarte. Era ca de piatră. Străină.

Și tot glasul Sofiei Albu sună în adîncul ființei ei :

— Anghel Mărgărit a murit pentru că nu a vrut să-și trădeze tovarășii !

„Iar eu vreau să mă omor, ca să scap de pedeapsă, de răspundere. Mor din lașitate. Fata lui Anghel Mărgărit se omoară din lașitate !"

Abisul între moartea tatălui și posibila ei sinucidere i se înfățișă amețitor. „Cînd tatăl meu a fost în pericol, ar fi putut să se spînzure în magazie, înainte de a fi prins, ca să scape, și nu s-a spînzurat. Și-a primit viața și moartea, ca să nu trădeze. A fost un sfînt ; iar eu vreau să mă omor din lașitate, ca să nu răspund de greșelile mele. Pe pielea mea, acum pe pielea mea să plătesc. N-am să mă spînzur. Am să rabd. Măcar atît : să rabd. Ce mi se mai poate întîmpla ? Rușinea nu o pot șterge niciodată, nici dacă mă spînzur, nici dacă beau. Nu vreau să uit nimic. Nu vreau să-l uit nici pe tata, nici păianjenii din pivnița umedă, nici cătușele la mîinile tatei, nici fața lui umflată de bătăi, nimic nu vreau să uit. Nu trebuie să uit. Îl voi ține minte și pe Cantemir. Oh, cum îl voi ține minte, pe el și pisicile cu clopoței. Toată viața îl voi ține minte. Am să rabd. Am să rabd. N-o să fiu lașă. Am să-mi rabd pedeapsa. Ce experiență ! Răbdarea mea o să fie mai grozavă ca pedeapsa. Mai aprigă ca moartea. Oare viața mea o să fie mereu inutilă, slugă la cei de sus ? Ce caut printre ei ? Or să mă dea afară ! Cîine izgonit ! Vagaboandă fără acte ! Am să rabd, am să rabd. Nu trebuia să fi făcut ce am făcut. La un moment dat totul depindea de mine, dar acum totul nu mai depinde decît de răbdarea mea ! M-am răsfățat. M-am răsfățat, pentru plăcerea mea am trecut peste orice povață. Sofia Albu a avut dreptate. Am trădat !"

Nu se simţea responsabilă nici că se născuse la gară, nici că tatăl ei fusese omorît, nici că fusese crescută la cîrciumă cu beţivii, dar de faptele petrecute în urmă se simţea adînc vinovată. Acum ameţeala răsfăţului nu-i mai părea scuză suficientă.

„Trebuie să îndur fără să mă sinucid. Ar fi o laşitate în plus, un răsfăţ în plus. Trebuie să îndur ! Voi îndura !"

XIV

Nedormită din ajun, ameţită de şampania băută, frîntă de chin, Lena la un moment dat aţipise, aşa, ziua în amiaza mare, pe sofaua plină de floarea-miresei strivită, îmbrăcată, încălţată, cu faţa umflată de plîns.

În timpul somnului visă un vis de groază : se afla la gară, gara copilăriei. Totul se petrecea la un etaj al gării. Era acolo sus, cu tatăl ei, Anghel Mărgărit, şi cu Cantemir Racoteni. Văzu cu oroare cum tavanul gării se cocîrjeşte, cum crapă, cum se dărîmă peste ei. Vertiginos, îl luă pe Cantemir sub braţ şi sări afară pe geam, ştiind că pe tatăl ei l-a părăsit şi că el va fi îngropat sub dărîmături. Cu Cantemir sub braţ, ajunsă jos, îşi dădu seama că nu l-a salvat pe Cantemir, ci o simplă sticlă goală. Îşi aminteşte că ea a băut sticla. În vis, aşezată în plin cîmp, imens cîmp, singură, ştia că tatăl ei e sub dărîmături, mort, şi că pe Cantemir, dispărut. nu-l mai poate găsi niciodată. Se întrebă dacă singurătatea asta, cu casa dărîmată în faţa ei, este a pămîntului întreg, sau numai a gării

Aşteptă să se dărîme şi pămîntul. Îi era o spaimă cumplită. Frica vidului fără iertare, a singurătăţii absolute !

Lena se trezi, înţelegînd că visul nu era decît imaginea gîndurilor şi a sentimentelor ei simplist împletite, dar perfecte.

Pînă în clipa de faţă, a visului, mintea ei, încă prea fragedă, nu avusese puterea decît să hotărască încrîncenata ei răbdare.

Acum însă avu puterea să înţeleagă şi ce i se întîmplase. Mai clar, mai desluşit decît ar fi putut gîndi trează fiind. Ştia că a fost vis, dar ştia că nu suferise zadarnic în timpul acestui vis-coşmar. Înţelesese ceva ce trează nu avusese puterea să accepte. I se ivi desluşit nu numai că nu trebuia să se omoare din laşitate, dar că îl trădase pe tatăl ei şi crezul lui, pentru Cantemir, pentru plăcerea ei. Fascinaţia unei lumi, care nu era a ei ! Un furt. Nu cîştigase acest drept. Se infiltrase în totală inconştienţă. fără gînd. Numai poftă şi dorinţă. Fără să asculte de glasul celor ce ştiau prin suferinţă, prin sacrificiu şi voiau să o deştepte, să o ferească.

Se răsfăţase fără margine. Se răsfăţase mai rău decît se puteau răsfăţa „cei de sus".

Lena încă nu ştia că e mai uşor să rabzi greul, decît să nu te răsfeţi la bine.

Şi deodată, ca un strigăt în noapte, noaptea gîndurilor ei, sfîşietor, Lena îşi dădu seama că nu-l mai iubeşte pe Cantemir. Cantemir nu mai însemna decît o rană în trup. Fascinaţia iubirii se destrămase. Iubirea nu mai putea tresări în inima ei, nici cînd îl va vedea, nici cînd se va gîndi la el.

Durerea Lenei era sfîşietoare, dar vindecarea definitivă : se terminase povestea ei de iubire. Fusese vis, Plei-Rodi, fascinaţie, vis fără urmare !...

Trecutul trăit şi visul visat nu mai existau decît în amintire. Singura realitate era numai durerea pe care o simţea vie în trupul ei. Se putea oare să continue coşmarul vieţii, fără sfîrşit ? Să nu-şi găsească nici un rost în lume ?

Acum, cînd se deşteptase la realitatea vieţii, aceste întîmplări reale îi părură tot un coşmar întunecat, aproape întruchipînd imposibilul. Da, va răbda, va răbda, cu încrîncenată răbdare !

Cine fusese de vină ? În tot cazul, nu Cantemir.

„Eu, numai eu. El nu s-a căznit să pară altfel decît ceea ce este. Nu a jucat un rol. Nu a minţit. Iar eu, ca să mă răsfăţ, nu am avut puterea să-l văd aşa cum este. Degeaba nana Lisa şi Sofia Albu mi-au atras atenţia, n-am vrut să ascult, n-am vrut să mă deştept din visul meu de amor, aveam nevoie de ceva extraordinar şi l-am ales pe Cantemir ca să întruchipeze fericirea, pentru că avea ochii albaştri ca ai păpuşilor şi juca tenis. Florile erau înflorite, Cantemir a îngenuncheat în faţa boschetului, a plîns, i-am văzut lacrimile pe obraz, a plîns pentru că nu i se dădea ce dorea în acea clipă. Nu mai am pe cine iubi, decît morţii şi dispăruţii, iar Cantemir, aşa cum l-am imaginat, nu există pur şi simplu nu mai există".

Lena îşi mai zise : „Cînd eram mică şi stăteam iarna în ger cu bidoanele ca să cumpăr gaz, aşteptam să mă fac mare să vină nepotul coanei Termopile să mă ia de nevastă, să mă scape de chin. Dar acum ce mai pot aştepta ?"

Stînd aşa, abia deşteptată din somn şi deşteptată totdeodată la această aprigă luciditate, covîrşitoare pentru vîrsta ei, Lena căută în ea însăşi puţină lumină, un sprijin pentru a putea îndura aspra realitate a vieţii. Efortul pe care îi încerca pentru a se trezi mai adînc o făcu să găsească în ea, nemişcată, o putere care o susţinea. Era în-

săşi puterea vieţii, izvorul viu, atît de misterios şi atotputernic al inimii ei.

Miezul încăpăţînat al firii îi păru o realitate pe care se putea rezema.

Un fior o cutremură, un sentiment sacru al vieţii, un legămînt cu viaţa.

Nu ştia cît timp dormise aşa, ziua în amiaza mare. Afară, lumina începuse să se ofilească. În curînd va fi seară. Trecuse o zi. Oare Cantemir, aşa cum ameninţase, o pîrîse mamei lui ? Va fi oare dată afară ?

Lena încercă uşa odăii. Era descuiată. Ar fi putut fugi, dar unde să se ducă ? Nu avea unde. Ar fi vrut să mai coboare o dată în subsol, să controleze dacă totuşi nana Lisa nu se întorsese, să o implore să fugă cu ea. Şi ar fi vrut să se spele, să se pieptene, să se schimbe, dar îşi dete seama că nu era prudent să coboare la subsol. Valentina Racoteni îi spusese să nu coboare. Îşi aminti de propunerea Roxanei să fie prietene, aliate, dar îşi dete seama şi de lăudăroşenia acestei fetiţe căreia, ca şi lui Cantemir, nu-i fusese niciodată foame.

Lena nu avea bani, nu avea acte, nu cunoştea pe nimeni. Depindea de „oamenii de sus". Dată afară din această casă, putea muri de foame, cerşetoare pe stradă, sau să fie arestată ca vagaboandă.

Cît timp va trebui să îndure soarta asta ? Nu ştia, şi nici nu bănuia cum ar mai putea să se schimbe vreodată ceva.

Sticla de şampanie ! Pe jos, sub măsuţă, văzu sticla de şampanie goală. În inima ei, fără cuvînt, jură că niciodată nu va mai căuta în alcool alinare, aşa cum făcuse cînd era la cîrciumă, şi nici acum, în durerea despărţirii de Cantemir. O putere pură o susţinea.

Lena se ridică, își netezi rochia și părul, fața, apoi tiptil ieși din odaie. Cunoștea bine casa, odăile toate, de cînd o ajutase pe nana Lisa la dereticat.

Se îndreptă ușor, tăcut, spre odaia Valentinei Racoteni. Valentina Racoteni era stăpîna casei, stăpîna ei. Inima Lenei parcă era moartă. Un timp, stătu la ușa odăii Valentinei Racoteni, apoi bătu la ușă ușurel.

Vocea Valentinei Racoteni, care îi păru Lenei speriată, strigă :

— Stai că viu, nu intra ! Cine e ?

— Doamnă, e Lena...

Lena văzu cum se deschide ușa și cum Valentina Racoteni îi apare în prag. Observă cu uimire cum Valentina Racoteni îi surîde :

— Tu erai ? Te-ai deșteptat ? Am fost la tine, dar dormeai. Te-am lăsat să dormi.

— Vă mulțumesc, doamnă. Aș putea să vă ajut cu ceva ?

— Bine că ai terminat cu plînsul, că m-am săturat. Te-am lăsat cu Miri toată după-amiaza, tocmai ca să te potolești. Amor, amor, dar datoria e datorie. Și Miri doarme la el în odaie. Să nu vă mai prind că stați ziua în amiaza mare încuiați în odaie. Slavă Domnului că nu mai plîngi. Bravo lui Miri ! Ce ți-e amorul ! Te consolează de orice!

Lena întrebă timid :

— Doamnă, credeți că nana o să mai vie ?

— Aș, nu cred. Era furioasă. Vezi să nu începi iar să plîngi, că nu mai am răbdare.

— Nu, doamnă. A fost greu, dar am înțeles...

Între timp, cum ușa rămăsese deschisă în spatele Valentinei Racoteni, Lena văzu în odaie un bărbat. Era tînăr, înalt. Sta în picioare și se apleca, încercînd să descopere cu cine vorbește Valentina Racoteni. Apoi începu să se plimbe agale prin odaie. Lena întrebă din nou :

— Aș putea să vă ajut cu ceva ?

Valentina rămase o clipă pe gînduri, cercetînd-o cu o privire fugară :

— Sînt îngrozită că am rămas fără bucătăreasă. Sîntem cu toții flămînzi. Ți-o fi și ție foame. Cînd vine diseară Alec, ce-i dau să mănînce ?! Știi să gătești ?

— Nu ca nana Lisa, dar cîte ceva știu. Cunosc casa. Vă pot ajuta, cred.

— Ah ! Ce bine ! Miri doarme, dar cînd s-o trezi, o să fie furios.

Lena gîndi : „Deci, nu i-a spus mamei lui nimic, nu m-a pîrît".

Valentina o întrebă :

— Dar un aperitiv, așa, pentru două persoane, știi să dai ?

— Da, știu.

— Ce noroc pe mine ! Ce bine că ești aici ! Am un musafir. Și nu știu cum să mă descurc !

O caldă recunoștință năvăli în inima Lenei. I se păru că nu e singură pe lume, că ar putea avea un rost. O recunoștință ciudată, care nu se referea la nimeni : nici la Cantemir, că nu o pîrîse, nici la Valentina, care se bucura că o vede. Cuvintele astea ale Valentinei „Ce bine că ești aici !", ca și cum ar fi fost șoptite anonim, auzite din aer, din nimic, păreau un răspuns de încurajare la întrebarea ei de angoasă de acum cîteva clipe, întrebare pusă nimănui, sau soartei, cînd îi fusese teamă că va fi dată afară ca o intrusă, o vagaboandă, și neștiind unde să se ducă.

Valentina Racoteni îi sta în față. Ochii îi erau albaștri ca ai lui Cantemir. Frumusețea acestei femei îi făcu plăcere Lenei. Era plăcerea pe care o avea cînd, copil fiind, vedea vagoanele de clasa întîi, dar plăcerea era acum lipsită de orice fascinație, de orice iluzie. Era o bucurie dezlegată de așteptări, ca o muzică auzită întîmplă-

tor, cînd treci prin faţa unor ferestre deschise.

Se simţea puternică ! Va lupta ! Va lupta şi va învinge !

— Doamnă, ca să vă pot ajuta, trebuie să mă lăsaţi să merg în subsol. Fiţi fără teamă. Nu am de dat socoteală nimănui. Nana Lisa a plecat. Se poate crede că e în concediu, sau orice. Eu sînt aici. Vă ajut. E natural.

Valentina Racoteni o privea tăcută, pe gînduri. Lena zise :

— Ştiu ce e în cămară. O ajutam pe nana. De cînd am fost mică am lucrat. Încropesc eu ceva.

— E îngrozitor fără bucătăreasă.

— Da, este, afirmă Lena.

Adăugă :

— Să mă lăsaţi apoi, doamnă, să-mi iau mai tîrziu nişte cărţi, în odaie.

— Vei fi un bun exemplu pentru Miri şi Xana. Faci ce vrei, dar numai să ne găteşti de mîncare.

Cînd Lena sosi sus cu o tavă pe care pregătise aperitivul, bătu la uşă şi intră. Valentina Racoteni se ridică şi, înveselită, strigă amuzată :

— Ţi-ai pus şi un şorţ ! Eşti adorabilă !

Se întoarse către bărbatul din fotoliu, care sta picior peste picior.

— Ea este Lena, de care ţi-am vorbit. Nu a fost în viaţa ei într-o sală de cinematograf şi nu cunoaşte nici Bucureştiul.

Omul o privi atent pe Lena, o cercetă şi zise :

— *Quinze ans ! Elle est adorable. On peut comprendre Miri !*

— Taci, zise Valentina. Ştie franţuzeşte.

— *Tiens, tiens, elle ne connait pas Bucarest, mais parle le français ! Tu comprends le français, ma petite ?*

Lena îl privi în treacăt şi nu răspunse.

— *Quels yeux ! Elle pourrait être dangereuse !*

Lena puse tava pe masă, surîse ușor Valentinei și ieși.

Seara, după cină, care fu pregătită de Lena, dar servită ca de obicei de Ilie, Cantemir Racoteni avu o convorbire cu mama lui.

— Mamă, îi spuse Miri. M-am săturat de Lena și te rog să o dai afară.

— Ce, ai înnebunit ? După toată cazna mea să aranjez lucrurile după placul tău ? Ce-ți veni ?!

— M-a insultat.

— Cum te-a insultat ?

— În fine, mă privește cum. M-a insultat, dar nu mai vreau s-o mai văd în ochi. S-o dai afară.

— Nu o dau. Am nevoie de ea.

— Să n-o mai văd, să n-o mai văd. Mă îmbolnăvesc dacă o mai văd !

— Ce ? Te-a refuzat ? întrebă Valentina, foarte intrigată.

— E o tîmpită. Nu-mi place.

— Azi-noapte spuneai că e delicioasă. Trufanda. Mă implorai să o aduc sus, că te sinucizi.

— Azi spun că e o tîmpită, și gata. S-o dai afară. Să n-o mai văd.

Valentina căzu pe gînduri. Zise hotărît :

— Nu o dau. Din pricina voastră, a amorului vostru, am rămas fără bucătăreasă. Am angajat-o pe Lena bucătăreasă. Măcar atîta avantaj să am. Că doar n-am să mă apuc să gătesc. Nici nu știu. Miri, ești nebun, exagerezi.

— Bucătăreasă ! Lena bucătăreasă ! Păi e un copil !

— Care copil ! Cînd ați făcut ce-ați făcut, nu era copil ?!

— Lena bucătăreasă ! Ce, știe să gătească ?

— Ce ai mîncat adineauri era gătit de ea. A învăţat de la nana Lisa şi probabil de la circiumă. Mi-a servit un aperitiv ca la restaurant.

— Care cîrciumă ? Începi şi dumneata cu cîrciuma ? Cîrciuma-fantomă ?

— A fost crescută la o cîrciumă, la conu şi coana Termopile !

Valentina Racoteni rîse cu poftă.

— Prin cartierul Puişor ? După şinele de tren ? şopti Cantemir.

— Nu ştiu detalii, dar cam aşa ceva, şi nici nu mă interesează, dar, hotărît lucru : nu o dau afară, că am nevoie de ea. Îi spun lui Alec să-i facă acte şi o ţin. Poţi să zici ce vrei. Nu o dau afară. Astea-s mofturi nepermise din partea ta.

— Niciodată nu m-ai înţeles. Trebuie să-ţi închipui că, dacă vorbesc aşa, dacă îţi cer, e că e lucru serios.

— Ce ai cu ea ?

— O aversiune, nu ştiu cum să spun, o alergie...

— Hai, Miri, potoleşte-te.

Miri urlă :

— Să locuiască în subsol, în odaia de jos, cu slugile. Să nu o văd, să nu vie sus...

— Ba va locui sus, în *débaras*. În odaia de jos din subsol va locui altă bucătăreasă.

— Mamă, mamă, te implor ! Cînd găseşti altă bucătăreasă, o dai afară pe Lena ?

— Nu o dau. Mă va servi pe mine. Rămîne în *débaras*, la îndemîna mea. E protejata mea. E subreta mea. Am vorbit şi cu Alec şi e de acord. Săraca, nu o putem lăsa aşa. Nu are pe nimeni pe lume. Totul e perfect : caut o altă bucătăreasă. Ilie serveşte la masă şi ea rămîne subreta mea.

— Cînd ai vorbit cu tata ?

— A trecut pe acasă. Îi face actele. I-am explicat situaţia.

Miri se sperie :

— Ce ? I-ai spus de mine, de ea ?

— Nu, nu, am aranjat eu toate. I-am spus că m-am certat cu nana Lisa şi că am adăpostit-o din milă pe Lena.

Seara, tîrziu, după ce termină treaba în subsol, Lena urcă sus, în *débaras*. Îşi cără din lucruri, din cărţi. Se simţea frîntă de oboseală, dar cu aceeaşi îndîrjită hotărîre în inimă. Tot ce fusese pînă acum se terminase, murise. Îşi da bine seama că nici aci, în *débaras*, nu era locul ei, dar pînă una-alta aci se afla, aci trebuia să rabde. Tot ce începea era nou, era altceva. Nu ştia ce, dar hotărît începuse altceva. Singura realitate care avea continuitate cu ce fusese pînă acum era forţa fiinţei ei. Va răbda. Viitorul era al aşteptării.

Se dezbrăcă şi se culcă.

Cineva bătu la uşă. Lena tresări, merse şi deschise. Era Alec Racoteni. Purta un halat vişiniu peste pijama. În picioare avea papuci de lac negru, părul îi era perfect pieptănat. Mirosea tare a apă de colonie.

— Fetiţă, ca să-ţi pot face actele, trebuie să stăm de vorbă.

Alec Racoteni intră şi închise uşa în urma lui. Avea privirea fixă. Tenul măsliniu, foarte palid, contrasta cu părul lui lucios, de un negru absolut.

Se opri în faţa Lenei, o privi lung fără să surîdă, sever, grav şi îi spuse :

— Te-am văzut azi în treacăt. Îmi placi. Sper că eşti fată mare ! La vîrsta ta, s-ar putea să am această şansă. În fine, oi vedea eu.

Lena simţi un junghi în inimă.

— Dacă vrei acte, să fii protejată de mine, trebuie să meriţi şi... te voi proteja. Îmi permiţi să încui uşa ?

Şi fără să aştepte răspunsul, încuie uşa. Se întoarse. Se apropie tare de Lena, şi Lena îi simţi respiraţia pe faţa ei.

Ca la o mare primejdie, privindu-l drept în ochi, Lena îi şopti cu violenţă :

— Sînt adusă aici de doamna, pentru că trăiesc cu domnul Cantemir, fiul dumneavoastră.

Alec Racoteni, de furie stăpînită, strînse dinţii. Lena văzu cum îi joacă fălcile.

— Tîmpito ! îi strigă.

Întoarse spatele, descuie şi plecă trîntind uşa.

Lena căzu pe pat. Sufla greu. Îşi auzea respiraţia sacadată. O vor da oare acum afară ?

Lena încuie iar uşa pe dinăuntru. Inima îi bătea prea tare. O durea tot trupul. Era obosită, obosită ca în timpul cînd, copil fiind, muncea peste puteri la cîrciumă. Numai că acolo nu-i era frică, grecii o păzeau.

Se linişti. Se culcă şi adormi.

Deodată, în somn, auzi iar o bătaie în uşă. Încetă, bătaia se repetă, uşoară dar încăpăţînată. Din nou inima Lenei începu să bată repede. Dacă Alec Racoteni se întorsese ? Înfiorată, întrebă în şoaptă :

— Cine e ?

— Eu sînt. Deschide, Lena. Eu, Cantemir.

— Ce vrei ?

— Deschide, Lena, ce Dumnezeu ?!

Lena se ridică din pat şi deschise. Cantemir intră. Era şi el în pijama şi papuci de lac.

— Nu pot să dorm, mi-e urît. Am venit să dorm cu tine.

Şi rîse prosteşte.

Stăteau în picioare, unul în faţa celuilalt. Lena îl privi. Pentru prima dată îl privea fără să ameţească. Îşi dete iar

seama că-i trecuse dragostea. Se simțea puternică, victorioasă.

— Nu, domnule Cantemir, nu o să dormiți cu mine.

— Și ce mă domnești ? Te-ai supărat, pentru dimineață ?

— Nu, nu m-am supărat. Dimpotrivă, dar sînt... obosită. Și trebuie să înțelegi că s-a terminat. Auzi tu, Cantemir, s-a terminat amorul...

Cantemir rinji. Intinse mîna s-o mîngîie. Lena îi trase o palmă peste mînă. Cantemir se încăpățînă. Căută să o cuprindă. Rîdea. Jocul îl excita.

— Cantemir, termină. Auzi, termină.

Dar Cantemir, cu același rîs de joacă și excitare, căuta să o apuce în brațe.

Atunci Lena nu-l mai împinse, ci dimpotrivă, violent, cu forță, îl trase spre ea. Îl ținu aproape, imobilizîndu-l, și începu să lovească în el fără milă. Cît putu de tare, fără ură, dar fără milă.

Îi scrîșni :

— N-am învățat jiujițu, dar știu trînta. Sînt mai puternică decît tine. Uite, ca să te înveți minte.

Îl lovea cu însetare. Se simțea liberă, descătușată de visul ei de amor. Vraja fusese într-adevăr depășită. Lovea în fantoma dragostei ei, în păpușa cu ochi albaștri.

Nu era ură, nu era răzbunare, era numai descătușare. Era stăpînă. Într-atît, încît avu grijă, lovind, să nu-i facă vreun rău. Așa cum se bate un copil. Însăși neputința lui Cantemir de a se apăra o înduioșă, dar Lena, cu hotărîre, continuă să dea în el, apăsat.

Cantemir, uluit, începu să se vaiete. Lena îi mai trase cîteva cu năduf. Îi șopti, ținîndu-l încă strîns :

— Să taci, auzi ? Să taci ! Să nu plîngi, că nu ai de ce. Să nu gemi, să nu te aud. E inutil. Trag în tine cît vreau, pînă ai să înțelegi să nu mai îndrăznești vreodată

să mă deranjezi, nici ziua, nici noaptea, niciodată. Te bat, ca să pricepi că mi-a trecut iubirea, pofta de iubire, că altfel n-ai să înțelegi, păpușă cu ochi albaștri, sticlă goală ce ești !

Cantemir era peste măsură de uluit. Se vedea bine că așa nu-l bătuse niciodată nimeni. Se ferea prost, învins de forța Lenei. Și Lena încă îl lovea, șoptindu-i :

— Și să nu mai insulți, să nu-ți mai bați niciodată joc de femeia pe care zici că ai iubit-o. Am fost o proastă, dar mi-a trecut. Poți să mă pîrăști mamei tale, să-i spui că te-am bătut, fă ce vrei, dar să înțelegi că îmi ești indiferent, indiferent, auzi ?

Cantemir reuși să se desprindă și fugi din cameră strigînd :

— A înnebunit, a înnebunit !

Era noaptea tîrziu. În casă stăpînea liniștea deplină. În tot orașul liniște. Toată lumea dormea.

După plecarea lui Cantemir, Lena se simți limpede și liberă, orice încătușare dispăruse, se topise. Era liberă. Își cucerise libertatea.

Încuie ușa. Se culcă și stinse lampa. Mult timp nu putu adormi. O exaltare aprinsă o ținea trează.

Lacrimi fierbinți îi inundară, nestăvilite, fața. Lacrimile i-au curs și pentru moartea tatălui ei, și pentru moartea mamei și pentru durerea nanei Lisa. Era doar copilul lor, nu străină lor, ca pînă acum.

Străin era Cantemir, și cei „de sus".

XV

Cinci săptămîni după acea noapte din grădină cu Cantemir, Lena bănui că era însărcinată. „Am greşit o singură dată, şi iată ce mi s-a întîmplat ! Acum ce-am să mă fac ? ! E îngrozitor !"

Cîteva zile, Lena încă aşteptă, pentru a avea certitudinea dacă într-adevăr este adevărat. Zile de nelinişte, de disperare, de speranţă.

În jurul ei totul părea liniştit. Războiul era departe, luptele şi ele acolo, departe. Acolo mureau oamenii, acolo se înfruntau armate. Dar aci, în casa Racoteni, se trăia foarte liniştit. Mîncare suficientă, musafiri, muzică, băuturi. Însăşi mizeria din jur, din ţară, din lume, adăuga senzaţiei de belşug, de comod a acestei case.

Dar Lena se frămînta fioros. Era sau nu însărcinată? Şi dacă era, ce se va face ? Unde se va putea vreodată duce ?

Îşi aminti cu duioşie explicaţiile coanei Termopile despre „amor" :

— Se dă la tine, rămîi însărcinată şi el dispare.

Într-adevăr, așa fusese. Tanti Caliope avusese dreptate. Toți în jurul ei avuseseră dreptate, și Sofia Albu, și nana Lisa, dar ea, Lena, nu voise să asculte de nimeni. Probabil că fiecare trebuie să „priceapă pe pielea lui", astea erau cuvintele Sofiei Albu. Și Lena pricepea într-adevăr pe pielea ei. Blestemul : „Îți vei aduce aminte de mine" continua.

Apoi, Lena deveni absolut încredințată că în pîntecele ei luase ființă o nouă viață, un trup și un suflet de om. Un om viu adus pe pămînt de ea, Lena. Fugara clipă a dragostei cu Cantemir fusese pecetluită, dar acea clipă îi părea atît de îndepărtată, dragostea ei pentru Cantemir atît de perfect depășită, încît aproape nu mai înțelegea cum putuse face ce făcuse. Gestul înfăptuit, înfăptuit de milioane de oameni, putînd părea atît de banal, Lena îl simțea ca pe un mister cutremurător, ca o pecetluire a responsabilității.

Și Lena începu să iubească ființa din trupul ei, sînge din sîngele ei. Începu să poarte copilul ca pe un lucru sacru. Nu avea pe nimeni pe lume, în totalitate singură pe lume, dar în pîntece purta copilul ei. Îi vorbea, îi șoptea dragostea ei. Inima copilului bătea odată cu a ei. Copilul respira, pentru că respira ea. Îi era teamă să nu-l lovească, să nu-l obosească, să nu-l întristeze. Nu trebuia să-l piardă. Încă își amintea de mama ei, Maria Mărgărit, cum murise în lacul de sînge lepădînd copilul mort. Copilul fusese otrăvit de tristețea mamei, copilul refuzase viața, un copil omorît de tristețea mamei. Lena nu voia să-și întristeze coplul, să-l omoare.

Lena dorea să aibă acest copil al ei. Dar avea oare dreptul, pentru fericirea ei, pentru bucuria de-a avea un copil, de-a nu mai fi singură pe pămînt, să-l păstreze și să-l aducă la viață în condițiile absurde, dramatice, în care se afla ?! Inconștiența ei, cînd fusese îndrăgostită de

Cantemir, îi părea fără sens, așa cum fără sens îi părea păpușa pe care o iubise atît cînd era copil. Acum, păpușa ori Cantemir erau totuna. Îl vedea pe Cantemir zilnic, umblînd prin casă. Ochii lui atît de albaștri îi păreau realmente de sticlă, ca aceia ai păpușii. Se uitase la Cantemir cu o vie curiozitate și spaimă. Va fi oare copilul ei tot atît de laș ca Miri ? Sau va semăna, cu cine ? Cu ea, Lena ? Cu Cantemir, sau cu Anghel Mărgărit ? Cîteodată, copiii se aseamănă cu buncii, dar bunic îi era și Alec Racoteni.

Lena trebăluia prin casă. Ajunsese să conducă ea casa. În primele zile după ce nana Lisa plecase, Lena fusese „bucătăreasă". Apoi, la bucătărie o înlocuise o femeie care se instală în fosta odaie a nanei Lisa și a Lenei. Iar ea, Lena, continuă să locuiască în *débaras*. Evita cu totul să vorbească sau să se amestece cu cei din casă. Nici cu cei din subsol, nici cu cei „de sus". Roxana, Cantemir, Alec — străini. Numai cu Valentina Racoteni avea treabă, se aflau împreună toată ziua. Valentina era încîntată că are o asemenea subretă. Se purta frumos cu Lena. Lena o distra. Cîteodată rîdeau amîndouă de fleacuri și niciodată Lena nu uita că distanțele trebuiau păstrate. Tacit, Lena o ferea pe Valentina Racoteni cînd avea „musafiri", căci Lena înțelesese cît de transparent acest cuvînt, „musafir", ascundea cuvîntul „amant". Valentina ajunse să-i fie dragă pentru frumusețea ei, pentru veselia ei, pentru că o ținuse în casă, și nu o gonise pe drumuri, vagaboandă fără acte.

Săptămînile treceau.

Dar cît timp va putea ascunde Valentinei că este însărcinată ? La gîndul că Valentina îi va propune sau o va forța să-l lepede, Lena simțea că i se face rău. Numai spaima ca nu sperie copilul ei fără apărare o făcea să găsească puterea să se liniștească. Îndîrjită, hotărîtă să păstreze copilul, tăcea. Oare, cînd nu va mai putea ascunde că e în-

sărcinată, Valentina o va mai ţine ? Ce să facă Valentina Racoteni cu copilul Lenei în casă ?! Copilul făcut cu Cantemir !

De teamă, trupul ei tînăr i se chircea, ca şi cum ar fi ameninţat-o un pumn uriaş. Unde să-şi ducă puiul ? Şi cum ar fi mai bine să procedeze ? Să spună imediat, sau mai tîrziu ? Sau prea trîziu, cînd nu se va mai putea provoca un avort ? Cum era mai bine pentru copil ?

Zilele, săptămînile treceau.

Sirenele începură iar să urle. Urlau a groază. Nu se mai opreau.

Toţi ai casei se căutară unul pe altul, alergînd să se găsească, să se ascundă, să fie împreună. Cei de la subsol urcară un etaj, cei de sus coborîră un etaj. Se întîlniră în salon. Se adunară toţi. Se uitau unul la altul cu spaimă.

— Mamă, mamă, iar a început. Să ştii că acum e pericol mare. Oh, de s-ar duce la Ploieşti ! spuse Cantemir cu ochii holbaţi de groază.

Alec Racoteni sosi şi el. Lena îl privi. Cu toată spaima clipei, Lena îl privi adînc pe acest om, bunicul copilului ei. Îl vedea rar. Se evitau unul pe altul. Faţa lui Alec Racoteni căpătase acum aceeaşi paloare ca în seara cînd venise peste.ea, o paloare contrastînd izbitor cu barba şi părul lui de abanos.

Alec Racoteni comandă :

— Coborîm cu toţii în subsol. Casa e solidă. Vom fi la adăpost.

Toţi începură să coboare. Lena rămase lîngă Valentina care întîrzia. Valentina Racoteni, cu ochii sticloşi de spaimă, întrebă :

— Alec, să iau bijuteriile cu mine ?

Alec Racoteni o privi. O umbră de surîs iertător îi trecu pe față :

— Bine, dar să nu pierdem timp.

Și strigă iar către ceilalți, care mai întîrziau :

— Coborîți, coborîți imediat !

Și, întorcîndu-se către Valentina, îi spuse :

— Ia-le. Te aștept ! Coborîm împreună.

Grupul compact se repezi pe scări spre subsol. Lena îl urmă. După cîteva minute, Valentina și Alexandru Racoteni sosiră și ei în subosol.

Cu toată spaima, Lena, privind grupul adunat, un ciudat sentiment o cuprinse. „Oamenii de sus" coborîseră în subsol, amestecați cu servitorii casei : șoferul cu soția, Ilie, feciorul, bucătăreasa, grădinarul cu soția, erau toți. În orice clipă puteau muri cu toții, așa amestecați sub dărîmături. „Iar eu, dacă mor, își spuse Lena, moare și copilul din mine !"

Știa că acest copil nu va fi recunoscut de nimeni. Copilul nimănui ! Chiar ea, mama copilului pe care îl purta în pîntec, era a nimănui, nu avea acte. Ea, fata lui Anghel Mărgărit, era a nimănui !

În clipa asta a morții posibile, văzînd adunați laolaltă grupul celor de sus și celor de la subsol, pricepu violent situația ei. Auzise vorbindu-se prea multe în casă, în odăile „de sus", de la „oamenii de sus", despre război, despre comuniști, așa că oarecum pricepuse ce ascunde acest cuvînt. Începuse să înțeleagă și pentru ce murise tatăl ei, și pentru ce Tudor, condamnat la moarte, trăia ascuns.

Această înțelegere reprezintă prima ei bucurie lucidă. Un sens, un răspuns esențial la întrebările vieții.

O explozie imensă zgudui casa. Într-un colț, Cantemir plîngea. Explozia bombei cutremură casa. Toate trupurile se

ghemuiră. Valentina Racoteni, cu caseta cu bijuterii în braţe, sta stană de piatră. Din timp în timp, Alec Racoteni o privea. Palid dar puternic, în ochi cu admiraţie pentru nevastă-sa.

— Să fugim, strigă Cantemir, să fugim !

— Staĭ liniştit, îl opri Alec Racoteni. Nu avem unde fugi. Trebuie să răbdăm.

Cantemir plîngea în hohote. Roxana îi zise :

— Şi mai termină cu miorlăiturile, că sperii lumea !

Ilie se apropie de Cantemir :

— Domnule Cantemir, lăsaţi, că trece. Sîntem la adăpost.

Cantemir îl privi uimit. Se opri din plîns.

— Crezi ?

— Sigur !

Era prima dată cînd Cantemir vorbea cu Ilie. Locuiau în aceeaşi casă de ani de zile !

Ilie îndrăznise, din milă, să-l ia de mînă pe Cantemir. Iar Cantemir se refugiase la Ilie în braţe, care îl susţinea.

Lena îi văzu pe amîndoi deslușit, ca în fotografiile mult mărite : Cantemir, înalt, blond, cu haine de lux, gulerul alb al cămăşii răsfrînt, sta rezemat de Ilie, care îl proteja. Cînd se va sfîrşi bombardamentul, de vor scăpa vii, Cantemir, ruşinat la amintirea fricii lui, abia va răspunde la bună ziua lui Ilie.

O nouă explozie, mai violentă, zgudui casa. Cantemir se ghemui în braţele lui Ilie.

Alec Racoteni se apropie de ei :

— Hai, Cantemir, curaj !

— Nu mai pot, nu mai pot !...

Singură Valentina Racoteni, teatral de palidă, subţire în halatul ei roz, era frumoasă ca o statuie a frivolităţii. Nu azvîrli decît o privire fugară către Cantemir şi nici o clipă nu dădu drumul cutiei cu bijuterii, pe care o strîngea din

ce în ce mai tare la piept. În trupul ei înalt şi graţios sta parcă ascunsă o voinţă de fier. Pur şi simplu voinţa de-a salva posibilitatea de-a trăi bine, încăpăţînată hotărîre chiar în clipa ameninţării morţii.

Încă o explozie puternică cutremură casa. Moloz şi praf se desprinse din tavan şi pereţi. Poate, sus, casa fusese dărîmată, zgomotul părea infernal. Cei din subsol se strînseră instinctiv şi mai aproape unul de altul, ca un singur trup.

Cantemir, căzut în genunchi, susţinut de Ilie, începu neaşteptat să strige :

— Lena, Lena, unde eşti ?

Lena merse lîngă el. Ilie într-o parte, Lena în cealaltă şi Cantemir la mijloc. Îl susţineau.

— Nu mai pot, zise Cantemir palid şi abia răsuflînd, Lena, nu mai pot !

Lena îi şopti :

— Trece, trece, o să treacă ! Lasă, Cantemir, că trece !

— Cînd !

— Imediat ! Imediat !

Cantemir îşi acoperi urechile gemînd, vîrîndu-şi capul în poala Lenei. Fata îl ocroti, gîndind : „Cît de aproape îi este capul de trupul copilului lui !" O clipă îi trecu prin minte să se aplece şi să-i spună în şoaptă că este însărcinată şi că el este tatăl copilului. Gîndul îi păru ridicol.

Cu un gest iertător, îi mîngîie creştetul. Îl mîngîia fără resentiment, fără ură, fără dragoste. Un gest autentic de pură omenie.

Nu se mai auzeau explozii decît ca o furtună ce se depărta. Cei din pivniţă, ieşind din coşmar, începură să se dezmorţească. Îndrăzneau să se uite unul la altul. O făceau pe furiş, fiecare luîndu-şi locul şi înfăţişarea de mai înainte. Chiar şi Cantemir se ridică şi se scutură, cu un gest elegant, de praf.

Ilie şi ceilalţi toţi se risipiră fiecare pe la odăile lor.

— Urcați cu prudență ! strigă Alec Racoteni. Există cazuri de bombe întîrziate. Voi merge întîi eu să văd ce este sus, apoi urmați-mă.

Alec Racoteni plecă. Roxana și Cantemir stăteau gata și ei să urce.

Lena o privi pe Valentina Racoteni, care părea că se deșteaptă încet dintr-o hipnoză. Se pregătea și ea să urce. Trecînd pe lîngă copii, li se adresă :

— Cantemir, scutură-te de praf și moloz.

Ascultător, Cantemir se scutură iar și, văzînd că mama lui dispare pe scări, zise către Lena și Roxana :

— Salut ! Urc și eu !

Și plecă, șuierînd ușor.

Roxana rîse către Lena :

— I-a trecut spaima. Bravo lui !

Și Roxana luă mîna Lenei și așa urcară și ele, încet.

Casa nu fusese atinsă, dar cele mai multe geamuri se sparseră, mobilele, covoarele, pline de praf și moloz.

Lena o găsi pe Valentina Racoteni la ea în odaie. Stătea în mijlocul încăperii, cu caseta încă în brațe, privind în jur :

— O să fie nevoie de un geamgiu și o curățenie mare. Ce de praf ! Lena, și în dulapuri o să trebuiască scuturat. Contez pe tine. Credeam că de data asta nu scăpăm. O să-i spun lui Alec să plecăm la țară, la conac, la adăpost. E intolerabil. Se îmbolnăvește Cantemir realmente de inimă, sărăcuțul !

Și atunci, fără voia ei, Lena se apropie de Valentina Racoteni și îi spuse :

— Doamnă !

— Da, ce e Lena ?

— Trebuie să vă spun...

— Faci ce vrei. Chemi pe Ilie să-ţi ajute. Te poate ajuta şi Kati, bucătăreasa. Descurcă-te. Eu mă culc puţin. Sînt epuizată.

— Nu, doamnă, nu despre asta e vorba. Asta ştiu eu, mă descurc eu. Fac lună. E vorba de cu totul altceva!

Valentina o privi cu uimire :

— Ce e, Lena ?

— Doamnă, trebuie să vă spun : sînt însărcinată.

Valentina o privi cu o uimire nemărginită. Exclamă :

— Ai trăit cu Ilie.

— Nu, nu cu Ilie. A fost numai atunci, ştiţi, cu domnul Cantemir.

— Cum ? Iar ai început ?

— Atunci, noaptea, în grădină...

— Nu minţi ? Măi, tu minţi !

— Nu, nu mint. Dacă era cu Ilie, era mai simplu, mă căsătoream cu el.

— Cu Ilie, tu ?! Păi nu-i de tine !

— Dar domnul Cantemir e de mine ? ! Da, mă căsătoream cu Ilie, pentru copil. Mă gîndesc la copil.

Valentina Racoteni rămase pe gînduri un timp. Apoi rîse încet, rîsul ei frumos :

— Nu-i nimic, Lena. Se întîmplă. Las' că te scap eu. O să mă coste, dar te scap. Nu te pot lăsa aşa. Nu te voi abandona...

Lena se înălţă :

— Doamnă, eu vreau să ţin copilul !

— Ce, ai înnebunit ? Ce să facem cu un copil în casă ?

— Eu vreau să-l ţin.

— Nu fi nebună. E simplu. Eu plătesc.

— Doamnă, eu vreau să ţin copilul. Îl iubesc. Nu am pe nimeni pe lume decît pe el. E al meu.

Valentina Racoteni se înfurie :

— Cred că nu ai echilibru. Eşti o dezechilibrată, aşa se explică totul. Cum ai să stai în casă cu un copil, copilul lui Cantemir ? ! Auzi, ce poveste ! Şi, în definitiv, pentru ce nu l-ai mai primit pe Cantemir ?

— Pentru că am înţeles că nu e de nasul meu. El e boier, eu slugă.

Valentina stătea tot încruntată, ameninţătoare.

— Şi de ce l-ai bătut atunci, noaptea ?

Lena o privi fix :

— Pentru că altfel nu ar fi înţeles. Cînd l-am bătut, nu i-am făcut nici un rău, dimpotrivă.

Valentina izbucni în rîs.

— Ştii că-mi placi ?! Zău că-mi placi ! Lasă, Lena, n-ai nici o grijă, plătesc eu. Aş fi plătit şi dacă era cu Ilie. Te înţeleg. M-am învăţat cu tine, m-am ataşat. Eşti deşteaptă foc.

— Doamnă, eu am să ţin copilul.

— Nu, auzi ? Nu. Refuz. Eu nu vreau plod în casă. Absolut nu !

— Nu-l dau din mine.

— Atunci, să pleci din casa mea.

— Mă daţi afară ?

— Mă forţez să te dau. Ce îţi propun eu e spre binele tău. Nu îţi vreau decît binele. Eşti inconştientă, trebuie să am grija ta.

— Eu ţin copilul. Îl iubesc.

Valentina căscă ochii mari la Lena.

Lena întrebă :

— Doamnă, şi dacă mă daţi afară, o să-mi daţi ceva bani ?

— Ai înnebunit. Unde să te duci ?

— În lumea largă.

— Da nu te las. Ce, vrei să te nenorocești ? N-ai nici acte ! Bine, Lena, nu ții deloc la mine. Eu am fost bună cu tine, m-am atașat de tine...

— Știu. E adevărat. Ați fost bună. Recunosc.

— Și acum, din pricina... în fine, ce-ți veni, fată ?! Zău că ești dezechilibrată !

— Lăsați, doamnă, nu vă frămîntați. Vă rog numai să-mi dați ceva bani. Cît de puțini. Și m-oi descurca eu. Mă duc slugă unde m-o primi cu copilul.

Valentina Racoteni o privi lung.

— Ești nebună, nebună de legat. Te voi împiedica. Nu-ți dau nici un ban. Te dau pe mîna poliției. Iar începem comedia, iar trebuie să te amenință, spre binele tău ! Ești nebună ! Ce-ți lipsește aici, zi, ce-ți lipsește ? De ce vrei să mă părăsești ?

Tăcură amîndouă. Lena pricepu perfect situația. Zise :

— Lăsați, doamnă. Am înțeles, mai avem timp să discutăm. Mi-e și mie greu. O să-mi treacă...

— Bine, bine, ai dreptate. Lena, hai să ne liniștim ! Hai să bem ceva. Vrei să bei ceva cu mine ?

— Știți că nu beau.

— Puțin whisky. O să ne facă bine. Asta îmi lipsea, după bombardament, a mai venit și bomba cu tine...

Valentina se opri dintr-o dată și o privi uimită pe Lena. I se făcu parcă o ușoară teamă.

— Lena, nu-l mai iubești pe Cantemir.

— Nu. Mi-a trecut.

— Lena, cum ți-a trecut ? Cum ți-a trecut, spune-mi ? ! E așa de ușor să-ți treacă ?

— Nu, nu e ușor, dar ori muream, ori îmi trecea.

Valentina își frînse mîinile. Fața i se schimbă. Îi tremură bărbia :

— Lena, trebuie să beau. Tu ai să mă înțelegi, nu mai am nici o veste, știi, știi, Lena, știi de cine vreau să vorbesc...

— Da, știu. Poate vă scrie curînd, mîine, poimîine...

— Poate, Lena, poate. Dă-mi să beau. Stai cu mine, că mi-e greu. Ai să cureți praful mai tîrziu. Sînt frîntă, sînt tristă...

Valentina Racoteni începu să plîngă și să bea pahar după pahar.

— Și mai vii și tu cu nebuniile tale ! Tu crezi că eu am pe cineva pe lume ? Nu te am decît pe tine, Lena. Sînt și eu singură pe lume, ca tine. Te înțeleg atît de bine ! Măcar tu mă ai pe mine, poți conta pe mine... Am să-ți plătesc avortul. Mai dă-mi să beau. Cred că trebuia să plecăm cu toți cît de repede la țară, cu bombardamentele astea Miri se poate realmente îmbolnăvi de inimă. A fost, de cînd s-a născut, atît de sensibil ! Totul e greu. Nici cu Alec nu pot vorbi. Ce să-i spun ? Are și el grijile lui, viața lui, gîndește-te că se zice, da, se zice că nemții sînt în retragere. Poți să-ți dai seama ce înseamă pentru noi ! Pămîntul întreg în flăcări, și el unde o fi ? ! Știi de cine vorbesc, Lena, știi ?

— Da, știu.

— Pe front ! Și nu mai am nici o veste de la el. Și tu, care ai înnebunit complet și vrei și tu să mă părăsești ! Lena, Lena, să stai cu mine, că sufăr, sufăr îngrozitor...

Valentina începu să plîngă în hohote. Își așeză capul în poala Lenei și plînse.

Lena o mîngîie, o legănă. Îi devenise dragă această femeie pe care, acum, Lena știa precis că o va părăsi. Femeia asta îi dăduse prima păpușă. Se purtase frumos cu

ea. Lena continua să o mîngîie, pînă simţi că adoarme. Atunci, uşor, se desprinse de ea, se aplecă şi îi atinse pleoapele închise, uşor, cu vîrful degetelor, pleoapele ochilor ei albaştri, atît de albaştri...

Era semnul despărţirii pentru totdeauna de această femeie, mama lui Cantemir, bunica copilului ei, a copilului ce-l purta în pîntece.

XVI

Cînd Lena ieşi în stradă cu bocceluţa în mînă, se uită în jurul ei cu o imensă grijă. Spaimă chiar.

Trecuseră numai vreo două ceasuri de la bombardament şi încă praful ridicat de explozii plutea în aer. Mirosea a moloz şi zgură, a fum, a război. Cîteva case învecinate, foarte aproape, erau dărîmate. Casa Racoteni scăpase ca prin minune.

În ultimele săptămîni, Lena se învăţase să umble prin oraş, nu numai la piaţă, ca pe vremea nanei Lisa, ci şi singură. Dar acum oraşul bombardat îi păru un oraş străin, ameninţător. Trebuia să-l înfrunte. Văzu cu uimire că încă circulau tramvaie şi autobuze.

Se simţea ameţită. Ea nu băuse whisky, ca Valentina Racoteni, dar era ca şi beată. Ce hotărîse să facă nu era uşor. Avea în buzunar numai 100 lei. Se împrumutase de la Roxana.

Lena privea oraşul bombardat, avînd în faţă, în orice clipă, pericolul unui nou bombardament. Simţea copilul în trupul ei şi ştia că nu are în buzunar decît insuficienţi

bani. Dacă va găsi cîrciuma dărîmată şi pe cîrciumari morţi ?

I se părea ciudat că la atîta durere, incertitudine de viaţă, nu dorea să moară. Şi nu numai că nu dorea să moară, ci, dimpotrivă, se simţea violent prinsă în voinţa misterioasă a vieţii. Trăia. Voia să trăiască, pentru ea, pentru copilul ei, pentru bucuria de a trăi. Golul de deasupra capului, a cerului, ziua cu soare, noaptea cu stele, îşi dovedeau puterea. Simţea vastitatea spaţiului fără să mai fie nevoie să-l privească. Puterea infinitului sta în inima ei. Ceva hotărîtor, puterea transparentă a cerului asupra pămîntului.

Spaţiul acesta misterios în care pămîntul plutea, în care ea, Lena, se trezise trăind, o domina. Moartea ? Nimeni nu ştia ce este moartea. Nu, nu ştia nici ea ce este moartea. Un mister tot atît de total ca şi cel al vieţii. Acum trăia. Respira, voia să trăiască. Vreodată va muri, lucrul cel mai sigur al vieţii, dar momentan era vie şi voia să trăiască. Continua să trăiască, în întîmplările cele mai absurd dramatice. Viaţa se desfăşurase de la sine, Lena spera, credea că şi mai departe viaţa să i se descurce cu mijloacele ei proprii. Îşi purta copilul în pîntece, purta în ea, în sîngele ei, în trupul ei, în inima ei viaţa şi misterul. Viaţa continua, misterul continua.

Lena îşi zise : „Oare nu este «răsfăţ» din partea mea să dau viaţă acestui copil ? Nu-l vreau oare pentru mine din «răsfăţ» ? Ce viitor va avea acest copil ? Dar dacă-l dau afară, îl avortez, nu este o crimă ? Oare copilul meu va avea o viaţă tot atît de «ciudată» ca şi mine ? Şi asta numai din pricina «răsfăţului meu», inconştienţei mele ! Nu, nu trebuia să mă «răsfăţ» noaptea cu Cantemir, în grădină. Acum însă voi îndura consecinţele pînă la ultima lor limită. Trebuie ! Simt că trebuie ! Ştiu că trebuie !"

Lena respiră adînc. Viitorul îi sta în faţă, misterios şi el, dar se simţea liberă. Şi plină de putere. Un val de bucurie o năpădi. Violenţa acestei bucurii fără scop o ameţi.

Pentru ce bucurie ? N-ar fi putut spune pentru ce, şi totuşi bucuria asta neaşteptată era o realitate.

O sută de lei. Dacă nu va găsi adăpost la cîrciumă, va cumpăra cu banii ăştia orice va găsi, cartofi, ouă, fidea sau morcovi, în fine, orice şi se va întoarce la casa Racoteni. Va spune că a fost după tîrguieli, apoi, mai tîrziu, va vedea ce va mai putea încerca, cum va putea fugi, şi unde fugi. Va căuta un loc, va intra slugă la necunoscuţi, numai şi numai ca să fie liberă să-şi ţie copilul ! Pentru moment nu dorea decît această libertate : să aibă voie să nască şi să-şi crească copilul !

Umblă o vreme pe jos, cumpără o gazetă. În ultima vreme zilnic îşi cumpăra gazete, citea cu o atenţie din ce în ce mai aprigă. Era greu de înţeles ce se întîmpla, dar era cert că se întîmpla o întorsătură a vieţii, de-o importanţă covîrşitoare. Totul fusese răsturnat. Cum va fi aşezarea ? Aşa, în grabă, în stradă, se uită la titluri cu atenţie.

Ceva nou, hotărîtor, se ivea. Printre rînduri voia să afle adevărul. Din tot ce auzise întîmplător în ultimele săptămîni în casa Racoteni nu se putuse suficient lămuri. Spaima lor era uriaşă, discuţiile lor contradictorii, planurile lor instabile. Se trecea fără tranziţii de la speranţe totale la deznădejdi tot atît de iremediabile.

Trecutul putrezise. Întreaga aşteptare a vieţii, a zilelor se deschidea spre ceva nou. Aşteptarea asta, încă nelămurită, dar aprigă, plutea în aer îmbinată cu mirosul zgurei, al fumului, al incendiului, cu zgomotul exploziilor.

Acum toată lumea bănuia că, pe pămînt, războiul, deci viaţa, luase altă întorsătură. Din cît putuse citi prin ziare, Lena simţise că unii făceau un mare efort pentru a as-

cunde realitatea faptelor noi, dar înfrigurarea era mare şi pentru cei ce aşteptau cu o imensă speranţă acest nou, şi pentru cei îngroziţi că aşteptarea le va aduce înfrîngerea. Taberele de luptă nu se aflau numai pe front între armate, ci pe pămîntul întreg. Lupta se da între vechi şi nou, tot pămîntul era implicat. Şi lucrul acesta se simţea chiar dacă nimeni nu ştia încă lămurit cum va fi acel nou.

Lena luă tramvaiul. Tramvaiul cu care plecase de la cîrciumă cu nana Lisa spre casa Racoteni. Trecuseră cîţiva ani. Hotărîtori. Se întorcea la cîrciumă. Plecase copil, revenea adolescentă.

La gîndul că-i va revedea pe cîrciumari, o duioşie o cuprinse. Poate ştiau ei ceva despre nana Lisa. Dacă nana Lisa răbdase să nu o caute, însemna că încă pericolul era mare. Lena ştia că nana nu putea fi atît de supărată pe ea, încît să nu o ierte. Numai din prudenţă sta departe, ascunsă.

Tramvaiul era plin de oameni îngrijoraţi. Se vedea pe feţele lor spaima. Azvîrleau priviri fugare la mormanele de cărămizi dărîmate, la maldărele de moloz adunat, la fumul ce ieşea încă din vreo casă care ardea pe înfundate.

Oare nu erau acolo sub dărîmături oameni care muriseră sau trăgeau să moară ? Lena simţi un fior de groază. Se căzni să nu se tulbure. Era neputincioasă. Nu putea ajuta, asta n-ar fi făcut decît rău copilului. El trebuia salvat.

Cu tot dezastrul, Lena începu să recunoască locurile copilăriei ei : Dealul Spirii, 13 Septembrie, Puişor, apoi casele scunde, cu grădini umile, geamuri cu muşcate şi perdele croşetate, chioşcuri îmbrăcate în zorele. În unele curţi, oamenii stropeau florile murdărite de praf şi moloz.

Apoi văzu depozitul de benzină și gaz, depozitul de lemne, cizmarul, apoi... cîrciuma „La Termopile".

Lena se dădu jos din tramvai și se îndreptă spre cîrciumă cu emoție. Zări de departe leandrii în floare, împodobind trotuarul.

Merse întîi prin ușa din dos a cîrciumii și intră în curte. Se opri și privi. Totul îi apărea ca într-un vis care se repeta. Se vedea copilă, alergînd să servească, de colo-colo, la mese, își aminti cum se urca în pom ca să se odihnească sau să culeagă vișine pentru dulceață, văzu în fundul curții cotețele, cocinile, magherniţele, toate butoaiele acoperite cu rogojini, iar mai în stînga, niște odăi pitice din chirpici, noi, spoite proaspăt. Înaintă cîțiva pași Cîinele, un cîine necunoscut ei, începu să latre furios.

Lena ieși din curte, intrînd prin ușa din față, direct în cîrciumă. Parcă plecase în ajun. Aceleași mese, jos același rumeguș, același soi de clienți, același miros.

La casă sta nenea Sofocle, zis și Sofo, zis și conu Termopile. Era vizibil îmbătrînit. Lena se apropie de el, i se opri în față, tăcută. El o privi lung și o întrebă :

— Ce doriți ?

— Sînt Lena.

Nenea Termopile se aplecă puțin spre ea, căscă ochii și începu să strige :

— Caliope, Caliope, a venit Lena.

Caliope, tanti Termopile, sosi în cîrciumă speriată, mai slabă ca niciodată, uscată stafie, cu testemel alb strins pe cap. Oprită în prag, zise :

— Ce strigi așa, Sofo ? Luași foc ?

— A venit Lena !

Caliope privi spre Lena, nedumerită, se apropie să o vadă mai bine. O recunoscu. Atunci, repede, începu să o pipăie.

— Lena, tu eşti ?

— Da, eu sînt, tanti.

Tanti Caliope se gîndi o clipă şi întrebă :

— Lena, de ce ne-ai părăsit ?

— A trebuit.

— Ne-a fost greu fără tine.

— Şi mie mi-a fost greu.

— Şi acum, ce faci ?

— Am venit să vă văd.

Conu Termopile le privi pe amîndouă, apoi luă hotărîrea : coborî de la casă, se aşeză la o masă şi strigă :

— Să stăm. Veniţi, hai !

Se aşezară toţi trei.

— Să bem ! ceru conu Termopile.

— Eu nu mai beau, zise Lena surîzînd.

— Cin'te crede! zise conu Termopile şi rîseră toţi trei.

Da, Lena rîse şi ea cu bucurie. Nici ei nu se prea schimbaseră. Şi Lena simţi că le este dragă şi că şi ea îi iubeşte : iubea cîrciuma, clienţii, mesele, grădina, leandrii, rumeguşul de pe jos, pe nenea Sofocle, pe tanti Caliope. Lena iubea pur şi simplu. Avea nevoie să iubească. Inima îi era plină de iubire.

Nenea Sofocle zise :

— Lena, aduc puţină ţuică cu zahăr, cum îţi plăcea ţie. Nu se refuză. Ca să ciocnim.

— Bine. Ca să ciocnim.

Conu Termopile aduse paharele pline. Ciocniră. Băură. Se uitară unul la altul.

Lena zise :

— Eu m-am făcut mare, dumneavoastră aţi mai îmbătrînit, dacă aveţi nevoie de mine, aş sta cu dumneavoastră. Cunosc toată casa, toată treaba, vă ajut...

Fratele şi sora Termopile se priviră iscoditori.

— Depinde de condiţii ! rîse nenea Sofocle.

— Accept condiţiile dumneavoastră. Ne cunoaştem. Vă ajut cum oi putea, ştiţi că sînt harnică, cunosc rosturile. Şi acum, că m-am făcut mare, îmi daţi şi ceva leafă. Cît oţi vrea. Să fie aşa, să am şi eu un ban în buzunar. Merge, bine, nu merge, plec.

— De ce să nu încercăm ? întrebă tanti Caliope şi începu să plîngă şoptind : Lena, de ce ne-ai părăsit ? M-am topit de urît, singură !

Nenea Sofocle hotărî :

— Să încercăm ! Cu toate că, ce să zic, te-ai făcut cam „cucoană" !

De masa lor se apropie un tînăr :

— Cine e fata ? întrebă el pe greceşte, adresîndu-se lui conu Termopile şi arătînd-o pe Lena cu un gest al capului.

Lena răspunse, pe greceşte :

— Eu sînt Lena. Dumneavoastră cine sînteţi ?

Tînărul îi azvîrli o privire iscoditoare, dar nu-i răspunse. Rămase aşa în picioare, dus pe gînduri.

— Un nepot, îl recomandă nenea Sofocle.

— Îl cheamă Aristide, completă tanti Caliope prezentarea.

— Noi am îmbătrînit, zise nenea Sofo. A venit dînsul să ne moştenească.

Apoi îi spuse tînărului, care sta tot acolo, încremenit :

— Şezi.

Aristide se aşeză, nenea Sofocle îi dădu şi lui un pahar cu ţuică. Ciocniră cu toţii. Apoi, conu Termopile şi nepotul începură să vorbească repede pe greceşte. Păreau că se ceartă. Din cînd în cînd ciocneau. Tanti Caliope se aplecă spre Lena şi o întrebă în şoaptă, ele între ele, femeile :

— Eşti măritată ?

— Aproape. Să zicem că nu, m-am certat cu el...

— Nu mai eşti fată ?

— Nu.

— Atunci nu-i nimic de făcut. Dînsul vrea fată mare ! şi Caliope arătă şi ea cu capul spre nepot.

Lena se ţinu cu greu să nu rîdă. Îl privi pe nepot. Să tot fi avut 30 de ani. Avea bube pe faţă. Şorţul îi era murdar şi mîinile tot murdare. Ochi frumoşi, ce-i drept. Îşi aminti cum, mică fiind, vînătă de frig, aşteptînd în zori de zi la rînd la gaz, credea că „nepotul" o va salva, o va lua de nevastă.

Nişte clienţi din cîrciumă, voind să plece, doreau să achite consumaţia. Nenea Sofocle şi nepotul se ridicară de la masă şi merseră la treburile cîrciumii. Nenea Sofocle tronă iar la casă.

— Unde locuieşte dînsul ? întrebă Lena pe tanti Caliope, privind spre nepot.

— A mai clădit el două odăi ale lui în fundul curţii, a reparat şi magazia. A tencuit-o, acolo nu mai plouă. Are şi sobă. Odăile sînt de chirpici. Zice că vrea să se însoare. Tu ai să stai cu mine pînă una-alta. Eu cred că el n-o să aibă ce zice.

— Bine, stau. Şi cu bombardamentele cum aţi făcut ? Ce faceţi cînd vin ?

— Păi, azi, eu am ieşit în curte. La început intram în pivniţă, dar mie îmi place să mor la aer, nu în pivniţă.

— Găsiţi marfă ?

— Greu, dar găsim.

Tăcură. Lena întrebă iar :

— Tanti, plăcinte mai faci ?

— Las' că-ţi fac mîine, că-i duminică.

Şi Caliope rămase pe gînduri. Lena rîse fericită.

— Mersi, tanti. Ai cam slăbit matale, tanti Caliope.

— Mi-e urît. Sofocle, de cînd a venit nepotul, numai cu el vorbeşte. Timpuri grele. N-am cu cine vorbi.

— Las' că vorbim amîndouă.

— Foarte supărată am fost că ai plecat ! De ce oi fi plecat, că nu îţi lipsea nimic !

— Las' că am venit.

Tăcură iar amîndouă. Coana Termopile se aplecă spre Lena şi îi spuse în taină :

— Zice că vin comuniştii.

— Cine zice ?

— Lumea zice. Zice că iau banii lumii şi pun femeile la comun.

— N-o fi chiar aşa...

— Cîştigă nemţii, e rău, cîştigă ceilalţi, e rău. Rău şi aşa, rău şi aşa. Am muncit o viaţă să adunăm ceva şi se duce totul pe gîrlă. Bine că a murit mamă-ta. Ea a scăpat, că, dacă trăia, ce se făcea ? ! Ferice de morţi !

— Pe nana Lisa aţi mai văzut-o ?

— Deloc. Şi ne-am purtat frumos cu ea. De ce n-a mai venit ? Aşa sînt oamenii, răi.

— O fi avut treabă.

— O fi avut ! Dar tu n-ai mai văzut-o ?

— Nu. M-a lăsat acolo unde m-a dus şi nu mai ştiu nimic de dînsa.

După o pauză, Caliope zise :

— Poate că a murit.

Lena tresări. O durere în suflet trecu prin ea :

— Poate trăieşte.

— Unii oameni mor, decretă tanti Caliope.

— Dar pisicile dumneavoastră, tanti, mai trăiesc ?

— Una a murit că era bătrînă, alta a făcut pui şi a murit şi ea. Au rămas doi pui. Au crescut mari. Seamănă cu cele moarte.

— Tanti, a mai avut cine să-ţi citească romane ?

— Nu, că lui Sofocle nu-i place ce scrie în cărţi. Zice că-s prostii. Eu încă mă gîndesc la contele de Monte Cristo, ce de bani a găsit în insulă. Ce noroc pe el ! Eu nu cred că am să mai trăiesc multă vreme cu bombardamentele astea !

— Lasă, tanti, că trece.

— O trece !

Tăcură iar.

— Lena, tu n-ai bagaj ?

— Nu. Cîte ceva, numai ce-i în boccelută. Aduc eu mai tîrziu haine. Să mergem acum în casă, tanti. Vrei să te frec pe picioare, că-ţi făcea bine ?

— Vreau.

Intrară în odaie. Lena, ca la ea acasă, îşi puse un şorţ, îşi suflecă mînecile, luă un lighean, încălzi apă. Tanti Caliope o privea cu plăcere trebăluind, se descălţă şi îşi puse picioarele în apa caldă. Suspină a descătuşare. Lena îngenunche şi încet, cu grijă, spălă picioarele bătrînei Erau picioare slabe, palide şi neaşteptat de tinere pentru vîrsta lui Caliope.

— Tanti, ce picioare tinere ai !

— N-am purtat niciodată tocuri înalte, că am fost femeie cumsecade. Nici cu pudră nu am dat, nici la dentist n-am fost.

— Tanti, dumneata nu ai fost niciodată amorezată ?

— Amorezată ? De, mai ştiu şi eu ? ! Eu zic că n-am fost ! Au vrut părinţii să mă mărite, era băiat frumos, venea şi ne vizita. Mi-a adus odată flori, dar s-au certat familiile pe zestre şi el a luat una mai bogată, iar eu am

plecat cu Sofocle în România, să-l ajut, n-am avut timp să plîng. Cu cine era să mă mărit în țară străină ? Nu cunoșteam pe nimeni. Numai de n-ar veni comuniștii ! Dar tu de ce nu te măriți ? Nu ai pretendent ?

— O să mă mărit eu, mai tîrziu.

— Dacă vrei, vorbesc eu cu tanti Didi, știi, croitoreasa, știi, cea din strada Minotaurului, că ea aranjează căsătorii. Și pe mine a vrut să mă mărite, dar nu a mers. Tu te-ai făcut mare și distinsă. O să fie ușor. Are odăi de închiriat, cu ora, cu ziua, cu noaptea, după nevoia clientului. Cîștigă bine. Trebuie pricepere multă pentru o întreprindere ca a ei. Vrei să vorbesc cu ea pentru tine ? Să te mărite ? Are ocazii bune.

— Mai așteptăm, tanti, mai așteptăm.

Lena se gîndi, cu spaimă, că peste cîteva luni nu va mai putea ascunde că este însărcinată.

— O să-ți dea tanti, după ce m-oi încălța, niște dulceață de chitră, că-ți plăcea. E făcută de mine. Știi că știu.

— Da, știu. Mulțumesc, cu plăcere.

— Mîine aș face niște suflé de morcovi, zise tanti Caliope, căzută pe gînduri, cu picioarele în apă.

— Păi, matale știi să faci suflé de morcovi ?

— Nu, nu știu. Am zis numai așa...

— Las' că știu eu, tanti. Îți fac eu.

— Știi ?

— Știu.

— Păi de aia am zis de suflé, și Caliope surîse viclean. Ziceam că știi tu, că te-ai făcut cucoană, numai de n-ar veni bombardamentu...

Tanti Caliope scoase picioarele din apă.

— Și o să-ți așeze tanti și pătucul tău, să ai unde dormi. Îl vezi ? Nu l-am scos din odaie. Tot credeam că te întorci. Te-ai făcut mare, dar ai să mai încapi. Nu cred că

o să vrea nepotul Aristide să-ţi dea magazia, că a cheltuit cu ea. Are planurile lui. El ne moşteneşte. Aşteaptă să murim noi. Fiecare cu interesul lui. Bine că ai venit, că-mi era urît fără tine, dar nu ştiam unde să te caut. De ce oi fi plecat, de ce te-o fi luat nana Lisa, numai Dumnezeu ştie, că nu-ţi lipsea nimic ! Mîine fac plăcinte. Întind foi proaspete. Numai de n-ar veni comunismu...

XVII

Apoi lucrurile pe pămînt avură o întorsătură violentă. O lămurire mult aşteptată, sfîşietor de aşteptată, se ivi. Noul, viaţa nouă, clădită pe sacrificiul atîtor eroi şi martiri, se născuse.

Se semnase armistiţiul. O bucurie imensă cuprinse inima Lenei. Îi cînta în trup o încredere desăvîrşită, că armistiţiul însemna nu numai înfrîngerea duşmanului, dar şi pacea imediată, şi că această pace va fi înfăptuită perfect.

Era prima oară în viaţa ei cînd i se păru că de acum înainte va fi conştient fericită.

Gîndurile îi erau simpliste, dar aveau aripi, chiar şi viitorul copilului îi păru asigurat. Simţea că începuse „lumea ei", lumea nouă pentru care murise eroic tatăl ei.

Ce va fi lumea nouă şi cît timp îi va trebui ca să se desăvîrşească, astea erau încă pentru Lena lucruri nebuloase, dar clar îi apărea în minte că începutul lumii noi luase fiinţă.

Lena se simţea şi ea nouă, proaspătă, gata să participe cu întreaga ei dăruire la viaţa nouă ce se ivea. Adevărata

schimbare a vieții materiale nu putea fi decît cea care va transforma totodată și condiția morală a lumii, își spunea.

Lena își da seama că, deși împlinea șaisprezece, poate șaptesprezece ani, maturitatea ei era mult mai gravă ca cea a altor adolescenți de aceeași vîrstă : nici Cantemir, cu cîțiva ani mai în vîrstă decît ea, și nici chiar Roxana, care era totuși, din pricina răsfățului, încă iresponsabilă, în mod vădit nu se mulțumeau cu lumea în care se născuseră și crescuseră.

Într-adevăr, toată suferința pe care o îndurase ea, Lena, îi dase o maturitate deosebită. Ajunsese chiar să nu mai regrete durerea trăită, prin care ea căpătase acel simț al hotărîtei libertăți interioare, de alegere a gîndurilor, de participare cu viața pe care o aștepta acum.

Tot ce suferise, tot ce greșise, tot ce răbdase din copilărie și pînă în clipa de față și mai ales ce înțelesese în urmă, îi conferise mîndria conștientă că era fata lui Anghel Mărgărit, erou al lumii noi ce lua ființă.

Ea, Lena, voia ca de acum înainte să poată dovedi inimii ei, vieții, că într-adevăr înțelesese care îi era datoria. O făcea parcă mai hotărîtă, mai dîrză, mai avidă de viață, în fața amintirii înfiorate ce o purta tatălui ei.

Da, armistițiul se încheiase. Lumea nouă începuse, dar nu și imediat pacea, după cum crezuse ea.

Și au mai fost trei zile de iad. Trupele germane, înainte de-a se retrage din București, au bombardat orașul fără cruțare. Din ură și furie, fără întrerupere, fără țintă, fără milă. Fuseseră învinși. Nu mai urlau sirenele, ca să dea alarma. Nu se auzeau decît, neîntrerupt, exploziile, zgomotul bombelor, al motoarelor. Nu era apă, nu era mîncare, numai spaimă, sînge, moloz, urlete, praf, fum și moarte.

Şi îndîrjire eroică era. Fiecare aştepta în orice clipă posibila lui moarte, dar fiecare, după patru ani de război, mai aştepta, cu orice risc, dezlegarea. Obosise pămîntul, se săturase de atîta sînge, lacrimi şi morţi îngropaţi in el. Se săturase şi văzduhul de-atîtea explozii, strigăte, gemete, plîns, înfricoşare, blesteme, ură şi rugăciuni.

Explica tanti Caliope cum scrie în *Biblie* că trebuiesc 36 de oameni „drepţi" ca pămîntul să poată exista. Poate că cei 36 de „drepţi" au fost găsiţi, deoarece pămîntul n-a explodat şi pluteşte încă în constelaţia lui.

În cîrciuma „La Termopile", unde Lena trăia, haosul era total. Animalele, găinile, raţele, cîinele, porcul, porumbeii, după ce, înnebuniţi, urlaseră fiecare pe legea lui, scăpaseră la început din cotețe şi fugiseră care-ncotro, prin curte, prin vecini, pe maidane. Aristide, nepotul, palid şi el, voia să-i prindă să-i închidă. Alerga după animale. Tanti Caliope, de pe rogojina unde zăcea în curte, bolnavă de spaimă şi resemnare, îi striga :

— Lasă orătăniile să moară în aer liber, ca mine !

Aristide a tăiat cîteva găini.

— Măcar să le mîncăm.

— Tocmai alea de ouau ! a observat tanti Caliope cu mîhnire.

Şi îi făcu Lenei un semn ascuns cum că Aristide nu-i întreg la minte.

Aristide, istovit, se plimba printre acareturile curţii. Nu ştia dacă vreo bombă va distruge tot, sau dacă va omorî poate numai pe Sofocle şi Caliope, iar el, Aristide, va supravieţui şi va rămîne stăpîn. Purta testamentul lor în buzunar la haină, la piept.

Nenea Sofocle zăcea în pivniţă, beat mort. Că numai aşa îi trecea frica.

Într-una din aceste zile, tanti Caliope, de pe rogojina ei, unde Lena îi adusese o cafea, se uită cu uimire la fată :

— Bombardament, bombardament, dar te îngraşi pe zi ce trece şi nu mănînci mai nimic ! Că acuma, cui îi arde să mănînce ? ! Nu te mai încap rochiile.

Lena se lăsă în genunchi lîngă bătrînă :

— Tanti, nu mă îngraş. Sînt însărcinată.

Tanti Caliope rise cu poftă :

— Lena, ce-ţi veni să vorbeşti prostii mai mari decît tine ? De ce mă faci să rîd, cînd nu-mi arde de rîs ? Murim aici sub bombardament şi tu faci glume !

— Tanti, nu este glumă. E adevărat !

Tanti Caliope se opri din rîs, încremenită :

— Lena, tu vrei să mă omori ?

— Nu, tanti, nu vreau. Vreau să trăieşti.

— Păi cum să trăiesc, dacă eşti însărcinată ? Ce vrei să facem cu copilul ? !

— Îl cresc eu !

— Ne omoară întîi Sofocle şi apoi ne omoară Aristide. Ei n-or să vrea plod.

— Vedem noi atunci ce facem. Întîi să scăpăm cu viaţă din bombardamente.

— Da, să scăpăm.

Coana Termopile o privi iscoditor pe Lena :

— Cu cine îl făcuşi ?

— Cu tat-su, o lămuri Lena.

Riseră amîndouă.

— Bine, bine, dacă nu vrei să-mi spui. Dar eu tot nu ştiu cu cine l-ai făcut. Te fereşti de mine, dar lasă ! Vrei să trimitem după tanti Didi ? Te scapă ea. Am ceva bani ascunşi.

— Nu, că nu se mai poate. E prea tîrziu.

— De ce nu mi-ai spus mai devreme ?

— Ca să-l păstrez, tanti. Îl iubesc.

Cîrciumăreasa rămase cu gura căscată. Întreaga ei fiinţă căuta să înţeleagă ceva de neînţeles.

Lena se așează alături pe rogojină :

— Lasă, tanti, că o să fie bine. O să vezi !

Caliope începu să plîngă. Își așeză capul în poala Lenei și plînse :

— Care bine ? Ce bine ? Nu vezi ? ! Ne omoară Aristide să ne moștenească, e bombardament, tu ești însărcinată, ce s-alege de noi ? ! Am să mor cerșetoare pe drumuri.

Lena o mîngîie.

— Taci, tanti, taci, scumpo. Nu mai plînge. Ai să vezi cum ai să te bucuri de copilul meu.

Caliope plînse mai tare.

— Eu n-am avut niciodată copil. Cum era să am, cînd n-am avut bărbat ? Numai pe tine te-am ținut de copil, că n-am avut zestre destul de mare să mă mărit, știi !

Lena simți că-i dau și ei lacrimile.

— Da, știu. Lasă, lasă, om vedea noi ! Merg în pivniță să-i duc și lui nenea Sofo o cafea.

— Mergi.

Aristide, nepotul, mai plin de bube, mai murdar ca niciodată, se încăpățîna să stea în cîrciumă să mai servească vreun client.

Pentru Lena, Aristide nepotul era o taină. Nu-l înțelegea cîtuși de puțin. De cînd sosise ea la cîrciumă, de cîteva luni, Aristide nu-i spusese nici un cuvînt. Nici pe românește, nici pe grecește. Nici la bună ziua nu-i răspundea. Înadins Lena i-a vorbit deslușit cîte ceva, privindu-l drept în ochi, dar nici atunci Aristide nu i-a răspuns. Parcă era orb, mut și surd în fața ei.

Cîteodată Lena simțea că se întîmpla ca el să o privească în ascuns. Sta încremenit și o privea fix și lung, fără să vorbească, și părea că nu o vede. Sub privirile lui, Lena se simțea stafie. Apoi Aristide pleca, tot fără să-i fi vorbit.

Lena nu putea lămuri nici ce înseamnă tăcerea lui şi nici privirea lui iscoditoare : milă, ură, poftă, curiozitate, dispreţ, enervare, uimire, timiditate, furie ? Oare observase că este însărcinată şi nu îndrăznea încă să-i spuie nimic ?

Dar Lena îşi da bine seama că trebuie să rabde şi tăcerea şi privirea acestui om, privirea lui Aristide, nepotul. De fapt, el era acum stăpînul. Nu se putea supăra pe el. Cum să se supere ? La ce ar fi folosit ? Lena nu uita că n-are acte, că n-are bani, prieteni, rude şi că e însărcinată.

Răbda.

Explodaseră bombe, se dărîmaseră case, se dărîma oraşul, mureau oameni îngropaţi sub dărîmături, dar Aristide, în timpul ăsta în care orice om căuta o suflare omenească, o apropiere, o înţelegere, rămăsese străin, mut. În cîrciumă, cu clienţii şi cu Sofocle, era vorbăreţ, explica, glumea, hotăra, socotea, se tocmea, dar în faţa Lenei continua să tacă. O tăcere totală, neînţeleasă.

— Tanti Caliope, de ce Aristide nu vorbeşte cu mine ?

— Ştiu şi eu ? ! Nu ştiu !

— De mine nu v-a întrebat niciodată nimic ?

— I-am explicat noi că de cînd erai mică ai crescut la noi, că erai aşa, un fel de nepoată. Ştie că eşti harnică. I-am spus şi că voiam să te măritäm cu vreun nepot.

— Şi ?

— Şi altceva nu i-am spus, că, dacă ar şti că eşti însărcinată ! Lena, eu am crezut că cu el...

— Nu, tanti, nu cu el. Cu altcineva.

— Şi nu vrei să-mi spui cu cine ?

— Nu-l cunoşti matale.

— Unde e ?

— Nu ştiu. Ne-am certat şi gata. E dispărut.

— O fi murit şi el.

— Nu ştiu, tanti, nu ştiu. Să-l uităm.

Atît de desăvîrşit depăşise dragostea ei pentru Cantemir, încît Lenei îi era greu să-şi aducă aminte că el era tatăl copilului ei. Copilul era numai al ei, prin încredere, prin iubire, prin speranţă, prin dorinţa de a-l vedea viu şi crescînd.

— Ce ne facem ? se jelea Caliope.

— Nu ştiu. Taci, taci. Tanti, nu mă tulbura...

A mai trecut o lună. Se făcuse pace. Fiecare îşi căuta rosturile, fiecare după puterile lui.

Într-o zi Lena se afla în odaie cu tanti Caliope. Tricotau nişte pulovere pentru la iarnă. Caliope şi Lena cîntau încet un cîntec grecesc.

Deodată a intrat în odaie Aristide, nepotul. S-a oprit în prag, n-a închis uşa în urma lui, a lăsat-o larg deschisă. S-a adresat lui Caliope, arătînd-o pe Lena cu degetul şi cu bărbia. A zis :

— Femeia asta să plece de aici.

Caliope a încremenit.

— Unde să plece ?

— Treaba ei. Nu mă interesează. Să plece imediat. Să plece.

Părea furios, tremura. Înghiţea greu, de furie.

— Dar ea aici locuieşte, la mine.. Eu am invitat-o.

— Să nu aud nimic. Eu am venit aici înaintea ei. Nu am nevoie de străini la mine în casă. S-a făcut pace, vreau să mă însor.

— Însoară-te, cine te împiedică ?

— Nu se poate cu femeia asta în casă. Face pe cucoana. Eu vreau să comand, eu, nu ea. Şi peste toate alea îi mai dăm şi leafă.

— Munceşte cît dumneata, Aristide.

Lena gîndi, atît de liniştită, încît ea singură se sperie de calmul ei : „ Bineînţeles că nici aicea nu este locul meu. El are dreptate. Dar ce furie inutilă, ce ură !“

— Degeaba. Poate munci cît o vrea. Femeia asta nu-mi place şi îmi strică planurile. Cum o să aduc o altă femeie în casă, cu ea, care se vîră peste tot ? Parcă ar fi ea stăpînă. De ce m-aţi chemat aici, ca să aranjaţi după gustul dumneavoastră viaţa mea ? Să plece, să plece !

Caliope îşi frînse mîinile.

— Asta e ca să mor eu mai repede, să ne moşteneşti.

— O să vă moştenesc eu cînd v-o veni timpul să muriţi, că nu vă dau eu otravă şi nici n-oţi trăi cît lumea, şi nici cît mine, dar pînă una-alta, ea să plece.

— Lena, Lena, strigă Caliope, el mă omoară !

— Taci, tanti, taci.

Erau îmbrăţişate. Aristide hotărî :

— Îi dau trei zile, ca să nu ziceţi că sînt rău. Şi să n-o mai văd, că fac crimă. De-aia muncesc eu aici, ca un rob, ca să se foiască ea de colo-colo ca o stăpînă ?

Sîind aşa şi văzîndu-l şi auzindu-l pe Aristide cum răcneşte şi cum se înroşeşte de furie, Lena simţi deodată o mare descătuşare. „Poate, îşi zise, dacă nu striga el aşa, nu aveam încă puterea să mă hotărăsc să plec. De milă, de laşitate, de teama necunoscutului, dar acum s-au împlinit sorţii. Ştiu ce am de făcut. E bine că Aristide a hotărît, ciar !“ Şi o bucurie neaşteptată izbucni iar în inima ei. Parcă în clipa asta Lena se deşteptă din coşmar, coşmarul atîtor ani, al întregii ei vieţi de pînă acum.

Aristide încă striga :

— Să n-o mai văd. Vreau să mă însor. Nu-mi trebuiesc două femei în casă, să se păruiască de gelozie.

Şi plecă trîntind uşa.

Două griji avea Lena : să nu sufere prea mult bătrîna şi să nu sufere copilul în pîntecele ei. De mai multă

vreme începuse să mişte. Bucuria, hotărîrea din inimă îi erau neclintite.

— Tanti, hai mai întîi să ne liniştim. Poate că el are dreptate. Sînt o străină, tanti.

— Eşti nepoata mea.

— Nu, tanti, nu sînt nepoata dumitale. Te iubesc ca pe o rudă, dar nu sînt nepoata dumitale. Hai să ne liniştim, şi apoi să vedem ce facem.

— Am şi nişte bani ascunşi.

— Am să caut de lucru. Poate găsesc de lucru.

— Unde să mai găseşti tu o cîrciumă ca a noastră ?

— Poate găsesc altceva. Şi am să viu să te văd, să-ţi arăt copilul. Las' că e mai bine că a vorbit desluşit. Altfel nu mă hotăram şi trăiam amîndouă cu frica în sîn. A vorbit la timp.

Lena se uită în jur. Aici copilărise. Aici găsise adăpost. Acum pleca. Unde ? Nu ştia. Pleca. Viaţa îi apărea înainte, cu toată puterea şi misterul ei.

— Tanti Caliope, hai să bem întîi o cafea. O faci matale, că ştii mai bine ca mine. Apoi eu plec.

— Unde te duci ?

— Să caut de lucru.

— Dar te întorci ?

— Sigur.

Băură cafeaua. Lena se îmbrăcă. Se îmbrăcă cu grijă, cu cea mai bună rochie. Se pieptănă cum îi sta mai bine. Părul îi era numai bucle.

— Parcă te-ai duce la nuntă, şi nu plîngi deloc cu mine.

Lena rîse. Copilul se mişcase din nou. Copilul ei !

Apoi ieşi în stradă. Se uită şi aici în juru-i văzu ruinele caselor dărîmate, mormanele de moloz negru, dar pacea se făcuse. O lume nouă începea. Ce fusese, nu mai putea fi ! Oare ce începea acum ? În tot cazul, ştia, simţea că locul ei este în lumea nouă, care începuse. Pentru gîndurile, spe-

ranțele acestei lumi murise tatăl ei, pentru gîndurile și speranțele acestea va trăi ea.

Cumpără din nou gazeta apărută numai de o lună de zile. Lena învățase pe de rost adresa. Acum mai controlă o dată.

Hotărîrea ei era luată. Și deodată își dădu seama că ceea ce voia să facă acum era de fapt o hotărîre luată mai demult, care mocnise. Acum se aprinsese ca un foc. Controlă în gazetă adresa redacției și o porni într-acolo. Încă nu știa ce va spune acolo. Nu era momentul să spuie fraza solemnă : „Sînt Lena, fata lui Anghel Mărgărit", nu o putea spune oricînd, oricui. Nu se putea juca nicidecum cu această frază. În tot cazul, o chema Mărgărit. Dar cu ce va putea dovedi acest adevăr ? Nu avea acte. Nu știa unde se află „halta", „triajul" copilăriei. Totuși, îi păru că știa suficient din copilăria ei ca să poată fi crezută, crezută pe cuvînt. I se va da oare ceva de lucru ? Orice, dar să aibă un rost pe lume, ea și copilul ei. Chiar de va fi greu, era învățată cu greul...

Cînd ajunse și urcă la etaj, la redacție, încă nu știa ce va cere, ce va spune și, mai ales, ce nu va spune.

Intră într-o odaie. Nimeni nu ridică privirea către ea. Aveau treabă. Zgomotul mașinilor de scris umplea odaia.

Lena înaintă în fața unui birou și se opri. Omul care scria ridică ochii și o întrebă :

— Ce dorești ?

— Pot vorbi cu dumneavoastră ?

— Poți.

— Caut de lucru.

— Cine ești ?

— Mă cheamă Lena Mărgărit.

— Ce știi să faci ?

— Pentru început, accept orice.

— „Orice" este cam vag. Știi să scrii la mașină ?

— Nu.

— Cîte clase ai ?

— Am învăţat singură.

— Nu ai diplomă ?

— Nu.

— Unde ţi-e familia ? Unde locuieşti ?

Inima Lenei începu să bată tare. Reîncepea interogatoriul necruţător. Şi Valentina Racoteni, şi Sofia Albu, şi Cantemir, acum şi omul acesta...

Lena se încăpăţînă în tăcere. Nu voia încă să vorbească. I se strînsese dureros gîtul.

Omul de la birou o privi cu uimire. Zise :

— Păi, tovarăşe de serviciu avem suficiente.

Lena tăcu. Din nou copilul în ea mişcă.

— Accept orice loc. Cred că pot fi de folos. Ştiu suficientă carte. Nu fac greşeli de ortografie. Pot corecta un text. O rup destul de bine franţuzeşte şi greceşte ! Mă descurc...

— Greceşte ? ! Eşti grecoaică ? !

— Sînt româncă.

— Vino mîine cu actele dumitale, să vedem.

— Să vedeţi, actele mele... şopti Lena.

În clipa asta pe uşă intră un tînăr. Părea foarte grăbit. Avea un teanc de hîrtii în mînă.

— Mă iertaţi, zise el fără să privească pe Lena, şi puse pe biroul în faţa căruia sta Lena hîrtiile ce le avea în mînă. Trebuie să plec. Mă grăbesc.

Mai spuse :

— Trec mîine să iau răspunsul.

Lena rămase încremenită în faţa acestui tînăr. Îl privi cu o intensitate sălbatică. Omul o privi şi el, în goană, puţin mirat de privirea ei. Ieşi cu aceeaşi grabă cu care sosise.

Lena, abia mai putînd respira, întrebă pe omul ce-i sta în faţă la birou :

— Vă rog, domnul, domnul care a fost aici, nu este Tudor Calotă ?...

— Da, el este. De unde îl cunoşti ?

— Mă iertaţi, spuse Lena, trebuie să-i vorbesc. Mă întorc imediat.

Şi Lena ieşi în goană, spre marea uimire a omului de la birou. Ieşi, privind în jur, dar sala de aşteptare era goală. Alergă mai departe, alte odăi, dar pretutindeni pustiu. Tudor Calotă dispăruse.

Înnebunită, Lena deschise toate uşile care îi stăteau în cale, fără să mai bată, dar nu întîlnea decît privirile uimite, la apariţia ei vijelioasă, ale celor ce lucrau pe la birouri. Spunea „mă iertaţi" şi pleca în goană.

Tudor Calotă nu se afla nicăieri. Inima Lenei bătea atît de tare, încît nu avu curajul, nici puterea să se întoarcă imediat în biroul de unde plecase, unde îl văzuse pe Tudor Calotă. Trebuia să-şi vină în fire, să se reculeagă, să judece mai departe ce are de făcut.

Aceiaşi ochi, aceeaşi privire, aceeaşi buclă de păr căzută pe frunte, acelaşi pas, dar el nu o putea recunoaşte. Era prea mică atunci cînd, ultima dată, o văzuse la gară. Se schimbase prea mult, dar el era acelaşi. Aceiaşi ochi, aceeaşi privire, aceeaşi buclă de păr căzută pe frunte, acelaşi pas...

Lena se aşeză pe o bancă, mai bine zis căzu istovită. O tulburare exaltată o cuprinsese. Dar dacă nu-l va mai putea găsi ? Va întreba în redacţie de Tudor. Dar dacă nu vor voi să-i dea adresa lui ?

Se purtase ca o nebună. Plecase din birou ca o zăpăcită. Nici de lucru nu îi vor mai da. Nu-i mai rămînea decît să stea şi să pîndească intrările redacţiei pînă îl va întîlni. El spusese că se întoarce „mîine". Îl va pîndi pînă îl va găsi.

Aşezată pe o bancă, Lena plînse. O năpădiseră lacrimile fără să-şi dea seama. Nu-şi stăvili plînsul. Plînse mult, uitată. Puse mîinile pe faţă şi plînse fără întrerupere, în neştire.

O voce o întrebă :

— Fată, de ce plîngi ?

Lena ridică ochi. În faţa ei sta Tudor Calotă. Lena se ridică şi strigă :

— Tudor !

El o privi uimit.

— Tudor ! Eu sînt Lena, fata lui Anghel Mărgărit...

Faţa omului se făcu palidă. Tot trupul i se îndreptă, se încordă. Parcă crescu, se înălţă.

Aşa au stat, faţă în faţă, privindu-se, recunoscîndu-se. Şopti şi el :

— Lena, fata lui Anghel Mărgărit...

Lector : CORNEL POPESCU
Tehnoredactor : GHEORGHE CHIRU

Apărut 1977. Bun de tipar 30.09.1977. Tiraj 31.870 broşate. Format 16 54×84. Coli editură 9,97. Coli tipar 13,5. C.Z. pentru bibliotecile mari şi mici 8R—31.

Comanda nr. 70 372
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii",
Bucureşti — Piaţa Scînteii nr. 1,
Republica Socialistă România

HENRIETTE YVONNE STAHL